

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Сапега вярнуўся у горад-герой Быхаў

Рэпартаж Аляксея Бацюкова.

старонка 7

Самі з вусамі

Выбар нацыянальнага
кандыдата: Статкевіч падтрымай
Мілінкевіча.

старонка 2

Мода

на ХХ стагодзьдзе

Стыль лета.

старонка 16

ПАЛІТЫКА

Форум мозгознайцаў

Беларускія ўлады на форуме «Эўропа: вынікі году перамен» прадстаўляюць Сяргей Гайдукевіч. Апазыцію — акацімкі Аляксандар Вайтовіч і Анатоль Міхайлав, экс-рэктар БДУ Аляксандар Кацулин і кіраўнік Рады беларускай інтэлігенцыі Ўладзімер Колас. З штатных менскіх мозгознайцаў прысутнічайдзі Андрэй Судзальцаў. Менавіта Судзальцаў разам з Паўлоўскім узначаліў экспертыную групу па Беларусі. Артыкул Рамана Якаўлеўскага — старонка 3.

БІБЛІЯТЭКА

Зыненавідны Яндарбі

Зелімха Яндарбі быў віз-прэзыдэнтам Ічкерыі, у 1996 г. выконваў абазікі прэзыдэнта. Потым крывавая завіруха чачэнскай вайны закінула яго ў эміграцыю, у Катар, дзе ў 2004 г. ён загінуў у выніку тэрракту, зъдзесьненага супрацоўнікамі расейскіх спэцслужб. Гэтае імя — Зелімха Яндарбі — накрэслена на вокладцы кнігі верша «Сэрш майго святиня» ў перакладах Рыгора Барадуліна. Рэцензія Валяніціна Тараса. Старонка 10.

ГУТАРКА

Чаму жанчыны галасуюць за Лукашэнку?

Пры ўсіх адрозненнях між уладаю і апазыцый іх яднае адноўліванне стаўленіне да жанчын і жаноче проблематыкі. Гутарка з філёзафам Альмірай Усманавай. Старонка 15.

Дык падпісвайся!

На любой пошце можна аформіць падпіску на ліпень-сінежань. Падпісны індэкс газеты «Наша Ніва» 63125. Падпіска для прыватных асобаў будзе каштаваць 4510 рублёў у месяц, для арганізацыяў — 5631 рубель. Падпіска на шапкі «Белсаюздрук» танцінейшая: 3340 рублёў на месяц. «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзен.

Два съяты, два съветы

Тысячи жыхароў прадмесція съякаюцца на Каstryчніцкую плошчу, каб выпіць на праспэкце і плонуць на геаграфічны цэнтар Рэспублікі Беларусь. Хмель, поп і разгул — карнавал эпохі Лукашэнкі. Старонка 12. Пад шум відовішчаў спрабуюць рэабілітацыю Сталіна. Старонка 11. Як іншы съвет — фэст Маці Божай Будслаўскай. Старонка 13.

Юлія Драгічэвіч

Ампутацыя прыватнікаў

Апэрацыя па выдаленіі з рынку камэрцыйных мэдыцынскіх цэнтраў працягваецца. Рэпартаж Алеся Курдыцкага.

Перад шкляным будынкам з надпісам «Экамэдсэрвіс», які паўколам раскінуўся на вуліцы Таўстога, завяршаюча апошнія працы. Будаўнікі прымушаюць решты фасадных пліт, кладуць апошнія цагліны ў ходнік, зым'ятаючы пясок. Усё гатова для ўрачыстага адкрыцця. Яно мусіць адбыцца акурат да дзесяцігоддзя мэдыцынскага цэнтра. Калі толькі дзясятка год на зробіцца апошнім.

Працяг на старонцы 5.

Съмерць Купалы: усё ж забойства

Уладзімер Някляеў сабраў факты, што даказваюць: съмерць Купалы не была самагубствам. Нітака цягнецца да НКВД і літкрытыка Кучара. Піша Адам Воршыч.

Уладзімер Някляеў агучыў на радыё «Свабода» і апублікаваў у «Народнай волі» сваю вэрсію загадкавай съмерці Янкі Купалы. На яго думку, гэта было забойства, учынілі яго савецкія спэцслужбы, а штурмом да гэтага стала фатальная памылка. З Менску прыйшла інфармацыя, што немцы назвалі адну з вуліц у імі Івана Луцкевіча. Энкаўедысты паблыталі адраджэнца, стваральніка Віленскага беларускага музею Луцкевіча з паэтам Луцэвічам. Бачачы ў Купала патэнцыйнага нацыянальнага лідэра, яны вырашылі яго ліквідаваць.

Віталь Скалабан: Сказаць важкае слова магла б

крымінальная справа па факце съмерці Купалы

«Наша вайна ня будзе скончана, пакуль не даведаємся, дзе крыж Эўфрасінні і чаму загінуў Купала».

Працяг на старонцы 8.

50 РАДКОУ РЭДАКТАРА

ХЛЕБІ ВІДОВІШЧЫ. «Народ, што заваяваў сьвет, цяпер патрабуе аднаго: хлеба і відовішчай», — сказаў пра сваіх суродзічаў Юэнэл. Менск на дзяржаўныя съвяты больш нагадаў позні Рым, чым Савецкі Саюз. У савецкія часы таіх огрыў не было. Тады паніўся «парадак». Ціпер — «всліч», у сэнсе — «размах».

СТАРТ ВЫБАРЧАЙ КАМПАНІІ ЛУКАШЕНКІ. Поп-канцэртам Лукашэнка фактычна распачаў сваю выбарчую кампанію. Усё было выдатна зрэжысанана. Добра разагрэты натоў сустрэў свайго лідэра скандаваннем «Бе-ла-русь!». Адметна, што не «Лукашэнка», не «СССР». Лукашэнка прамаўляў, урэзаячы ў съядомасць простираў яй беспречнікі словаў. Пра моцную, прыгожую Беларусь, пра гарачых маладых сэцыі ё съветскую будучыню. Такі тон зададзены:

нацыяналістычна рыторыка, барацьба за галасы маладзі. Трымомфатар у съветла-блакітным гарнітуры — у тыхах нашыя спартуўцы крохлы на адкрыцці Алімпіяды — танцаваў пад пасы (старонка 12). Рэакцыя на шоў на інтэрнэт-форумах пераважна рэзка адмоўная. Ня ўсё ящчэ, значыць, пранікліся дасягненнямі перадавое музыкі.

ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ. Гулянка 3 ліпеня праходзіць амаль адначасова зь іншым народным фестам — у Будславе — і моцна кантрастуе зь ім. Там мала п'яных і звышкансэрватывайна традыцыя. Там збораеца ў дзесяць разоў менш народу. Але там прысутны дух і Ѣдэя. Чаго ня маюць «культурныя канфармісты», як называе их філэзaf Валер Булгакаў. З ліпеня рэанімавала ў мене адно старое і мое не зусім каректнае адчуваныне: усё ж наша беларуская культура вышэйшая за гэту савецкую. Наша эстэтыка больш вытанчаная, правіль паводзінаў больш складаная, этика больш ашчадная да чалавека і яго набыткаў. Такое пякучэ пачуццё эўрапейца — і яно адбівае моцна. Так, хам дыктует моду. «Усё схвачана», і хлеба досыць. І поп-канцэрты збироюць сотні тысяч! Але... наша чывілізацыя вышэйшая. Таму мы насымлімоюць. Мы іх асымлімою.

Самі з вусамі

Прыхільнікі Статкевіча падтрымалі Мілінкевіча. Што ні кажы, а аксамітны голас Мілінкевіча мае на кабет

у тым, што на Кангрэсе прыхільнікаў пераменаў, які мае адбыцца сёлета ўвесьні, партыя Статкевіча разам са структурамі Эўрапейскай кааліцыі будзе мець каля 100 галасоў — гэта цалкам дастатковая, каб скіліць шалі на той ці іншы бок.

Статкевіч заклікаў не вылучаць новага кандыдата ад партыі ці Эўрапейскай кааліцыі, а дверыцы партыі падтрымавае на Кангрэсе демакратычных сілаў. Зрэшты, не-прызнаная Міністэрствам інстытуты партыі дала адказ на гэтае пытаньне яшчэ ў лютым, калі вынікнула ў прэзыдэнты свайго лідэра Міколу Статкевіча. Але апошні прысуд Статкевічу — два гады аблежкаваныя волі за арганізацыю пратэсту ў на выніку рэфэрэндуму-2004 — зрабіў яго ўздел у прэзыдэнтні кампаніі немагчымым. Перад БСДП (НГ) і салідарнай зь ёю Эўрапейскай кааліцыяй паўсталі пытанні: како падтрымаваць?

Паседжанне краўніцтва партыі Статкевіча распачаць з набалегала — ня простых дачыненняў сацыял-демакрату з прыхільнікамі Казуліна. «Як толькі прэзыдэнція выбары, дзіве речы адбываюцца з партыі: ствараеца клон і заводз-

Сівакоў у адстаўцы. Вяртаецца ў войска?

6 ліпеня прэзыдэнт падпісаў указ аб адстаўцы міністра спорту і турызму **Ю. Сівакова** і прызначыў новага краўніка — кіраўніка Федэральнай боксу **Аляксандра Грыгарава**. Кандыдат пэдагагічных наук А.Грыгарав нарадзіўся ў 1948 г. у Баранавічах, скончыў Менскі інстытут фізyczнай культуры і Вышэйшую партыйную школу, працаў настаўнікам у Барысаўскім раёне, намеснікам старшыні Добраахвотнага таварыства «Үраджай», у 1987—1996 г. унічальнава рэспубліканскі фізкультурна-спартовы клуб «Спорт». У 1996—2003 г. — намеснік міністра спорту, пакінуў пасаду пасля прыходу ў міністэрства Ю. Сівакова. Апошнія два гады быў дарадцам Выканчунага камітэту СНД.

Што да экс-міністра, то ён «**будзе працаўца на профілі сваёй адукациі**», цытуе БелТА словаў прэзыдэнта. У 1977 г. Ю. Сівакоў скончыў Ваенную акадэмію бранятанкавых войск. У 1999—2000 г. Ю. Сівакоў займаў пасаду міністра ўнутраных спраў. Яму закідалі датычнасць да зінкнення Ю. Захаранкі, А. Красоускага, В. Ганчара.

PHOTO BY MEDIA.NET

Божае кіно

Чысьценкія ўтольныя дамы з разнымі ліштвамі, каліяровыя арнамэнты з імхой і пункт продажу спадарожнікаў талерак. Такім убачылі Глыбоцкую госьці і Міжнароднага фэстывалю хрысціянскіх фільмаў «Магніфікат». Рэпартаж Андрэя Расінскага.

Мосарскі цуд

Мосар — гэта вёска, дзе п'юць найменей у Беларусі. Злёнаму зыміо, пошасьці, што на шкаду ні сталіцы, ні правінцыі, абвясzcіці вайну ксёндз **Юозас Булька** (на фота). Гэтак вайна ўжо абрасала паданніямі, пра яе съведчыць агітацыйныя стэнды, аздобленыя разнастакснымі самагоннымі апаратамі, здадзенымі жыхарамі.

А яшчэ Мосар завучы Беларускім Вэрсалем. Ксёндз Юозас, калі прыехаў у прыход, пабудаваў пры касцёле Святой Ганны маленькі вэрсалскі ландшафт з масткамі, сажалкамі, алтанкамі і лілэямі. Да святой кропінкі вядзе акуратная сцежка, а стэлы з малюнкамі нагадваюць новазапаветную гісторыю — пакуты Хрыстовы, уваскресенне, каранаваныне Маці Божай. Ягоны старшы ўнук — славуты

IN MEMORIAM

Яўген
Ціхановіч

Ціхановічу выпала вучыцца ў мурах славутага Віцебскага мастацкага тэхнікуму, настаўнікам і калегамі былі клясыкі эўрапейскага мастацтва. Некта стаў ахвярай стацінчыны, як ягоны сэцьц — Уладзіслаў Галубок. Іншыя палегі ў вайну. Шмат катоў яго літасціцыў лёс раскладаў па съвеце.

Яўген Ціхановіч браў удзел у мастацкіх выставах ажно ад 1932 г. За гэты час ім створаны дэсяткі ківівалісных палотн, сотні графічных работ, ілюстрацый і эксплібрисаў. Я. Ціхановіч быў выдатным эмблемыстам. Ен быў знаменам з усёй палітычнай і культурнай элітой Беларусі савецкай і часоў нашмечкае акупаваны. Да канца дзён сваіх быў адданым беларускім патрыётам і працавітym творцам.

Вечная памяць.

факты і камэнтары

Форум мозгознаўцаў

Крэмль у беларускім пытанні зьвяртаецца па дапамогу да тых палітэхнолагаў, якія ўжо паказалі свой палітычны дальянізм ва Украіне. І запрашаета да «размовы» толькі тых беларускіх палітыкаў, каго не разглядае ў якасці сур'ёзных кандыдатаў на выбарах 2006 году. Піша Раман Якаўлеўскі.

Адначасова зь менскім Зъездам славян съвету ў Маскве адбыўся міжнародны форум «Эўропа: вынікі году перамен», дзе агучваліся ідзі ўсходне-Еўрапейскага саюзу. У ім бралі ўдзел Паўлоўскі, Ніканав, Караганав, Цыпко, Затулін. Гэтая прозывішчы добра знамене беларускім тэлеглядам, якіх цікаўіце, тое, што пра Беларусь думаюць у элітарнай Маскве. Гэтыя тлумачальнікі ўсюго і ўсіх вядомыя таксама сваімі суждэлімі ва украінскай рэвалюцыі на баку «сініх». Янукович. Даречы на блгтым жаргоне «сінім» называюць татуяваных крыміналінкіў.

Накаўтаваныя «аранжавым», маскоўская мозгознаўцы пэўны час ачомваліся і вось цяпер да іх ізноў зьвярнуўся Крэмль, які не разумее, што ўсё-такі адбываюцца на постсавецкай прасторы, дзе Ра-сесія церпіць адну паразу за другой? Улада спаходала каліровых рэвалюцый. Тэма гэтага пачала публічна абміркоўвацца. І на столькі ў пляні мягчымасці ажыццяўлення каліровых рэвалюцый ў той ці іншай краіне, колькі ў пляні не падзяржаны. І як бы ні казалі ў Маскве пра стабільную Беларусь, ад таго, што адбываюцца на постсавецкай прасторы, ніхто не застрахаваны.

Беларуская ўлады на маскоўскім форуме прадстаўліў Сяргей Гайдукевіч. А апазыцыю — акадэмік Аляксандар Вайтовіч і Анатоль Міхайлаў, экс-рэктар БДУ Аляксандар Казулін і кіраўнік Рады беларускіх інтэлігэнцыяў Уладзімер Колас. З штатных менскіх мозгознаўцаў прысутнічылі Андрэй Суздальцаў. Менавіта Суздальцаў разам з Паўлоўскім узначалилі экспретную групу па Беларусі.

Паводле слоў некаторых удзельнікаў «Расейскага гуманітарнага Давоса», як вырашалі сябе абазначыць тэя, хто сабраўся на маскоўскім форуме, сам тэрмін «эрвлюнцыя» ў дачыненіі да тых палітычных працэсаў, якія мелі месца ў Грузіі, Украіне і Кыргызстане, на пленарных паседжаннях і ў межах круглых столаў форума быў аднаголосна адкінуты з прычыны поўнай яго неадпаведнасці маштабу падзеі. Нідзе дзяржаўны лад скінуты на буй, дзеяньне Канстытуцыйнага фармальна захоўвалася. Так што гаварыць можна толькі пра варыянты дзяржаўных пераваротаў (Кыргызстан), рэволюцыяў іздаваныя способы адстойвання выніку высокатехнічных выбараў (Украіна)... і, як вінік, адбіраныя ўлады ў кіруйнай эліце. А любыя праівы грамадзянскай актыўнасці трэба расцініваць як аптыцыздрожжаную дзеянасць.

Калі стала вядома, што сирод запрошаных на гэты форум знаўчыца і кіраўнік Адміністрацыі прэзыдэнта Беларусі Віктар Шэйман, падумалася, што Паўлоўскі & Со задумалі правесыці нейкі КВК. Цырк прыгадаў, каб такая сур'ёзная фігура беларускай улады, якой лічыцца Шэйман, наважылася ўшанаваць сваіх прысунутасцю такую маскоўскую туслыню. Аднак пальняў стала вядома, што запрашалі на «расейскі Давос» і кіраўнік крамблёўскай адміністрацыі Дзмітрыя Мядзведзеў. Праўда, паддязкаваўшы за запрашэнне, ён спаслаўся на мошную занітасць (праводзіў з ЦВК сімінар чыноўнікаў па правільным правядзенні выбараў) і даслаў свайго намесніка Уладзіслава Суркова. А гэты кадар вядомы як

МАЛЮНКА СВІРІЧ ХАРУСЮКА

лільяковад партбудаўніцтва, СМІ і «смотрыштій» за ўнутранымі працэсамі ў краінах СНД.

Кіраўнік адміністрацыі беларускага прэзыдэнта вырашыў гэты «Давос» прайгнараваць, і беларускія ўлады прадстаўліў дзяліць ніжнія палаты парламэнту Сяргей Гайдукевіч. А апазыцыю — экс-прэзыдэнт Нацыянальнай акадэміі навук акадэмік і экспасікеры Савету Рэспублікі Вайтовіч, рэктар Вышнагорадскага ўніверситета Беларусі Міхаілаў, а таксама экс-рэктар БДУ Аляксандар Казулін. Запрошаны быў і кіраўнік незарэгістраванай «Рады беларускай інтэлігенцыі» Уладзімер Колас. Што да штатных менскіх мозгознаўцаў, то на форуме іх не назіралася. Хіба што палітоляг Андрэй Суздальцаў, дыягнозы і аналізы якога ў сферэх рэйсіс-палітычных адносінаў часцічком друкуюцца апазыцыйнай беларускай газэты.

Менавіта Суздальцаў разам з Паўлоўскім узначаліў нейкую экспретную групу, створаную на форуме па працэсах атакдэміка Вайтовіча. Кажуць, гэта раэнішненне, прынятае пры відавочным патураны Крамля, выклікала негатыўную ракцыю ў адміністрацыі прэзыдэнта Беларусі.

Сирод менскіх мозгознаўцаў да-мине думка, што мерапрыемствам «контрактравалюцыяна» Паўлоўскага, які адзначыў 10-годзідзе сваёй «канторы» — Фонду эфектуўнай палітыкі (ФЭП), мела

выключна маніпуляцыйны характар. З аднаго боку, Захаду доказаўвалася гатоўнасць Расеі размаўляць з рознымі палітычнымі сіламі ў Беларусі; з другога боку, Аляксандру Лукашэнку давалася зразумець, што запрашана да «размовы» толькі тыя беларускія палітыкі, каго Расея не разглядае ў якасці сур'ёзных самастойных кандыдатаў на выбарах 2006 году. Тым не менш, як уяўляеца, на маскоўскім форуме мозгознаўцам уручалі ўсё-такі і вельмі цікавыя меркаваны. Напрыклад: «Нікіі ЗША, Расея адбірае Кітай ніколі не змаглі бы і на змогу разгайдаць палітычную сытуацыю ў гэтых краінах у тых жа маштабах, як яе разгайдаюць мясцовыя палітычныя рэжымы, што выхваляюцца праславутай стабільнасцю і псыходабрыбагтам». Адзін з удзельнікаў форуму — зъбеглы экс-прэзыдэнт Аскар Акаеў — не пагадзіўся з таким съверджаннем, што цалкам зразумела...

У кулоарах форуму можна было почуць і такое: «Усе працэсы, якія адбываюцца на постсавецкай прасторы — найперш, па Украіне, у Грузіі, — зъяўляюцца натуральнымі працэсамі. А вось тэя, хто спрабуе стрымліваць развіццё гэтых краін па демакратычным шляху, спрабуюць зьдзейсніць контрапрэвалюцию. Рэжым, які існуе ў Беларусі, не адпавядзе на часу налагу, ні таму, што трэба самім беларусам. І не павінна быць анікіх сумненняў, што гэткі рэжым мае вельмі кароткае жыццё».

Быкаў не для продажу

Выйшлі першыя трэмы з поўнага збору твораў Васіля Быкава. Маштабны праект рэалізуе грамадзкая ініцыятыва «Воля народу» пры ўдзеле Саюзу беларускіх пісьменьнікаў.

Каардынатар праекту, старшыня СБП Альесь Пашкевіч называе гэты праект агульнаграмадzkim. Задуму выдаць поўны збор твораў пісьменьніка была агучана два гады таму, калі адбылося першае насядзэнне па ўшанаванні памяці пісьменьніка. «Васіль так хаде учыбчыць свой збор твораў, але ён выйшоў запозна. Хоць кажуць, што лепей так, чым ніколі», — гаворыць Ірына Быкаева, якая ўвайшла ў родакткую калегію. Выданыя рыктаўвалася па плянах-працэзкатах, якія пасыпець падрыхтаваць аўтар. «Гэта неакадэмічны збор, бо творы зъяўляюцца не ў храналагічным парадку. У першым томе абулікаваны апошнія па часе напісаныя творы — аповесы «Аўтанец» і «Ваўчыная яма», апавяданні і прыпавесы. Менавіта першы том уразі старшыню СБП болей за ёсё. «Падчас працы над ім я зразумеў, што Васіль Быкаў на толькі пісьменьнік ХХ ст., яго можна лічыць мастаком XXI ст. У прыпавесціх ён алегарычна апісвае сучаснасць, мадэллюе будучынню», — назначае А.Пашкевіч.

Плянуецца, што ўсцяго будзе 14 тамоў. У апошні будуть уключаны ўсё тэксты, якія адпушкаюцца падчас працы над выданнем, а таксама дыхтўныя фотаальбом на крэйдаванай паперы. «Ужо знойдліліся некаторыя запісы Васіля, якія скончылі творы і думы», — кажа Ірына Быкаева.

Кіраўнік праекту выступае Аляксандар Казулін. Па яго задуме, збор твораў Быкава будзе некамэрцыйным выданнем. Уесь наклад у 3000 асобнікаў пойдзе ў бібліятэкі і на падарункі.

Сяргей Будкін

У прэзыдэнцкім гаражы зъявіліся БТРы?

У мінулы пятніцу кар. «НН», праходзічы па вул. Чырвонаармейскай у Менску, нямала здзіўіўся — па накірунку ад прэзыдэнцкага гаражу ехалі два БТРы. Нямала здзіўіўся такому і кіраўнік прэсслужбы прэзыдэнта Мікалай Лёгкі, у якога мы запытаўся, што могуць рабіць БТРы ў мірны час у цэнтры гораду: «Я не могу пацвердзіць гэты факт, але я бачыў і на схільны такім плёткам давіраў».

Сл.Лёгкі іранізуе: «Вы шукаеце чорную котку ў цёмных пакоі, якой, да таго, у ім няма. Калі б мне сказалі, што ў палескіх балотах упаў тунгускі мэгзагрыт, і б такай чутцы на даў веры. Тоё саме і тут. БТРаў у прэзыдэнцкім гаражы дакладна німа, значыць, і выяжджаць адтуду якіх не малгі».

Выходзіць, што кар. «НН» злавіў галоўнінага. Мікола Бугай

Скрабец адрокся абаронцы

Палітвізень Сяргей Скрабец адрокся паслуг адваката М.Хоміча. Жонка эксп-депутата палаты прадстаўніцтва скінула ў падвалы кімнатаў матэрнільнымі цікжкасцямі, якія спазналі родныя палітыкі.

Гроши на этэр

У бюджет ЗША на ажыццяўленне замежнапалітычнай дзеянасці ў 2006—2007 г. закладзена \$10 млн для «спаслічэнні вяшчаныя на Беларусь». Законапраст

вынесены на разгляд Палаты прадстаўніцтва Кангресу ЗША.

Каб не пілі

У палату прадстаўніцтва паступіў законапрастак, які прадугледжвае кімніцальную адказнасць — пазбаўленне права займаць позыціі пасады з выплатай штрафу, альбо прымусовую працы на тэрмін да двух гадоў пі арышт на паўгоду — за кіраванне транспартнымі сродкамі у стане ап'янення. Адказнасць наступніць у тым випадку, калі парушэнне ўнічэнна пытаемага будзе пасыпана на складаньне

адміністрацыйнага спагнання за гэтыя ж дзеянні. Будзе больш жорсткім і адміністрацыйна пакараныя за кіраванне аўтамабілем у нецвярдзеным стане — штраф ад 15 да 35 базавых величын з пазбаўленнем правоў на тры гады альбо адміністрацыйны арышт з пазбаўленнем правоў.

Эх, дарогі!

Толькі 50% працягласці дарог у Беларусі адпавядаюць нормам, — канстатуюць у дніратмэнце «БелаЛада». Не забясьпечана патрабаваная роўнай на 5,5 тыс. км

дарог, 7650 км маюць недастатковую трываласць «дорожнага адзеня».

Лёндан-2012

Летнія алімпійскія гульня 2012 году пройдуть у Лёндане. Так пастанавілі чальніцы МАК на насядзэнні 6 ліпеня ў Сынгапуре. Супернікам брытанскай сталцы быў Парыж, якому не дапамагло ні тэатралізація спартовага шоў месец таму на Еўрапейскіх падліх, ні прэзэнтацыйныя ролі сусветнавядомага Люка Бессона. Масква выйшла ў першым туры адбору. **АГ; belta.by, svaboda.org**

Супадзеньне ў часе, або Свята на чужой вуліцы

Прысутнасць на прэс-канфэрэнцыі пасла Вялікабрытаніі Браяна Бэнэта і паслоў іншых дзяржаў Эўразіі — суседзія Беларусі не выглядала звычайнім супадзеннем, а тым больш фармальнасцю. Справа — Януш Анышкевіч, у цэнтры — амбасадар Яе вялікасці Браян Бэнэт.

PHOTO BY MEDEA.NET

Расейская дыпляматыя імкнецца перашкодзіць інтэграцыі новых краін Усходняй Эўропы з Эўропай Захадняй. Аднак ня ўсе на Захадзе адракліся Беларусі, піша Віталі Тарас. І ліпеня беларускую сталіцу наведала дэлегацыя Эўрапарламэнту на чале зь віцэ-сьпікерам Янушам Анышкевічам.

1 ліпеня Менск наведала дэпутатыя Эўрапарламэнту — старшыня фракцыі «Саюз лібрэраў і дэмакратуў дзеля Эўропы» Грэхэм Уотсан і сабар гэтай фракцыі, віцэ-старшыня Эўрапарламэнту Януш Анышкевіч. Акрамя сустэречы зь лібрэрамі партый, што ўваходзіць у «Піцерку», Анышкевіч прысутнічаў на падвядзенні вынікаў конкурсу «Што я ведаю пра Эўропу?», арганізаванага Беларускім таварыствам імя Роберта Шумана. Фактычна гэтым праграма білц-візіту эўрапарламентароў была вычарпана. І наўрада ў ўсіх з доку журналістай была з боку колькі-небудзь значнай, калі бы на шраг акалічнасцяй.

Па-першое, з 1 ліпеня старшыня ў Эўразіі на паўднёвую пэрайшла да Вялікабрытаніі. Праўда, Г.Уотсан прадстаўляе ня партыйную кансультатарую, а іх колішніх палітычных спаборнікаў — нашчадкай «вігага». І сам ён падчас прэс-канфэрэнцыі, якая праходзіла ў брытанскім пасольстве, запэўніў, што візит праства выпадкова супаў у часе з брытанскімі старшынствамі. Тым ня менш, прысутнасць на прэс-канфэрэнцыі пасла Вялікабрытаніі Браяна Бэнэта і паслоў іншых дзяржаў ЭЗ — суседзіў Беларусі не выглядала звычайнім супадзеннем, а тым больш фармальнасцю.

Па-другое, прэс-канфэрэнцыя была зладжана Беларускай асацыяцыйной журналістай. І гэты факт называў выпадковым таксама нельга. Менавіта фракцыя лібера-

лаў выступіла ініцыятарам угандавання БАЖ сахараўскай прэм'яй Эўрапарламэнту за 2004 год. Гаворка тут не пра абмен дыпляматычнымі рэзонаансамі ці звычайную ветлівасць Анышкевіч — колішні прэс-сакратар, сабра кіраўніцтва польскага руху «Салідарнасць», удзельнік круглага стала, што прывёл да дэмакратычных зменаў у Польшчы, — бадай, як ніхто іншы разумее ключавую ролю незалежных мас-мэдия ў дэмакратычных пераўтварэннях. Сучасную беларускую сытуацыю палітык ведае не з чужых слоў — ён шмат разоў наведаў Беларусь, рэгулярна сустракаўся з палітыкамі і грамадзкімі дзеячамі. У сувязі з падрыхтоўкай Польшчы да восенскіх прэзыдэнцікіх і парламэнцкіх выбараў адзін з лідараў правых сіл Анышкевіч, як можна было пераканацца, не выпускае сітуацыю ў Беларусі з-пад кантролю ю не зъбіраеца збаўляцца палітычнай актыўнасцю ў гэтым кірунку.

У адрозненіі ад свайго старшага калегі Г.Уотсан — знайца эўрапейскай грашава-еканамічнай палітыкі — Беларусь наведаў упершыню. Ён уваходзіў у камісію па прымісловай палітыцы, камітэт па бюджэце, а таксама выконваў абавязкі старшыні камісіі Эўрапарламэнту па свободах і правах грамадзян. Тым ня менш, менавіта брытанскі дэпутат, запікаўленыя якога, на першы погляд, далёкі ад беларускіх палітычных проблем, падкрэсліў прынцыпова важны момант. Па-водзе ягоных слоў, ципер некато-

рыя сілы ў Эўропе — і левыя ў правыя — імкніца выкарыстаць крызіс Эўразіі, каб пакласці канец далейшому яго пашырэнню. Аднак эўрапейскія лібералы, працігваў брытанскім дэпутатам, выступаюць за наўхільнае спрэчыне развязаным дэмакратыі ў суседніх з Эўразіям краінах — у тым ліку ў Беларусі. А ў іэрэспектыве — за далучэнне іх да сям'і дэмакратычных эўрапейскіх дзяржаў.

Адзін з пунктаў палітычнай платформы Саюзу лібрэраў і дэмакратуў гучыць так: «...гарантаванне ўсім эўрапейскім грамадзянам асноўных правуў ды ліквідацыя ўсіх якіх формай дыскрымінацыі, звязаных з тым, што Эўропа залежыцца звязкам меншасцю...» Бяспечная ды справядліва Эўропа для ўсіх — гэта адназначна Эўропа, якая дае аднолькавыя права ўсім тым, хто шукае ў ёй прытулку ці новага жыцця». Цікава, што беларускія журналісты змаглі атрымаць перад прэс-канфэрэнцыяй інфармацыйныя матэрыялы як на ангельскай, так і клясычным беларускім правапісам.

Між іншым, свой выступ Грэхэм Уотсан начаў з прабачэнням за тое, што ён не гаворыць па-беларуску, паабіцашы, што, калі Беларусь стане сабром Эўразіі, дэпутаты ягонай фракцыі ў Эўрапарламэнце ў абавязковым парадку выучыць беларускую мову.

Зразумела, залишнія аптымізму ў выступах дэпутатаў Эўрапарламэнту што да перспектывы беларускай дэмакратіі ў адносіні Беларусі з Эўразіям не было. Нават у такім пытанні, як адкрыццё прадстаўніцтва ЭЗ у Менску, дагэтуль няма яснасць, заўважыў пасол Бэнэт, адказавочы на адно з пытанняў журналісту.

Зразумела, што найбліжэйшыя падыхадаў Крамля да адносін з Эўропай — сівяткаванне 750-годзідзя Калінінграду. Само слово «захады» гучыць настолькі недарэчна, што нават расейская каментатарыя пастаўліся да яго з пэўнай іроніяй. Ім давялося згадаць немецкую назуў гораду Кенигсберг ды яго славутага жыхара Імануїла Канта.

Адкрытая, нават дэмантрантава да гісторыі іншых краін гісторычнага мінулага ўвогуле — адна з прымет новай замежнай палітыкі Крамля. Згадка эстонскімі парламэнтарамі пры ратыфікацыі дамовы аб мажія з Расей Тартускага дагавору 1920 году, а таксама факту анексіі Эстоніі Савецкім Саюзам у 1940-м выклікала абурэнне Масквы. Ад непавагі да мінулага — адзін крок да сучаснага палітычнага хамства. Яно выйліася, у прыватнасці, у тое, што на сустречу з прэзыдэнтам Путінам у Калінінград не былі запрошаны ні прэзыдэнт Літвы Адамкус, ні прэзыдэнт Польшчы Квасынскі. Абездзеве краіны, як відома, маюць свой погляд на гісторыю да прынадлежнасці Калінінграду. Ніхто ня быў, праўда, запрошаны туды і ад Беларусі.

Затое прыезд у Калінінград прэзыдэнта Францыі Шырака й канцлер ФРГ Шродэра павінны быў прадэмантраваць Эўропе ў сувязі з паслаўніцтвам Німеччыне месца ў Радзе Бясыпекі ААН, там самым нагадаўшы яшчэ раз і пра перамогу СССР у Другой сусветнай вайне, вынікам якой стаў яго ўдзел у сузаставанні ААН. Праўда, у цяперашні момант невядома, якую ролю будзе адыгрываць Рада Бясыпекі ААН і захавацца на агул гэтай арганізацыі, якая ўсё больш дэмантруе сваю граствасць і неэфектыўнасць у сучасных умовах.

Урачыстасць моманту падчас сустречы «трыумвірату» ў Калінінградзе азмрочвалі некаторыя палітычныя рэаліі. Правал рафрендэнту па эўрапейскай канстытуцыі у Францыі, ініцыяванага асаўбістам Шыракам, уласна, каталізаваў цяперашнія крызісныя працэсы ў Эўразіі, за што насе значнае долю адказнасці французскім прэзыдэнтам. А «вотум недаверу», якога дамагаўся канцлер ФРГ з мэтай дэтріміновых парламэнцкіх выбараў таксама не дадае яму ціпера палітычнай вагі на эўрапейскай арене. Тым ня менш, замежнапалітычныя рухі Крамля ясна паказваюць, што ён так і не пазбаваўся ад сваіх імпэрскага комплексу і не збіраеца лічыцца з інтарэсамі мальх краін і народоў, калі толькі яго да гэтага не прымусіць скраінаваннія, пасъядлоўная палітыка эўрапейскіх дзяржаў. Эўразія ў цэль.

Тым часам Менск застаецца адлучаным і з эўрапейскіх працэсаў, і ад расейскіх сянятаяў. Юбілей Калінінграду стаў для беларускага кіраўніцтва сівятам на чужой вуліцы. Кампенсація гэтых прыкрых фактавінаў было, відаць, зладжанае ў Менску грандыёнае шоў з ілюмінацій, салютам, канцэртамі да дзівкох гадзін ночы з нагоды Дня Рэспублікі... Праўда, пасъешлівасць падвяла арганізатораў. Но выя шыльды на праспэкце Скарыны з надпісам «Проспект Незалежнасці», тэрмінова разьвешаны напярэддні 3 ліпеня, атрымаліся бел-чырвона-белыя: чырвоныя літары на белым фоне. Гэта, кажуць, вельмі не спадабалася высокаму начальнству, і таму шыльды неузвабаве будуть мяніць ізноў.

Ну што ж, за незалежнасць трэба плаціць.

Ампутацыя прыватнікаў

Працяг са старонкі 1.

Наталья Крамнёва, якая адказвае за сувязі «Экамэдэрвісу» з грамадзкасцю, заходзіць праз галоўную дзвіверы ў хол, пакрыты мarmuram крамавата колеру, і бярэ ў адміністрацыю, якая, хутчэй, нагадвае рэспубліканскую дзвіверу. У старым будынку «Экамэдэрвісу» цеснавата — там усяго 12 пакояў, а тут — больш за 5 тысячі квадратных метраў плошчы», — кажа яна. Як на беларускія меркі, будынак шыкоўны. Таму можна лёгка ўяўіць, якую рэакцыю выклікала раптанные Міністэрства аховы здароўя анулюваць лицензію «Экамэдэрвісу» ў яго супрацоўнікаў і ўладальнікаў (сучаснавальнікі гэтага амэрыканска-беларускага прадпрыемства — прыватныя асобы).

«Наша кіраўніцтва дагэтуль скільнае разглядаць тое, што адбываецца, як непазнаўменне», — кажа Наталья Крамнёва. Выпэйшы гаспадарчы суд, які разглядае скарту «Экамэдэрвісу» на дзеянні Міністэрства аховы здароўя, часова прыпыніў дзеянні раптанных аб пазбаўленні ліцензіі, таму цінтар працуе ў ранейшым рожыні. Наталья Крамнёва распавяла, у чым заключалася «грубае парушэнне», за якое збораюцца зачыніць «Экамэдэрвіс». «Наш кардыялог — гэта чалавек, які быў загадчыкам кардыялагічнага аддзялення дзяржаўнай клінікі, мае 20 гадоў стажу ў кардыялогіі, кандыдат мэдыцынскіх наукаў. Яна мае выпэйшую катэгорию па

Цінтар у краіне дзеяннічае 3 183 арганізацыі, якія маюць ліцензію на мэдыцынскую дзеянісць. Па выніках сёлетніх праверак быў анулюваны 23 ліцензіі — 0,7% ад агульнага ліку. У колькасным выражэнні — лёгкая карэктроўка рынку, а ў якасным — амаль зачыстка: права лячыць людзей пазбавіліся такія гіганты, як «Экамэдэрвіс», «Нардын» і «Сучасная мікрархірургія вока».

Новы закон «Аб ахове здароўя», які паступіў на амбэркаванні ў палату прадстаўнікоў, чанкткова зіншчыць платныя кабінэты ў дзяржаўных паліклініках. Замест іх будзе створаная падвойная систэма мэдыцынскага абслугоўвання: дармавыя паслугі ў дзяржаўных паліклініках і спіталях, платныя — у новых дзяржаўных медцэнтрах. І ё не спрабуе дзяржава пазбавіцца ад непатрэбных канкурантаў, ладзічи мантанійнай праверкі

АНДРЭЙ ДЛЯНКЕВІЧ

Але дзяржава ў нас цінтар таксама думае, як бізнесоц, і з раздасцю возмезе на сібс «цінтар». Абслугуўвання бағацяў. Што з таго, што «Экамэдэрвіс» сплючвае пітогод калі паўмільён на далаўку падатку, калі дзяржава можа атрымліваць увесі ягоны прыбыток, стварыўшы паслугі платныя цінтар на замену зачыненнаму прыватнаму?

На думку Натальі Крамнёвой, дзяржава мусіла стварыць роўную ўмову для ўсіх удзельнікаў рынку — прыватнікі зініць б з дзяржавы на牠у абслугоўвальнікі, піленты, якія могуць за сібс заплаціць, а зэкансомленыя такім чынам бюджетныя гроши можна было б накіраваць на патрэбы бедных пацэнтнтаў.

Але дзяржава зініць таксама думае, як бізнесоц, і з раздасцю возмезе на сібс «цінтар». Абслугуўвання бағацяў. Што з таго, што «Экамэдэрвіс» сплючвае пітогод калі паўмільён на далаўку падатку, калі дзяржава можа атрымліваць увесі ягоны прыбыток, стварыўшы паслугі платныя цінтар на замену зачыненнаму прыватнаму?

Ліквідацыя прыватнікаў не пагражае рынку дастабілізацыі: недзяржаўныя мэдыцынскія цэнтры зініць не больш за 10% рынку мэдыцынскіх паслуг. Але не пакоць тое, што стварэнні дзяржаўнай платнай мэдыцыны можа зрабіць долю платных паслуг значна большай за тыя 10%. Пры гэтым дзяржава пераходзіць да стварэнні

систэмы платнай мэдыцыны пры недараўвітай систэмме страхавання. Жыхары заходніх краін скардзіцца на тое, што мусіць плаціць высокія страхавыя ўнёскі, але ім ў найгоршым сцене не прымроцца, каб дзяржава плаціць за лекаванне самім, без анякіх страхавак. У нас ідзе менавіта да гэтага. У найгоршым выпадку ў Беларусі можа скласціцца систэма, пры якой эфектуўна лячыцца змоўшчы толькі тыя, хто будзе мець гроши, а ўсе астатнія будзуть вымушаны спадзівацца на дактараў у бясплатных медуставаннях. І наўрад що ўзроўенье абслугоўвання ў іх будзе такі самы, як і ў платных дзяржаўных мэдыцынскіх цэнтрах.

Алесь Кудрыцкі

«Інтэграл» вядзе перамовы

НПА «Інтэграл» распачаў перамовы пра пастаўку тэхнолагічнага абсталявання з немецкай фірмай «Sander». Яно патрэбна для реалізацыі праекту «Субмікрон» па вытворчасці інтэграцыйных мікросхем. Каштаваны праект будзе \$21 млн, з якіх \$10,5 млн інвестуе «Інтэграл». Мікросхемы пойдуть на патрэбы беларускіх і замежных вытворцаў тэлевізораў ды іншай электроннай апаратуры.

У першай тысячы

Брытанскі часопіс «The

Banker» згадаў два беларускіх банкі ў сьпісе тысячы найбóльш упływowych банкаў сусвету. «Белаграпрамбанку» заняў у рэйтингу «The Banker» 678 месца, а «Беларусбанку» — 938-е. У параўнанні з мінулым годам «Белаграпрамбанку» ўзьліце на 107 пунктаў, а «Беларусбанку» апусціць на 22.

«Белая Русь» банкрутute

Гаспадарчы суд Менску распачаў справу пра банкрутства дзяржаўнай фірмы «Белая Русь». Пасля арышты Галіны Журавковай прадпрыемства ўзялі ў аблогу кредиторы. Суд

прызначыў «ахоўныя пэрвяд» тэрмінам на адзін месец, на працягу «Белая Русь» можа не выплачваць пазык. Канчатковая рацэньне пра лёс фірмы будзе прыняцца ў канцы ліпеня.

У Гомелі зъменішаць стаўку

Гомельскі аблвыканкам прапанаваў зъменішыць стаўку адзінага падатку для мясцовых прадпрымальнікаў у сярэднім на 30%. Арэндная плата на рынках Гомельшчыны ўжо зъменшана на 16,5%. Праўда, нездавальненне прадпрымальнікаў з прычыны заплянаванага на жнівень пачатку

спагнанні ПДВ з прыvezеных з Расеі тавараў не зынікае. Прапаноў мясцовых уладаў наладзіць цэнтралізаваныя пастаўкі тавараў з Расеі падтрымкі сирод бізнесоці не зналі.

Ні на будоўлю, ні на подыюм

Права зяміца працаўладкаваннем беларусаў за мяжой атрымала толькі адна фірма. Астатнія 29 так і ён здолелі атрымліць адпаведных ліцензій ад Міністэрства ўнутраных спраў, бо не змаглі заключыць контракты непасрэдна з замежнымі працаўладкаванімі. Падобныя

КАМЭНТАР

Доктар Андрэй Вітушка: «Мэдыкам далі сигнал»

Лідар незарэгістраванай Асацыяцыі беларускіх мэдыкаў камэнтуе падзеі вакол закрыцця прыватных мэдыцынскіх цэнтраў.

Калі кіравацца лёгкай інспектараў, можна съмела ліквідаваць многія дзяржаўныя установы аховы здароўя. Напрыклад, толькі Менску бракуе каля 400 лекараў пераважна ў паліклінічным звяне. Большасць мэдыкаў з'візываюць эпапю з мэдычнымі цэнтрамі з ствараннем міністэрствам аховы здароўя юнітарных прадпрыемстваў, якія будуть аказваць платныя мэдычныя паслугі па-за межамі дзяржаўных паліклінік. Грамадству дадылі сигнал: прыватныя мэдычныя цэнтры ненадзейныя і дарагі, лепш з імі ні звязвацца.

Яшчэ адзін выразны знак адрасаваны кваліфікаваным лекарам, якія імкніца сумяшчаюць працу ў дзяржаўнай лячэбнай установе з падпрацоўкай прыватнай. Маўляў, хочадзе падпрацоўваць — калі ласка, але — на дзяржаву ў межах згаданых ўнітарных прадпрыемстваў.

Але Міністэрства аховы здароўя традыцыйна эканоміць на заробках лекараў. Ужо было, калі платныя паслугі ўводзілі ў дзяржаўных установах аховы здароўя. Эксперымент скончыўся тым, што нічым ад бісплатных паслугі не адразніваліся, а лекары ад «платнікаў» атрымлівалі адно толькі дадатковую працу за нязменныя заробак.

Што да разнастайнасці віда паслуг, то тут першымі пацерпіці праграмы комплекснай ацэнкі, адсочвання і карэктні стану здароўя, тاکі, як «Асаўстыя тэрапэт», папулярны ў сучасных буйных мэдычных цэнтрах.

Дый барапніца пацэнтнту ад несумленных лекараў становішчыцца цікавы. У 2004-м у ГА «Абарона спажыўца» паступіла больш за 30 скарагаў на дзяйнасць установаў прыватнай мэдыцыны. Толькі 10 з іх дашлі да суду, астатнія ж былі залагоджаны ў дасудовым парадку з выплатай пачынельлем сум нашмат большых за тыя, якія выплачваюцца па суду. Звязана гэта з тым, што судовы конфлікт з пацэнтам непазыбечна цігне за сабой разнастайныя праверкі органаў кантролю, а значыць і амаль непазыбечныя страты. У выпадку ж з дзяржаўнымі камэрцыйнымі паліклінікамі дасудовнасць будзе вырашэння справы мінімальная.

правядзення
рэфэрэндуму адносна
ўядзення ў краіне ёўра.
Пытаныне пра рэфэрэндум
узыняла Ліберальна-
дэмакратичную партыю,

якай патрабуе захаваць літ
у якасці нацыянальнай
валюты. Такім чынам,
ёўра заменіць-такі літ 1
студзеня 2007 г., калі
рашэнніе будзе ўхвалена
Радай ЭЗ.

АК, АФН

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 7 ліпеня:
1 амэрыканскі далаў — 2 150
рублёў
1 ёўра — 2 564,30 рубля.
1 літавскі літ — 3 684,35.
1 літоўскі літ — 742,65.
1 польскі злоты — 632,20.
1 расейскі рубель — 74,60.
1 украінскія гривны — 427,14.
Паводле Нацбанку

АМОН затримлівае актыўістку АГП Натальлю Лявонаву 3 ліпеня ў часе акцыі супраць перайменавання праспэкта Скарыны і Машэрава. Усяго ў той дзень было затримана 8 чалавек. Пасыль канфіскацыі агітацыйных матэрыялаў іх адпусцілі.

Ліцэісты ў Польшчы

1 ліпеня Беларускі ліцэй пачаў новыя навучальны год у Польшчы. Клюб каталіцае інтэлігенцыі, улады гораду Варшава запрасілі 85 ліцэістаў і 20 выкладчыкаў да бацькоў на «летнюю сесію».

У выдатных умовах, на базе дэзвюю найлепшых у сталіцы Польшчы ліцэяў, беларускія «падпольныя» ліцэісты маюць штодзённыя заняткі па ўсіх дысцыплінах, уключна з заняткамі плаваннем у басейне, багатую экспкурсійную праграму, у тым ліку наведванні Гданьску і Кракава.

12 ліцэістаў пасыль асноўных заняткай праходзіць месячныя паскораныя курсы тэлекураналістыкі пад кіраўніцтвам знакамітага польскага рэжысёра-дакументаліста Міраслава Дэмбінскага, а яшчэ шасцёра навучаюцца газетнай журналістыцы. Гэта робіцца з вераю, што надыдзе той час, калі ў Беларусі

спатрэбіцца замена Казіяткам і Росьцікам.

А перад пачаткам вучобы ў Варшаве, 30 чэрвеня, госьці з Менску мелі дэзвохадзянную сустрэчу з сусветна вядомым рэжысёрам Анджэем Вайдам. Спадар Вайда адказаў на два дзясяткі самых розных пытанняў выкладчыку і навучэнцу Ліцею, што датычлівы і ягонай творчасці, і ягонай грамадзка-палітычнай дзеяйнасці. Сталічнік «Газета выбарчая» змяніўся вялікі рэпартаж пра гэтую сустрэчу і фота сп. Вайды з ліцэистамі. Увогуле інтарэс польскага прэзыда прыбыў на поўты Ліцею ў Польшчу надзвычайны: пра яго пісала таксама «Жэспасполіта», рабілі рэпартажы розных каналь польскага тэлебачання.

Наперадзе ў ліцэісту найцікаве ўспамінанне Кішыштафам Занусі, экс-прем'єрам Тадэвушам Мазавецкім, кіраўніцтвам польскага Міністэрства адукацыі і управы Варшавы. Хачу нагадаць, што ў першай палове чэрвеня III курс ліцею правёў пленную сесію, узяў удел у днях беларускага культуры ва Урошлаве.

Сенія можна з пўнасцю гаварыць: Эўропа зразумела і падтрымала Беларускі ліцэй за яго мужнюю і пасыдлоўную пазыцыю ў адстойванні беларускасці і свабоды.

ЛБ, Варшава

СВІСЛА

Бязь зменаў

28 чэрвеня Менскі гарадзкі суд пакінуў без змененняў дадзены дакументы на дастаўку ў Міністэрства адукацыі («Народная грамада») Міколе Статкевічу і адно-
го з лідараў «Маладога фронту» Паўла Севярынца. Згодна з разыннем суду, палітык прыгавораны да двух гадоў адмежавання на волі («хімія»).

Вышэйшыя «гаспадары» суд адхілілі пазоў рэдакцыі «Народнай волі» да Мінінфарматыкі пакінуў у сіле папярэдзянне газэце за дзве публікацыі, выдрукаваныя ўвесну. Газета зібираеца аб скандальных разыннях яшчэ раз — у прайздніком Вышэйшага гаспадарнага суду.

У Смургонях

Прадстаўнік Смургонскай раённай прокуратуры Сяргей Каўальчук, аўтарскірдзіў разынныя суды, які ў сунеках 2004 году вынес разынене аб амністыі Рамуальда Улана. Не думку прокуратуры, нягледзячы на амністыю Улану павінен адбыць пакаранне тэрмінам адзін год. Лёс былога дэпутата Смургонскага райис连线 ціпер будзе вырашыць Гарадзенскі абласны суд.

Леванеўскі і Марыніч у больніцы

27 чэрвеня Валер'я Леванеў-

скага перавялі з Івацэвіцкай кампаніі ў Рэспубліканскую турмную больніцу. Палітвзінь мae патрэб-
буяць яго павысіць цік і балць сэр-
ца.

Туды ж перавялі з менскай кампаніі ў Рэспубліканскую турмную больніцу. Палітвзінь мae патрэб-
буяць яго павысіць цік і балць сэр-
ца.

У Івацэвічах

29 чэрвеня супрацоўнікі Івацэвіцкага РАУС склалі пратакол на актыўныя паскормы курсаў тэлекураналістыкі пад кіраўніцтвам Станіслава Халадовіча за распайсод друкаванай прадукцыі. Халадовік раздаваў улёткі каўкаліцы «5» у вёсках Івацэвічы, а таксама брашуру Васіля Лявонава «Бяз права на памылку».

Міравое пагадненне

29 чэрвеня прадстаўнікі прад-
прыемства «Беларуськалий» прапанавалі рэдакцыі «Народнай волі» мір. Гэзюбік адмайлівася ад прэтэнзій і брыз на сібе алату судовых выдаткаў, а «Народная воля» павінна да 15 ліпеня даць аўбяржэнныя апублікаваных звестак і прапасіць прафачынне. Пазоў «Беларуськалию» ты-
чыўся артыкулу «Такая воля наро-

дзе», дзе ішла гаворка пра стварэнне грамадзакага руху «Воля народу» і сцвярджаўся, што подпісы ў яго падтрымка пасыпілі шэраг супрацоўнікаў прад-
прыемства.

Чучман зломак

29 чэрвеня віцебскі лідэр не-
зарэгістраванага «Маладога фронту» Яніс Чучман вырашыў
прызначыць палітычнага прытулку ў Балыгі.

Прычынаю тэрміновага ад-
езду называецца міліцейскі ды судо-
вы пераслед за ўдзел у ап-
тыцынных акцыях.

Прафсаюзы

28 чэрвеня суд Ленінскага ра-
йона Менску пастанавіў спагні-
сірэдзін забораба за затрымку
разылку пры звалынені на ка-
рысы сібіра прафсаюзу РЭП
(AM) Максіма Вахрушава.

1 ліпеня Рэчыцкі суд аўважаў
прадпрыемства «Рытм» выпа-
лаціць кампенсацыю ў памеры
дзеяйніццаў зразу пасля звалынені
на карысы сібіра прафсаюзу
Дварэцкаву. Адмову чыноўнік
растлумачыў тым, што «не раз-
майляе з вольнымі журнali-
стамі».

У Калінкавічах

29 чэрвеня ў Калінкавічах
міліцыя затрымала актыўіста-не-

зарэгістраванага прафаабаронча-
га цэнтра «Вясна» з Мазыра
Уладзіміра Целепуна пасыль-
шага, як намеснік старшыні аба-
ласной арганізацыі АІ ГУ Уладзі-
міра Кацора перадаў яму ад-
мантаваныя прыватныя кампіутары.
Следчы міліцыі Сурма і міліцейскі экспэрт Вялікі растлум-
ачыў затрыманне тым, што гэты кампіутар быў скрадзены з
нейкай ненядомай арганізацыі.

У гэтых жа вечар у Калінкавічах
пяцёра афіцэрў міліцыі, якіх уз-
начальваў маёр Таран, уварваліся
у прыватную кватру на вуліцы
Князева, 9. Тут лідэрскі сход па-
выбранным дэлегатаў на Кангрэс
дэмакратычных сіл. Міліцыя
таго спрабавалі сарваць выбарчы
судзе.

Скрыбца пакінуў
турме

1 ліпеня суддзяў Цэнтральнага
района Менску Алена Ільна не
даставала хадайніцтва. Сяргей
Скрыбца быў вывезены пад
падпіску аб нявіяздзе. Палітык
таго вышыні застасацца пад
арыштам у Берасцейскім съед-
чым ізалятры.

Чыноўнік адмовіўся

30 чэрвеня начальнік управ-
лення спорту і турызму Гарадзен-
скага гарызункаму У. Чигрина
адмовіўся дадзіць інформа-
цыю журналісту Аляксандру
Дварэцкаву. Адмову чыноўнік
растлумачыў тым, што «не раз-
майляе з вольнымі журнali-
стамі».

У судзе Горадні

30 чэрвеня гарадзенскі аблсуд
не задаволіў скарыгу актыўісту
АГП на разынені суду. Пяцёра
чалавек быў прызначынуты да адм-

іністрацыйнай адказнасці за
удзел у акцыі паміці Юр'я Захар-
анкі 7 траўня і пакаралі штрафам
на 25 б., а былы сібар БФР Рама-
рэлі Крэйг атрымаў штраф у 160 б.
за паўторнае затрыманне. Актыўісты АГП буд-
уть абскарджацца раешнінай
гарадзенскіх судоў у Вярхоўным
судзе.

Сканфіскавана
70 тысячай бюлетэніў

1 ліпеня групай супрацоўнікаў
праваахоўнага арганізація на выезд
з Менску былі затрыманыя рэ-
гіянальныя карадынаторы неза-
рэгістраванай грамадзянскай
ініцыятвы «Партэрства». Стані-
слаў Шаламаў з Гомелю, Алег
Пашкевіч з Віцебска і Іна Ана-
санкаўна з Берасця. Яны быў-
даставалі на Савецкі РУСС Мен-
ску, дзе ў іх канфіскавалі 70 ты-
сачнікі информацыйных бюлетэніў.
У гэты дзень быў апічаны га-
раж, што належыў аднаму з акты-

вістай ініцыятывы.

Сходы

На Віцебшчыне сарваліся тро-
сіды па выбарах дэлегатаў на
Кангрэс дэмакратычных сіл. 2
ліпеня сход адбыўся ў Мерах,
Сінне і Бешанковічах. Напярэд-
дадні на сененскіх апазыцы-
найраў пачаўся цік, якіх адмові-
ліся ад запінаванага.

На Дзень Рэспублікі

Мастак Але́с Пу́шкін за пэ-
рформанс, які ён зладзіў а пят-
ніцы, 2 ліпеня, на будынку На-
цыянальнага мастацкага музея,
даставалі на РУСС Міністэрства
культур. Разам з ім па мілицы-
онам трапілі фотакарспондэнт аген-
цтва Associated Press Сяргей
Грыці і фотакарспондэнтка га-
зеты «Наша Ніва» Олія Дарава-
кевіч.

Генэральна гонсул
Польшчы ў Горадні Анджэй
Крантоўскага і старшыню Саю-
за палікава Беларусі Анжэликі
Борыс не пусцілі ў Польскі
дом, які знаходзіцца ў Шчучыне.

Перад пачаткам яшчэ адной
акцыі супраць перайменавані-
я — на рацэ Свіслоч — быў зат-
рыманы актыўіст Партыі БНФ
Андрэй Сухаверхі і Зміцер
Казлоўскі.

Сяргей Будкін

Гістарычныя акалічнасці

Заязныя краязнавец цяперака
супрацоўнічае з чорнымі капачамі.
Кансультуе на гістарычную тэму.
Піша Руслан Равяка.

Калі б гісторык выступіў адзінамі фронтам супраць націску на Сагановіча, магчыма, чыноўнікі пабаяліся б яго звалынца. Але змачуялі, праглынулі, пабаяліся паўсташа супраць дурных загадаў. Бо дзе ім пасылаўся гэтага карміца і працаўца. Вось толькі іх зылікненіе для сапраўднай навукі Беларусі адбудзеца незадаважна.

Зъмініюща сёны падъехдаў і ў сапраўдных дасыльднікаў гісторыі, асабліва ў правінцыі. Адараўшы ўсё жыццё на гістарычную тэму. Кажа, што апошнім часам зъмініу адмойна стаўленне да ях. Маўляў, леней хай нешта трапіць у прыватныя калекцыі ў Беларусі, чыбы будзе гэтыя стагодзьдзі гнісы ў зямлі. Дзяржаву ж цяпер цікаўдзіць толькі пэрыяд Другой сусветнай вайны...

Паводле расказаў людзей, па ўсёй Беларусі пакупы зъмінікоў экспанаты музэяў навучальных установ. Нідзе не

зафіксаваны, няўлучаны розныя каскі,

багніты, мэдалі, акамяленыя косткі

мамантаў, збанкі і іншыя спадчынныя

прадаўщица замежных і ў найлепшым

виду нашым калекцыянірам. Прадаўщица

настайнікі гісторыі, які адказваў за

тэя музы. За гэта можна злуціць добра

гроши. Дарчы, і насленіцца больш

не прыносіць у музэі знойдзеных

старыжыннасці. Цігне адразу

антыхварныя крамы. Пасыль з іх тая речы

большай часткай перадаўшы на Захад ці

на Ўсход, багатым збыльскім. Зрэшты,

тое саме адбываецца і ў нашым суседзідзі — палякай, украінай, літоўцай, расейцай.

Нам іх ужо не дасыльдаваць, ды праstry

на бачніцай, будучы дасыльднік

Сталіна» да абарону Матілёва зъ

Берасцейскай крэпасці.

Вяртаньне Сапегаў у горад-герой Быхаў

Быхаўскі замак арандаваў Максім Сапега. Ён фэрмэр і займаецца лесам. Рэпартаж **Аляксандра Бацикука** з гораду-героя беларуска-расейскай вайны.

Покуль рэдакцыйная машина млява ляжыцца ў сваім аксамітным нутры напы цэлы, я прыгадваю, што ведаю пра Быхаў. За саветам — горад стратэгічных бамбардзіроўшчыкаў і ваенных маракоў Балтыскага флоту. Але найперш горад славутай абароны падчас вайны Рэчы Паспалітай і Расей. Нарэшце, Дняпро, і даўжэнны безустоўны мост, і шэры прастакутнік палацу па-над ярам, прыпярушаны лісцем.

Мілітарызаваная сынагога

Ня можа так выглядаць горад, які разам з Крапівенскім полем сымбалізуе сярэднявечную вайсковую славу беларусаў. Прыўдам зь мінуўшчыны палац прашыў за сініны, у вочы разанула косяк лініі вежы. Нахіленая над ярам, яна нядайна абвалілася на чэрць, у правале зеўрае сонца. Год таму гэты палац гарэў, а два месцы на туму рухнуў кавалак сініны. Быхаў — горад руінаў. У краязнаўчым музее ёсць ўласная экспазіцыя звалена ў калідоры на другім паверсе, бо ўжо катары горад ідзе рамонту. На самым уезідзе ў горад высыцца сынагога з абарончай вежай. Як вам сама ідэя — мілітарызаваная синагога? XVII ст. вы ту убачыце непасрэдна — ад моманту стварэння муру ў не кранала рука рэстайлістра. Затое кранала рука інжынера. Яшчэ з зімы ўсынях дзівных сіцен, якраз звернутых на цэнтральны праспект, расцягнуліся чорныя надпісы «РНЕ».

Стайм, здымаем сынагогу. Асьцярожны кашаль за сіній, маер міліцыйнага ветліва знаёміца і нарэштце пераходзіць да справы: «Вы не ведаеце, што такое «РНЕ»? А то адзін вэтэрэн звярнуўся ў ўпраўленне з запытам, дык ціпэр трэба ў рапарце напісаць». Расказваю грунтоўна, наўзару, як не мяніцеца і на ўздыгвае ніводным мускулам ветлівы твар пад фуражкай: «Я проста бачу, людзі вучоныя, трэба спытвацца», — дзякую, ківаючы на камуру.

Горад-герой

У сярэднявечным Быхаве сынагога бараніла заходнюю мяжу гораду. Замак — усходнюю. Дзівесьце кро-

каў напрасткі. Сучаснымі меркамі мы перадолелі квартал. Старожытнымі — прайшлі праз уесь горад.

Зручнейшыя месца для замку знайсці немагчыма. Нездарма Быхаў — адна з самых трывалых цытадэль ВКЛ. Натуральныя равны падлогі, архітэктурныя элементы — вежы.

Яшчэ адзін складнік ваеных поспехаў — артылерыя. У горадзе працавала людзісцарыя, дзе адпіваліся марціры, гарматы, гакаўніцы, мушкеты, штампавальныя арганы. На ўзвышэнні Быхаўскіх абароніц былі нават ручныя гранаты — мэталічныя, драўляныя, піскляныя.

Замак (цэнтар адміністрацыйнай адзінкі, ад адной назвы якой растае сэрца, — Быхаўскага графства) сынагога будавалі кіеўскія князі Хадкевічы, затым некалькі пакаленій ім валодалі Сапегі. Яны звяршылі палац, і пры іх Быхаў стаў непрыступімым. Пазней, за расейскімі панаваннем, ён ператворыўся ў «заштатны».

За Сапегамі цвярдыня на Дняпры была ключом да ўсёй Беларусі. Прынамі, такое значэнне надавалася Быхаву казацкімі атаманамі. Гісторыкі згаджанацца, узялі ў Быхаў войскі Гаркунчу ў 1648-м (Гаркунша сам быў быхавец) — і казакі кантралявалі ўсё. У 1654—1655 гадах, падчас славутай абароны быхаўскага гарнізону ад казакоў Залатарадзкі і адзіннадцаты маскоўскіх палкоў, Быхаў быў адзінам з падніпроўскіх гарадоў, што выстаўлілі на першым этапе вайны. Новы казацкі атаман Нічай узяў яго ў 1657-м, але неўзабаве перайшоў на бок Рэчы Паспалітай. На 30 гаду рашэннем караля і Сімоі Рэчы Паспалітай горад быў пазбаўлены ўсіх падаткаў за абарону 1654—1655 гадоў. У пава-

леннай спустошанай Беларусі гэта, аднак, не дало штурмку для эканамічнага росту.

Новыя гаспадары

Праход да замку закрыты высокімі варотамі. Цытадэль за савецкім часам была мэблевай фабрыкай, падпрадкоўвалася яго інфраструктуры, абрасла цаглянымі хлеўчукамі і стаціца ўсе ўмацаваны, арочый палац і ўсіх дзівных вежаў. Яшчэ дзівье вежы ўпісаны ў архітэктуру палаца.

Насустрак нам з-за варотаў выйша высокія бялявыя малады хлопец. Гаспадарчыя пабудовы мэблевай фабрыкі арандуе ягона сям'я, яны фэрмэр і займаюцца лесам. А паколькі замак быў на балансі фабрыкі, ім жа даверылі яго доляд. Хлопец адчыніе нам дзіверцы, вядзе па калідорах. На адных з дзівераў кройдай нірояніа вывезлена — «Музей». Тут яны з бацькам складваюць усе цікавосткі, што зноўдзілі ў замку. Увесі агромністы стол уздоўж сініны завалены біткімі гаршкамі, косткамі, магчымы, не чалавечымі. Падлога пасярэдзіне пакою разабрана, унізе выразна відаць яміні з якой тырчыць ридліўка. «Нікому не кажыце, што нешта капалі, — рабо хлопцу, — гэта забаронена законам». Замак — помнік расэспубліканскага значэння. І як пра ўсё, што ў Беларусі ёсьць, што ў Быхаве змешчана замковая сінагога.

Горад трываў аблогі расейскіх і казацкіх войскаў у 1654, 1659, 1660, 1702. У 1707 г., пасля некалькіх дзён бамбардзіроўкі, горад захапілі войскі Пятра I. Расейцы разбрывалі муроўанный замковыя брамы. Цягам XIX ст. Быхаў ператварыўся ў заштатны горад Беларускай губэрні з 6 тыс. жыхароў. Цяпер

СІНАГОГА З БАЙНІЦАМИ
і абарончай вежай у
XVII ст. бараніла
захаднюю мяжу
Быхава.

Помнікі
расэспубліканскага
значэння не
прадаюцца? Максім
адказвае як
практык: сёлета з
нас бяруць 30
тысяч даляраў.
Летась патрабавалі
пятнаццаць.

Быхаў — горад на
Дняпры ў Магілёўскай
обласці. Упершыню
згадваецца ў 1430.
Належаў Гаштальдам,
Жыгімонту Старому,
Хадкевічам, Сапегам. У
XV—XVI ст. крэпасць

гетман Ян Караль
Хадкевіч пачаў, а Леў
Сапега завяршыў
будаўніцтва ў Быхаве
мураванага замку.
Горад трываў аблогі¹
расейскіх і казацкіх
войскаў у 1654, 1659,
1660, 1702. У 1707 г.,
пасля некалькіх дзён
бамбардзіроўкі, горад
захапілі войскі Пятра I.
Расейцы разбрывалі

мураваны замковыя
брамы. Цягам XIX ст.
Быхаў ператварыўся ў
заштатны горад
Беларускай губэрні з 6
тыс. жыхароў. Цяпер

Рэха

Абгарэлы шкілет верхній столі губляеца ў самой сіціне. Гарэла перакрыты, закладзене яшчэ пры Хадкевічах. Па сіціне з-пад абугленага верху выпаўзіае трэшчына і цягнецца да самага нізу. Наступнай зімой можна чакац новага аблаву.

— Дарэчы, як цібе завуль? — звятаючы да хлопчыка.

— Максім Сапега.

— Як?! — утрымліваючы, каб не падскочыць.

Прадзед Сапегаў-фэрмэр аў бывшым царскім пяхотным полком. Даўжыну падвігу родам трэба яшчэ шукыць, прызынаўся пазыўнай бачкы Максіма, але надзея ёсьць.

«Сапега» — прац усё напаі далейшася гасцінічны ў замку гэтае імя рэхам адбівалася ад сіцін. Ці, можа, сачылася з гэтых сіцін? Сачылася, вабіла, паклікала блакітныя кроплы ў жылах нашчадкаў, якія Шапэнгаўэрэва воля, вярнуцца ў спакутаваныя сіціны гаспадарамі...

Максім водзіць нас па паверхах, паказвае ўпэўненымі рухамі гаспадара. Тут дымак, праз гэту трубу відаць неба. На ўсьце палац некалькі камінаў, але систэма дымаходаў таго прадуманая, што гэтыя каміны праграваюць увесь будынак. Вось тут сутарэніе — гэта ўжо ў падвігах, больші-менші ацалелай частцы замку. Каменны звод апускаюцца ў рэзьбэ і ламаныя вёдры. Дзесьці адсюль пачынаюцца падземныя ходы — у яго вачах прачынаецца азарт — шпук.

У сымелых марах старэйшага Сапегі, Мікалая, выкуніць замак і адрастоўваць. На маю ўпэўненасць, што помнік расэспубліканскага значэння ня прадаюцца, Максім адказвае як практик — сёлета з нас бяруць 30 тысяч даляраў. Летась патрабавалі пятынніцаць. У падобных выпадках дзяржава толькі радая, што руінамі нехта зацікавіўся.

Колькі разоў пра гэта гаварылі?

У сярэднявечным Быхаве мураваных будынкаў было ўсяго два — сынагога і замак. І абодва выстаялі дзеля нас. Як хворы пад вокнамі бальніцы, нема крыніца і зіўраюцца ў сваі адносіўнікі ўзвыненых вокнах. Наўрад і ў найбліжэйшы час им лёс дакрываць да вокан на верхніх паверхах. Цікавасць да той жа сынагогі закончыцца, як толькі праз пару дзён замажуць фарбай на сынагогу «РНЕ». Наўрад і ў сігнітуры міры Сапегаў-фэрмэр — нешта больше, чым міры. Трыццаць тысяч даляраў — гэта толькі каб купіць палац, а каб рэстаранаваць? Хіба што прывід Ліва Сапегі звяйўся хлопчу Максіму і расказаў, дзе ляжаць фамільнія скарбы.

Ці ёсьць у Беларусі грамадзянская супольнасць, ці праста жменька спынялістай, што прыхалі да быхаўскага палацу, дамагалі бы тым жа Сапегам разабраць ламача, вывучыць бітві гарлачы і пад аховай «адкрылага лісту» пакалупаць ў той жыніе без рызыкі трапіць пад крымінальны артыкул? І пі ўгугле патрэбнай памяць пра вайсковую славу дзяйніць Беларусі?

Аляксандр Батуков — пісьменнік, журналіст. Жыве ў Магілёве.

23 ліпеня фільм «Мой горад Быхаў», зняты ў час гэтай паездкі, будзе паказаны на канале «Лад».

Съмерць Купалы: усё ж забойства

Праця са старонкі 1.

Загадкавы В.Б.Г.

Меркаванье Някляеў падманоўвае наступным аргументамі.

1. Справу па факце съмерці Купалы вёў вайсковы прокурор Масквы. Аднак дамагчыся даступу да яе, адпуквае ў архіве пракурора Рачеі — былым архіве ЦК КПСС.

2. Купалу рыхтаваліся забіць і менавіта таму нават не зъбіраліся съяткаваць, ягоны юбілей (у ліпені 1942 г. яму спаўнялася 60 гадоў) у адразуненне ад Коласа. І ў Москву вылікалі Купалу ўрадавай тэлеграмай аднаго, не дазволіўшы ўзяць жонку.

3. Самому Купалу ўяўляў у вупыш, што вуліца ў Менску названая ягоным імем. І гээт выкryваў немаў за гэту вуліцу ў выступе на сесіі Акадэміі навук БССР у пачатку 1942 г.

4. Блытаніна з прозывішчамі Івана Луцкевіча (Янкі Купалы) бы-

дакумэнты і аbstавіны таго часу, захоплены ўядзельнем у навуковы ўжытак новых момантага — успамінаў Л.Александровскай і асобы В.Б.Г. Аднак у някляеўскім аналізе яму бачацца некаторыя супарэчнасці.

Так, купалускі юбілей афіцыйна быў замоўчаны. Больш за тое, пасцяліца дэміністратуры крыўдзілі. Павал Кавалеў, помочнік партыйнага бонацы Беларусі Панамарэнкі, 5 чэрвеня 1942 г. піша ліст Купалу: «Пачынаем рыхтаваньне да юбілея Якуба Коласа, які, напэўна, афіцыйна будзе праводзіцца ў кастрычніку. Пажадана, каб і вы не скалькі раздку ў цэлых прысьвяцілі яму». Пра юбілей самога Купалы — ані згадкі.

Аднак казаць, што юбілей Купалы зусім не рыхтаваўся, нельга, лічыць архівест. Вядомы беларускі журналіст Яфім Садоўскі піша ліст ЦГарбунову: «7 ліпеня Іван Дамінікавіч съяткую свае 60-годзідзе. [...] /Інамячацца пырок съяткавацца гэту дату? Мне хадзелася б

ла з Уладзіславай Францаўнай перад пасэдкай, відаць, пасварыліся, адносины былі на лепшыя. У доказ сваёй вэрсіі ён прыводзіць ліст Уладзіславы Францаўны да Купалы за 27 чэрвеня 1942 г., атрыманы ў Москве 6 ліпеня 1942.

Дзе прамова пазта?
Вуліца Луцкевіча — самы загадкавы момант у гісторыі Купалам. Першым Георгі Колас у 1993 г. напісаў, што з гэтым можа быць звязана таямніца Купалавай съмерці. «Але ўсе на гэтым запішуць. Ніхто на ўзяў на сябе клопату пашукаваць», — кажа Скалабан.

У сувязі за згадваньнем Купалам вуліцы ўспільваў я піша адна загадка. Дзе знайсці беларускі арыгінал той Купалавай прамоў? У зборніку паставай публістыкі 1972 г. прамова «Айчынная вайна і беларуская інтэлігенцыя» друкуюцца, як пазначана, паводле арыгіналу дакладу, які захоўваецца ў музей Купалы. Як кажа Скалабан, гэлага арыгіналу там няма:

Важкае слова

На думку Віталія Скалабана, скказаць важкае слова магла бы крымінальная справа па факце съмерці Купалы. Справа 1941 году мусіць захоўвацца ў Москве, у прэзыдэнцкім архіве, але даступа да яе не ўдалося нават у 1990-я. На пачатку 1990-х запыты ў Москву дасылаў дзіпутат Яўген Цумараў і маскоўскія беларусы. Тагачасны старшыня КДБ Лавіцкі абяцалі спрыяльне ў пошуках дакумэнтаў. Была і прапанава стварыць адмысловую камісію. Пастанова пра неабходнасць камісіі падпісаны на месцы старшыні Саўміну М.Дзямчуком. У адказ на яго тагачасны в.а. генпрокурора Беларусі Кандрацеў зазначыў, што бачыцца стварыць на такой камісіі «ў ціпрашні момант заўчастым» і лічыць патрабоўнікі накіраваць рабочіка ў архіх расейскага Міністэрства абароны ў Падольску пад Москвой. У архіве, аднак, захоўваюцца дакумэнты вайсковых часцей. Дакумэнтам у пра-

съмерць Купалы там ня можа быць. Натуральная, што афіцыйны адказ з архіву гучыў так: «У Цэнтральным архіве ў Падольску ніякіх дакумэнтаў на гэты справе няма».

Дзьве вялікія таямніцы

Уладзімер Някляеў стаўцца да магчымасці ўзнаўлення крымінальнай справы скептычна: «Адзінай крымінальнай зачапка, якая ёсьць, гэта кроў ужо на лесьвіцы 7-га паверху. Калі чалавек падаў з 9-га паверху, вельмі сумнёна, што ўжо на 7-м было б столькі кроў. Пра гэты міе казаў адзін крыміналіст. На жаль, іншых дакументальных сведчанняў няма. Расыследаваць пяпер можа толькі нейкай грамадзкой камісіі — мы з вами».

Някляеў пысмістычна заўважае, што імавернасць дакапанца да ісціні становіцца ўсё меншай. Скалабан наадварот лічыць, што час працуе на даследчыкаў: «Я думаю, мы набліжаемся да раскрыцця. У вайне ёсьць дзьве вялікія тайны — тайна кроў Эўфрасінні Полацкай і тайна съмерці Купалы. Говораць: вайна ня скончана, пакуль не пахаваны апошні салдат. Дык наша вайна ня будзе скончана, пакуль не даведаємся, дзе кроў і чаму загіну Купала».

Віタルі Скалабан: Сказаць важкае слова магла бы крымінальная справа па факце съмерці Купалы.

Уладзімер Някляеў: Бачачы ў Купалу патэнцыйнага нацыянальнага лідэра, яны вырашылі яго ліквідаваць.

Івана Луцкевіча праходзіць праз усе дакумэнты савецкіх спіслюжбаў 1942 году. У спіцпаведамленні на імя Беры гаворыцца пра съмерць «Івана Дамінікавіча Луцкевіча».

5. Пра тое, што Купала быў забіты, упэўнена гаварыла народная артыстка Беларусі Ларыса Александровічка Някляеў рабіў запіс яе успамінаў пра Купалу ў 1970-х. Некаторыя моманты не ўбійшли ў книгу «Такі ён быў» (1975). Так, Л.Александровская называла літаратара, паводле даносу якога Купалу ўзімічылі. Някляеў называе яго В.Б.Г. (на першых літарах мяшнік), або «Вершнік без галавы». Некаторыя даследчыкі звязваюць гэты гэты з пэўдзідзінам з Айзкам Кучаром, зачытамі крытыкам Купалы і магілішчыкам (амаль у прымым сэнсе слова) не аднаго беларускага літарата.

Што прапада, Арыядна Ладыгіна, пляменінца съявівачкі й аўтарка кнігі пра яе, сумненіца ў Някляеўскіх съведчаннях: «Александровская была вельмі стрыманая. Калі яна не казала такога нават нам, сяякам, дык наўрад ці яна здзілалася такімі успамінамі з малязінамі маладым чалавекам».

Такое магло быць

Архівест Віталій Скалабан — гісторык, які найлепши ведае ўсё

арганізацца яму ліст ад беларусаў-«франтавікоў». Звароты грамадзкасці, лічыць Скалабан, мелі свой узлы. Але адзначаць Купалу юбілей меліся прыхавана. На першую палову ліпеня плянаваўся пленум «Саюзу письменнікаў БССР у Москве». У парадку дні быў пазначаны і даклад Крашэві «Пра літаратурную дзейнасць Янкі Купалы і Якуба Коласа» (пасстанова ЦК КП(б)Б ад 21 чэрвеня 1942). Прычым Коласа сюды пакінёцца не запрашае, якія няма. Запрасілі Купалу. «Дык чим гэта? Схаваная форма юбілею!» — мяркую архівест. Вылікалі ў Москву Купалу акурат пад гэты пленум. І пас्त-відечнік выдалі ад 8 чэрвеня «ў тым, што ён сіпраўды камандзірующага Вірхоўным Саветам БССР у г.Москву са зваротным вяртаннем у Казань». Менавіта гэта — звязаным з вяртаннем!

Сумненіем Скалабану падацца съцверджаные Някляеў на контакт забороны браці з сабой жонку: «Янма такога съведчання, каб «ня браці жонку». Дзе гэта? Купалы

«Я яго шукаў, Інстытут літаратуры шукаў — і не знайшли». Публікацыя ў падоўнім Пойным зборы твораў рабілася па расейскім тэксьце, надрукованым у кансанскім выданні 1942 г. Але гэты тэкст не ёднотычны беларускаму! У беларускім станочнікі згадваюцца кампазытар Туранкоў, які акурат у вайну сядзеў у акупаным фашыстамі Менску. Ёсьць і іншыя адрозненінні.

Беларускага тэксту ціпера няма, ёсьць толькі расейскі. «Але быў жа! І япчя ня так даўно», — кажа Скалабан. — Можа, праз сувязь з трагічным гэтым тэкстам і зник.

Выснова Скалабаны: «Я падтрымліваю вэрсю забойства, але не аргументаю Някляеў». У забойства Купалы не было нейкай адной прычыны. Проста сабраны НКВД «кампрамат на Купалу выхніў у 1942 годзе».

Укосна на карысыць забойства Купалы, кажа Скалабан, съведчыц забойства Саламоні Міхэліса: «Калі такое было ўчынена там, дык магло быць зроблена і тут».

Ці можна распачаць крымінальную справу аб забойстве Купалы?

Вяяніні Стэфановіч, юрыст:

Малаімаверна. Тэрмін даўнасці вычарпаны, калі заводзіцца справу па артыкуле «забойства». Дадатковая складанасць палаігае ў тым, што няма суб'екту злачынства. Прайда, тэрмін даўнасці ня дадзічае, калі справу разглядаць сέньня ў межах стаўнікага тэрору. Аднак разблітаваць Купалу няма патрабы, бо яго «вограгам народу» не называюць.

Міхаіл Пастухоў, юрыст БАЖ, былы суддзя Канстытуцыйнага суду:

Тут два варыянты: ці аднавіць справу з прычыны акалічнасці, якія сталі вядомы, ці распачаць новую. Калі беларуская прокуратура прыме раешнінне распачаць справу, можна звязніцца з архівнымі фондаў, праглядзець дакумэнты НКВД, падніць архівы ў фондае прэзыдэнта Рачеі і высыветліцца акалічнасці съмерці пазта. Аднак, калі высыветліцца прозыўшыца Купалавага забойства, да адказніцца ў яго прыцягнучу будзе нельга, нават калі ён яшчэ жывы. Прысуд будзе такі: «Без прыменення пакарання з прычыны заканчэння тэрміну даўнасці». Я мяркую, што ў прокуратуры на пойдца на завядзенне крымінальной справы з прычыны заканчэння тэрміну даўнасці».

Міхаіл Чудакоў, загадчык катэдры міжнароднага права Акадэміі кіравання пры прэзыдэнце РБ:

— Казаць, што тэрмін даўнасці ў справе Купалы прайшоў, можна толькі тады, калі крымінальная справа не была заведзена ў 1942 г. Калі ж распачынали, то цяпер яе можна аднавіць, але толькі на тэрмін даўнасці ўсё месцы звязніцца злачынства — г.з.н. справу можа завесці толькі прокуратура Москвы. Але гэта малаімаверна, бо павінны быць падставы, напрыклад, звязніцце съведчкі, дакумэнт, які ўносіў нешта новае.

ЮЛІЯ ДРАКАЕВІЧ

Божае кіно

Працяг са старонкі 2.

На пагорку ўдалечыні аграмадны — адуслоў відаць — крыж.

Ля касыцёлу шэпля-шчырая, народная, драўляная-шэршая статуя Збаўцы. У касыцёле — рэліквія святога Іоанна Таго самага, што бараніў хрысціян перад рымскім сэнтам у ІІ ст.

Найбольшая колькасць наведнікаў прыяжджае ў Мосар на дзень святога Яна Хрысціцеля, 24 чэрвеня. Ноч Святога Яна сёлета ў Мосары святкавалі з 25 на 26 чэрвень. Святар асвячыае вогнішча, у карагодзе дазволена танчыць і манашкам, так што гэта быў зусім не купальская радасць, а адмысловы хрысціянскі фест.

Радзіма Драздовіча

Мясцовам заля, ашчадна адрестаўраваная на гроши з прэзыдэнцкага фонду, названая ў гонар заснавальніка беларускага тэатру Ігната Буйніцкага. Напамін пра рэчайсасць — усутич з залій матэрыяльнамунона «Глубокое — райга». Назвы вуліцу: Маскоўская, Гагарына, Энгельса — і памяць пра землякоў Ластоўскага, Буйніцкага, Драздовіча. «Жыхары, у каго ёсьць дываны Драздовіча, ужо не аддаюць іх нам», — кажа супрацоўніца музея.

У Глыбокім пачешы Ленін — з крыўмі нагамі. Побач з помнікам — узынёслыя храмы. «У нас палова вучніў з музычнай школы сипывае ў праваслаўным храме, а палова — у касыцёле», — гаворыць Марыя Палік, загадчыца аддзелу культуры Глыбоцкага райвыканкаму.

Царква Раства Багародзіцы — колішні касыцёл кармэлітаў — першазорнае віленскае барока, закінутае ў неба. Царква глядзіць на познебарочны Трасінскі касыцёл — твар у твар, сипеў да сипеву, съяза да съязы.

Папскі нунцый і кінахлапушка

Кінафестываль «Magnificat-2005» адкрываў папскі нунцый у Беларусі архібіскуп Марцін Відавіч. На мышы ў Мосары ён дабраславіў гэтае кінапачынанье. А організатор фестывалю рэжысэр і апаратар Юры Гарулёў прыпанаў і кінахлапушку, якой пазначаеца кожны дубль у фільме. Сёлетні дубль «Магніфікату» быў першым.

Зроблены кінадубль быў ва ўздзеле, побач з касыцёлам францішканцаў, ля помніка св. Максыміліяну Кольбэ. Удзельнікі параду з цікавасцю глядзелі некалікі фільму, паказаны ў містэчку. Ледзьве месцаў хапіла. Асноўная частка фільму была паказана ў Глыбокім.

Разгадка Глыбоччыны

Сама неверагоднае ў Глыбокім — людзікі твары, адкрытыя, чыстыя, асьветленыя спагадаю, цеплынёй і мудрасцю; гэта атмасфера наўруна-шчырага й штодзённага добра і непрыметнай, але адчуvalьнай Прысутнасці.

Немагчыма растлумачыць, што адбываецца ўнутры цібэ, калі пабываеш на Глыбоччыне. Пекната, замілавальная наўрунасць і адзнакі вечнасці — штосьці на гэтай зямлі абуджвае сэрца, дас наядзе ў сущэшнаніе.

Проста на Беларусі Бог жыве. А Глыбоччына — Ягоны кінатэатар.

БІСКУП УЛАДЗІСЛАЎ БЛІН арганізаваў кінафестываль у сваёй дыяцэзіі.

МАГНІФІКАТ 2005

МОСАР завуць Беларускім Вэрсалем.

АНДРЭЙ РАСКОВІЧ

МАГНІФІКАТ: дубль ПЕРШЫ. З хлапушкай — Хрысціна Лялько, нунцый Марцін Відавіч, Уладзіслаў Блін і рэжысэр Юры Гарулёў.

МАГНІФІКАТ 2005

Кінафест «Магніфікат»

сабраў 25 работ зь Беларусі, Украіны, Расеі, Польшчы, Мэксікі, Францыі, Тайланду. Беларусь была прадстаўлена 14 творамі. Гран-пры фестывалю журы сёлета вырашыла не прысуджаць.

Дыпломамі і прызамі журы адзначаны:

Фільм «**Божа мой**» («Беларусьфільм», 2004 г., аўтар сцэнару і рэжысэр — **Галіна Адамовіч**) — за рэжысуру. Герайня карціны — старая вісковая скульптарка, якая жыве на беларуска-літоўскім памежжы. Юліта Кармаза робіць каплічкі й помнікі з цэманту.

За высокі прафесійналізм у адлюстраванні гарманічнага і жыцьцесцьвяджальнага съетаўспрымання герояў у іх нацыянальным самавыяўленні — фільм «**Прымакі**» (студыя «5-ты элемэнт», Менск, аўтар сцэнару і рэжысэр — **Уладзімер Бокун**). Фільм апавядае пра вядомы і шанаваны на Беласточчыне ансамбль «Прымакі» з Гарадку.

Фільм «**Даруй мне, Сяргей**» (каталіцкая тэлестудыя «Кана», Новасілірск, аўтар сцэнару і рэжысэр — **Даміян Вайцахоўскі**) — за арыгінальнае мастацкае раскрыццё тэмы пошуку прады.

(Падрабязнейшы аб прызах і наминацыях на сایце catholic.by).

Пра Свёнтука, езуітаў і каталіцкі фест

Старшыня Каталіцкай асацыяцыі для камунікацыі «Signis—Беларусь», арганізатар фесту «Magnificat-2005» Юры Гарулёў адказвае на пытанні «НН».

«НН»: У свой час Вы быў на прэзэктыўнай камсамольскай працы ў Ленінградзе — і раптам сышлі ў кінематограф. Чаму?

Юры Гарулёў: У кіно я хадеў трапець заўжды. Яшчэ калі пабачыў у клубе трафайнія карціны, я проста ашалеў ад кіна. Але праз хрушчоўскія праўлы трапіў у Ленінградзе інстытут кінаніжніцтва і захапіўся грамадзкай працы. Арганізатарская здольнасць, патрэбныя для ладжання фесту, я атрымаў там, у камсамоле.

Мне пасля працаваў і комплекс пад Ленінградам, гэта была адказная праца — высокаплатная, прэзэктыўная страшна, але ў мяне была мара, я сказаў: «Не, я зляждаю ў Менск...»

«НН»: Сёньня Вы ўзначальваеце каталіцкі фест. Як прышлі да гэтага з савецкіх атэстычных часоў?

ЮГ: Першы штуршок быў, калі мы з Аркадзем Рудзірманам здымалі фільм пра мэліярацыю на Палесьні і трапілі ў касыцёль на Пінску. Заходзіць экспкурсія, вядзе яе стары чалавек — і hen так магутны распавідае — мы проста адкрылы рот. І савецкай уладзе даставалася — па справе. Гэта быў Казімір Свёнтука, тады ён быў простым ксяндзом. Мы, дарочы, пра каталіцызм увогуле нічога ня ведалі. Каталіцызм — дынабавязковая злыя чалавек, «езуіт». І я сутыкнуўся з эзуітам.

«НН»: Які?

ЮГ: Здымалі фільм «Арганы Беларусі». Калі сабраўся ў Пінск, Неўдзякі спярнаіст, кажа: «Тут мой знамёны з Польшчы. Можна, падзесь з намі?» Прыходзіць хлопец у джынсах, куртка джынсовая, капуля. І кажа: «Збышак, манах ордуну эзуітуў». І я адваліўся. Манах! Хлопец у джынсах! Езут у май разуменны было — штосьці звірынае.

«НН»: Калі ладзілі каталіціці фест, не баялісі аўтавакаціяны ў праэзітатызме?

ЮГ: Паглядзіце — тут і карціны пра прафесійных, і пра каталікоў, шкоду, што сёлета не было пра праэзітантату. Тут нельзя дзяліць. Усе вераць у Бога.

«НН»: Чаму «Magnificat» арганізавалі менавіта на Глыбоччыне?

ЮГ: Гэта сувязь з фестывалем хрысціянскага кіно «Непакалія» ў Польшчы, які нам дапамог, фільмы прэзэнтаваў. Там — Максыміян Кольбэ, святы патрон — і ва ўзде помнік Максыміяну Кольбэ. І на Глыбоччыне багатыя традыцыі.

• • • • •

Юры Гарулёў — апаратар, рэжысэр-дакументаліст. Як апаратар зняў дакументальныя карціны «Тэатр часоў перабудовы і галоснасці», «Цвяці танэм. Арміяна. Фрагменты трагедіі», «Арганы Беларусі». Як рэжысэр пастаўі фільмы «Дэпутаты», «Філязофскае адзіліненне», «Малітва». Заснаваў студыю «Стоп-кадар» для здымак эзігійных фільмаў.

Зелімха Яндарбі — першы чачэнскі паэт, якога мы для сябе адкрываем. Добрая перастварэннын — Барадулін на ўмее перакладаць кепска. Кніга Яндарбі таксама вырабоўвае наши перадузятасці. Піша Валянцін Тарас.

Яндарбі Зелімхаз. Сэрца майго съвятыня. — Вільня, 2005.

параўнаў сваё сэрца з гранатай — мэтафара, якую, здавалася б, мог бы ўжыць Яндарбі, ваяр нацыянальнага чачэнскага супраціву імперскага гвалту, — але сэрца Зелімхі не зарад ятры, а зарад гуманізму:

Здаеща, і хваліваща ня сълед,
Што ўзврэча сэрца мae раптоўна,
Калі б не было пагрозы,
Што разбурыць яно цэлы съвет...

Чую ў гэтых радках эбой рытму сэрца, якое баліць, але ў іншым вершы, які так і названы — «Іра сэрца», паэт кажа:

— Баліць?
— Даўк значыць, здаровае.
Ні кардыграмы, ані эрнгтену
Ня траба,
Каб ведаць гана.
Ня верыш, спытайся ў таго,
Хто паможа табе разабрацца.
Сэрца? Гэта я ёсьць ягоная праца:
Балец,
Покуль ёсьць боль у съвеце.
І ячо адно май на прыкмече:
Сэрца плацца павінна,
Покуль ёсьць для плачу прычына.
І ячо:
Покуль жывеш, яно, траплятко,
Ня мецьме спакою.
Прайда — яна суроўа.
Баліць?
Дык значыць, здаровае.

што гэты бераг адабралі ў яго «закалённые русские воины», апастызованыя Лермантаўым, дарчы, адным з расейскіх афішэрэў, якія «замірилі Чечню» ў 30—40-я гады XIX ст. То бок — «усмірія». Прайда, трэба памятаць і пра тое, што ў Лермантава гучыць і спачуванье горцам Каўказу, захапленыне іхнім мухансыццом, пават да іхняга пачуцьця годнасці і гонару, да іхняга вальналобства. І разам з «Кальханкай», разам з радкамі пра «злога чачэнца» згадваеца і той верш пачуцьця Лермантава, які ён напісаў, атрымаўшы загад адправіцца на Каўказ:

Прощай, немытая Россия,
Страна рабов, страна господ,
И вы, мундиры голубые,
И ты, послушный им народ.

Быть может, за хребтом Кавказа
Укроюсь от твоих царей,
От их всевидящего глаза,
От их всеслышищих ушей.

Так што ня зь Лермантава началося, ён толькі ададаў даніну традыцыі. Злавесны вобраз чачніча начала ствараць менавіта «немытая Россия» яшчэ напірканны XVIII ст., з моманту першых паходаў расейскага войска ў каўкаскія горы, з імперскай пыхай малявалася якім дзікуном, барабарам, прыроджаным разбойнікам. Гэта закон пыкаліці: людзі вельмі на любязь тых, каго пакрываюць, падманули, апуклі, чый дом і багацце захапілі.

Як крýдзілі чачнічаў, апісаны ў гісторычных даследаваніях «Мусульманскі супрацьцу царызму. Заваёва Чачні і Дагестану» М.Гамра — вялізным тоне гэтага даследавання я скончыў чытаць акурат перад тым, як атрымаў ад Рыгора Барадуліна книгу вершаў Зелімхі Яндарбі. І, чытаючы іх, бачыў перад сабою ўсе этапы заваёвы Чачні Рәйсейскай імپрыяй, карыні апэрацыі, чў стрэлы, якія адгримелі 150 з гакам гадоў таму, і рхах тых стролаў з'явілася ў сеньняшнія страліяніні ў чачэнскіх гарах. І дзіўнісі моць маленькага чачэнскага народу, чыё сэрца ўбрабраў у свае грудзі паэт Зелімхі Яндарбі. Сэрыа, поўнае болю памяці. Паміці і пра трыциціадную Каўкаскую вайну XIX ст., і пра стайніскую даштарцю чачнічаў у казаскі сты, і пра дзесяць гадоў наўноўшай эльцынска-пунцішкай чачэнскай вайны, якія ёшё ўжэ працівяцяцца і атручвае сваім смуродам грамадзака жыцьцё Расей. Вайна, інчыслам якой даянгіліся да Яндарбі далёка за межамі Чачні. Шчыльныя нянявісці тых расейскіх імпідзіў, у чыліх вачох паэт быў і застаецца пасыль съмерці спрадвечным ворагам, «злым чеченом», які, маўляў, у напіс чарбіўся запітым тэрарыстам. Але іц буй ён тэрарыстам? Ці датычыні ён ірзсанальні да выбуху ў маскоўскім мэтро і да захону Дуброўкі? Рәйсейская пратагонаст съвіварджае, што датычны, аднак неабвержных доказаў не прыводзіць. Думаю, што доказаў і няма. Мяненасабіста пераконвае ў гэтым тое, што паэт сам гаворыць пра сябе ў сваіх вершах. Можна схлусці ў палітычнай прамове, у газетным артыкуле, але ў вершах схлусці немагчыма — у вершах паэт як на далоні, хоча ён гэта га ц не. На далоні ўбесь — як чалавек, як асока. З усімі сваімі перакананымі, прынцыпамі, маральнымі крэда. Калі, вядома, ін паэт, а не спактыкаваны вершапіёт, не імітатар пачуцьцяў. Ды імітация распазнаеца адразу, бо адрозніваеца ад праўды паэзіі гэтак жа, як штучная кветка адрозніваеца ад жывой. А Зелімхі Яндарбі — сама пачуцьцё, раскрытае людзям сэрца.

Некалі польскі паэт Уладзіслаў Бранеўскі

Кніга кожнага сапраўднага паэта — гэта кардыграма ягонага сэрца. З усімі ягонымі рytмамі. І з артымій, з вострымі зубчыкамі нясыцернага болю, з успеўскамі радасці і пічасці. А ў гэтай кнізе б'юцца супадна два сэрцы — сэрцы Яндарбі і сэрцы пераклады. Янчо адно пыцьвядзеніе таго, што, як сказаў некалі Сяргей Ясеннін, «пазт паству ёсьць куна». То бок сібра і брат. Гэта братэрства чачэнца Яндарбі з Беларусь, з яе наўцішнімі сынамі пранікненіем прагучала ў ягонай кнізе. Адзін зь вершоў на гэтую тему — «Сумленін», з падзагалукам «На съмерці Васілія Быкава»:

...Я ніколі ня верый,
Што могуць музы маўчыць,
Калі
Прамаўляючы тамагаўкі альбо гарматы.
І калі нават атамны съмерч
Справаўав страсьці мозг Зямлі,
Сумленыне ѹ толькі сумленыне
Ратаўала Сусьвет ад страты.
Я ведаў,
Што велічы на зямлі німа нікай.
Ёсьць Людзтва,
І вышайшага за яго німа нічога.
І зной пераканаўся ў гэтым,
Калі Бечнашыць забрала з сабой
Чалавека,
Чыє сумленыне, як дар няяленны, —
Ад Бога.

Напісаны гэтыя радкі 23 чэрвеня 2003 г., на другі дзень пасыль съмерці Васілія. Працяг беларускіх тэм — у прысьвеченых Зянону Пазынку вершы «Беларусь» і ў вершы «Сябров», якія прысьвячены Р.Б. Ниязіка здагадацца, што Рыгору Барадуліну.

Бачу, што мал размова пра кнігу «Сэрца майго съвятыня» атрымалася далёка ня поўнай, мабысь, заўпіш палітыканіі. Нічога я не сказаў пра лірыку Яндарбі, пра ягонія вершы аб хакані, роднай прыродзе, амбітнай драматургичнай пазму «Аружу» — аповед пра векавечнія чачэнскія звычайі, пра чачэнскі кодакс гонару, мачнейшыя за ёсць на съвере, нават за хаканыне: юная чачонка Аружу не дараўала хаканому ганебнага ўчынку, наўпакі здакага забойства. Спадзяюся, чытак ўсё гэта апэніні сам. А для мене гаўдійным быў сам выхад кнігі Яндарбі.

Закончыць хачу словамі самога Яндарбі з прядомовы да кнігі: «Гэта ужо здараеца на зямлі, што знаходзіць сардичныя сбяроў і пабраніціў там, дзе зусім не чакаў іх сустэрэць... У той момант, калі мне, закінутаму за межы Радзімы, вораг пачаў адразаць апошнюю пішчя, адскандылі апошнюю на дзеці. Вы падалі мне і ўсяму чачэнскому народу сваю шчодрую братэрскую руку і сэрца. Нікай аддзялчыць Вам Эзды, з чыстыя сэрцы і высакародны дух». Гэта апошнія слова Зелімхі Яндарбі, якія дайшлі да нас. Горка, што кнігі сваёй на беларускай мове ён не пасыпець убачыць.

Валянцін Тарас — пісьменнік, удзельнік партызанскага руху ў час другой сусветнай вайны.

Прадчуваў Міхail Юр'евіч, што і сыну старога воіна трэба будзе браць стрэльбу, каб дазваўца Чачнію. Сеньня мы ведаём, што і ўнуку давялося тое ж, і праўнуку, і праўнукуну!.. Проста, жахліва думца, колкі пакаленін'я дзяцей у Расейскай імперыі слухалі гэту лермантаўскую «Кальханку» і на ўсё жыцьцё запамінівалі бороз «злого чечена» з кніжалам! Нікому не прыходзіла ў галаву, што той чачэн караскаеца на свой родны бераг, каб помесціць за тое,

Лінія з перагібам

Кіруеся на «Лінію Сталіна»? Правінкт бярыце з сабою. І забудзьце пра гістарычную праўду. Рэпартаж **Алесі Кудрыцкага.**

«Дзе «Лінія Сталіна»? А халера яе ведае», — розгуге на запыт дзядок у Заслаўі, падправіўшы адказ ладным мацюком. Мясповы народ амаль нічога на чут пра алноўлены комплекс вайсковых умацаванняў, што быў нядаху з помпай адкрыты паблізу гораду. Толькі праз паўгадзіны распітаў адзін заспасіцкі дзядзька паказае правільнны напрамак. Наперадзе — шлях даўжынёй у 6 кіламетраў уздоўж шашы, якая пралягае паўз парослыя лесам пагоркі.

Машыны не спыняюцца, бо набітая пасажырамі: усе едуну ў адпачынк. Хтось і кіруеца да Нарачы, хтось і ўсё-такі наважыўся паглядзець на тую «Лінію Сталіна», пра якую апошнім часам так шмат говорыць, пішуць і паказваюць па тэлевізіі.

Уік-энд на «Лініі Сталіна» задуманы як для сярэдняй класы. Съвежазбудаваны паркінг ля фартыфікацыйнага комплексу перапоўнены, зь легкавікоў выхадзяць сем'ямі, пstryкаючы бліскавіцамі сотовых тэлефону.

Першы ўдар турыстаў прымае экспазіцыя трафейнай німецкай тэхнікі, размешчаная ля самай паркоўкі. Малая жменім вісіць на грузавіках з чорнымі крыжамі ды, нібы тыя мураскі, абліплююць «фашысты» мацяцькі з каласкай. «Мо табе ў шмайсэр на грудзі дасьць?» — пытаема дзядзька-наглядчык і вешае на грудзі хлонцу «матацыкісту» плястмасавую копію аўтамата.

«Ну, мы ціпер ужо Сашку ня здымем, давядзенца матапыкл да машыны чапляць», — маеха на яго рукой жанчыны на ў летні сукнечы.

Ад трафейнай выставы на ведвалынкі кіруюцца на ўзгорак, дзе з плотам выстайлена савецкая ваенна-тэхніка. Экспазіцыя досьцік эклектычная — танк часоў Другой сусветнай мяжуць з узорамі ваенных машын 1970-х. Дзеци ня могуць доўга ўседзець на распаленай сонцам брані, на якой хоць ты бліны смажаць.

3 рэкламнага праспэкту:

«У нашай краіне шмат сярэднявечных замкаў і крэпасцяў з памежнага крэласнога поясу Расейскай імперыі, ёсць бэзтонныя умацавані Першай сусветнай вайны, умацавані па мяжы 1939 г. т.зв. «Лініі Молатава». Але самым велічным фартыфікацыйным ансамблем зьяўлююцца умацаванія раёны знакаміт «Лініі Сталіна», што перасякаюць тэрыторыю Былога СССР ад Балтыйскага да Чорнага мораў».

Далей турысты кіруюцца па трывалым мосьце са съvez-кагабливыми дошкамі пераходах, поўную мунаватажоўтай вады (ніядайна напімавалі — глина яшчэ не асела). Знаў пад'ём. На ўзгорку — пляцоўка інженернай тэхнікі. Крыху наўдаль, ля крытага бляхай ангару, аголеныя па пояс салдаты міяваюць пейскую яміну, смаліць цыгаркі і

спадыбы паглядаюць на турыстаў.

Далей пачынаецца агляд акопаў ды дотаў — доўгатэрміновыя агнівых пунктаў. Жанчыны відочна су́муюцца, пакуль мужчыны з выглядам знаўцаў тумачаць ім прызначэнныя гэтым уроцлым у зямлю бэтонныя вежаў. «Во, туды траба гранату кідаць!» — кажа башка малому сунку, які зазирае ў байніцу камандна-назіральнага пункту №135. Дзеци з галеканнем гойсаюць на лябрынтах акопаў, выкладзеных знутры акуратнымі круглымі бярвенцамі, і просяць пакатаць іх на невялічкай гармане аднаго з агнівых пунктаў як на арэлах.

Сцяжынкі, пасыпаныя жвірам ці выкладзеныя пілкай для ходнікаў, акопы, выкладзеныя бярвенцамі да бярвенца, акуратна націгнутыя калочкі дрот — усе выглядае крыху цацаным. Тым больш што «лінія Сталіна» так ніколі і не была напоўніцца выкарыстанай па сваім абарончым прызначэннем. Ды «лінія Сталіна» нікто яе ў Беларусі ніколі не называў. А тым больш у суседніх вёсках, насељаніцтва якіх было татальнай рэпрэсаванае ў 1937 годзе. Натуральна, гэты факт арганізатарамі аднаўлення комплексу не афішуюцца. Комплекс прызначаны для слуху, сярэдняя настолькі па даходах, але і па ўзроўні адукцыі.

Але наведнік ня лыкам шытых. «Так, дасталося на-
...
СТАЛІНІЗМ — ПАТРЫЯТЫЗМ СЕЙНЯ. УСЛАЎЛЕННЫЕ Сталіна разглядаеца як служба радзіме. Прэзыдэнт фонду «Памяць Аўгуну» Аляксандар Мяцла атрымаў атрымалі дэяржаўны орден «За службу радзіме» III ступені «за асаблівую заслугу падчас будаўніцтва «Лініі Сталіна».

шым бацькам і дзядам, — кажа сярэдняга веку кабета, сфатографаваўшыся зь сібровай ля бруштэру. — Але чаму немцы так хутка гэтыя ўмацаваніні прайшлі?» — «Ніхто не страйяў, не пасыпел іныя страйць, — кажа бабулька ў хустцы, якую відзе пад локаць маладэйшая кабета, відаць, дачка. — А камандзіры што? Яны здзялек камандавалі».

«У нас сваё стаўленне да Сталіна, і кожны раз яны розныя», — тумачаць выбар на звык комплексу палкоўнік Аляксандар Мяцла, прэзыдэнт фонду «Памяць Аўгуну», праводзіц экспурсю для на ведвалынкі. «Нас да апопняга моманту троцівалі з гэтай назвай, казалі, што мы Сталіна праслалім. Але яхнай з гэтым гісторыкі разбіраюцца. Назва гэтая — у гонар гістарычнай справядлівасці. І Сталіна».

«Тата, я хачу піць», — плача хлопчык. Бацькі толькі разводзіць рукамі. Навокол ніяма навапа, у якім можна было бы набыць мінзракі. Платны туалет — адзіны пункт сэрвісу, які пасыпел збудаваць. І гэта пры тым, што Лукашчына заяўіў, што «лінія Сталіна» павінна быць самаакупнай.

Зь невялічкага латка ля выезду з комплексу працягваюць заляцаща да індывидуальных прадпрымальнікаў (ІП), спрабуючы нацкаваць іх на ўрад. Маўляў, злачынныя спробы ўсталявання кантролю над стыхійна-народным імпартам тавараў з Расеі чарговы раз сведчылі пра альтынародныя характар рэжыму. Даёш поўную легалізацію «кантрабасаў»! А калі адмовіце — штурмам возьмем Рэзыдэнцыю і пераабсталюем пад народны рэчавы рынак.

Ліберальная палітыкі працягваюць заляцаща да індывидуальных прадпрымальнікаў (ІП), спрабуючы нацкаваць іх на ўрад. Маўляў, злачынныя спробы ўсталявання кантролю над стыхійна-народным імпартам тавараў з Расеі чарговы раз сведчылі пра альтынародныя характар рэжыму. Даёш поўную легалізацію «кантрабасаў»! А калі адмовіце — штурмам возьмем Рэзыдэнцыю і пераабсталюем пад народны рэчавы рынак.

Палітыкі пасыпелі ўсім паабяцаць удзел ІП у прызначанай на наступны год «каляровай рэвалюцыі». Бачыны Насрэдзін-хаджы быў больш адказным: паабяцаўшы, што хто-небудзь з трах заінвеставаных ў экспрымэнтне бакоў пакіне гэтым недасканалысіць сьвет раней.

Дэльце рэчы прымушаюць сумнівацца ў посьпеху гучнага праекту. Па-першым — ішчэн — ніякі не фэрмэнт для буржуазных рэвалюций. Гэта не галіяндзік гэз XVI ст., не ангельскі сквайр XVII ст. і нават не чыліскі «дальнабойшчык» пачатку 1970-х. Гэты класічны беларус літаратурнага канону, які заўжды застанецца шчырым беларусам, у дзкарація што прыгонна-калагаснай вёскі, што постмадэрніскага мэгаполісу. Жыве ён, далёг, нармальна, *націху*.

Грошы хапае выпіць-пад'есць, схадзіць штотыдзен у лазні зь «цёлкімі», на тачку 7-гадовай даўніны і кватэру ў Малінаўцы на 11-м паверсе панэльнага гмаху. Са сваім прадпрымальніцтвам ён разыграеца бяз жалю і драматызму, вярнуўшыся да больш звычайных абавязкаў дробнага чыноўніка. За паўтара году, дадзеных адпаведным указам на роздум, самия абавязковы якраз і пасыпелі ўладавацца пра свяка ў турыстаў, заміж таго каб браць іх штурмам.

Па-другое, калі пад эўфэмізмам «прадпрымальнікі» разумеца дробнага гандляра кантрабандай на рэчавым рынику, дык нідзе ѿ съвеце не было такіх ільготных умоў для прадпрымальніцтва, як у нас апошнія 5 гадоў. Нават там, дзе ўніверсытэцкія съцені спрэсаваныя партрэтам Фрыдмана і Гасека. Ну дзе яшчэ дазволена ў адкрытыу і ў незылічонай колькасці гандляваць таварам, *націху* прывезеным з суседніх дзяржавы, без аплаты мыта, заплаціўшы толькі фіксованы падатак? Але занадта сур'ёзныя людцы стаяць за праектам гіпэрмаркетаў, што раствоўцца на стадыі і абласных цэнтрах як чарнобыльская грыбы, каб дазволіць сусідаванье ў адной краіне дэвіз абсалютна розных систэм падаткаў-кладання імпарту. Да выбараў, вядома, ІП ніхто пасыпецца.

Што ж, съмерць ішака ў неікім сэнсе выйсьце — што для шаха, што хаджы... Абодва захаваюць

рэпутацію ў сябrou і прыхільнікаў.

МУШТАРДА

Першы рэвалюцыйна-бюргерскі, імя Мілтана Фрыдмана полк

АЛЕСЬ БЕЛЫ

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Яны съяткуюць як паложана. Бо ўсе съяткуюць. Разам нас багата. Яны ўглядаюцца на далёкую сцену. Даў мі тунайт! Якое шчасце — бачыць у бінокль Анжаліку, якая бачыла «Эўрабачаньне».

Два съяты,

Гульні для плебесу

Калі разьюшаныя маладзёны засыўсталі мэтра савецкага эстрады Мікалая Гнашоцкага, які быў завёў свой каронны «Малінавы звон», Ягор Хрусталёў, ідэолаг лукашэнкаўскіх шоў, мусіў ступіць кулакамі па стале. Маўляў, казаў жа я: прасцей траба, яшчэ прасцей. Гані забаву. Дайце плебесу тое, што ён хоча чуць, і вы атрымаше ад яго ўсё, што вам траба атрымаша.

З ліпеня, 9 траўня і Дні гораду ў Менску ператвараюцца ў калясальныя гулянкі. Заахвачаны тэлебачаннем, сотні тысяч жыхароў прадмесціяў і прыгарадаў съяцаюцца ў цэнтар сталіцы. Сюды едуть з Барысава й Шабаноў, каб выпіць на цэнтральным праспэкце і плюніць на географічны цэнтар Рэспублікі Беларусь. Хмель, поп і разгул — беларускі карнавал эпохі Лукашэнкі.

Абвесшаныя бікіністкі дзяўчы-

ты ў топіках зь меліраванымі власамі; хлопцы ў спартовых штанах, закарэльныя пальцы з вілкімі пярсыцёнкамі сышкісянкоў пакескі з гарэлкай, півам і запівонам. На салют збироцца не студэнты філіярмоніі. Тут народ «напрошча». Твары людзей нібы сышлі з раманаў Эміля Зали. А можа, гэта баліварыянты спусціліся з горных шанхайу Каракас, каб падтрымаша свайго Чавеса.

Яны съяткуюць як паложана. Бо ўсе съяткуюць. Разам нас багата. Яны ўглядаюцца на далёкую сцену. Даў мі тунайт! Якое шчасце — бачыць у бінокль Анжаліку, якая бачыла «Эўрабачаньне».

Чалавеку з багатым унутраным съветам гэтае съята — зусім не съята. Прывіты. Фанэрныя напевы скарасцелай беларускай эстрады. Шарыкі, съязжочки, выступы спартоўцаў на перыфэрый. Міязмы, найбольш перагар. Рэпляксцыя забяспечвае алька-голем. Гэта карнавал нашых дзён. Адно што ўлада не зынкае на час карнавалу, як было ў сярэдняй вікі. Яна над намі, яна скроў і не дае сябе забыць. Гэта ў Вялікім Княстве на дзень усега углальная гаспадарства жабрак мог стаць князем, а князь — блазнам. Менскі карнавал мае іншыя мэты — будзьце ўздзичныя таму, хто

дорыць вам мір, стабільнасць і съята. Ён тут, на сцэне.

9 траўня, 3 ліпеня, Дзень гораду — съяты-блізняты, што праходзіць па адноўлкавай схеме. Яны не беларускі ў тым сэнсе, якія надаюць слову «беларускае» чытаты «Нашай Нівы». Аднак такія съяты цалкам задавальняюць чаканыі натоўпу. Які, даречы, інакш як племесам сапраўду не назавеш. Свабодныя людзі, але палітычна нічога не значаць. Сваё права голасу яны мяніяцца на хлеб і відовішчы.

«Чарка і скварка» — міна запа-

воленага дзесяння пад Беларусь. Сучасная эканоміка трymаеца на разумным, мабільным і самастойным работніку, здатным адаптавацца да зменлівай каньюнктуры ва ўмовах імклівага памажэння ведаў і тэхнічнага прагрэсу. Каля мы хочам мець канкурэнтаздольную эканоміку,

га работніка, а мы кіраунікі захапляюцца кітайскай мадэльлю, што грунтуюцца на наяўнасці неабмежаванай колькасці працоўных рук і традыцыйных усходніх дэспаты. У гэтым драма нашае малое ўсходніе нацы.

Усьмешку выкладаюць рапарты МУС пра спакойную атмасферу падчас гулянняў. Паркі былі ўсьцелены съмартыцем, Свіслоч прыняла смяротную дозу ПЭТ-бутэлек. Мінімальная колькасць туалетаў ператварыла ў прыбраўліні закуткі самых прэстыжных будынкаў гораду. Жыхары цэнтру звыкаюцца зь неабходнасцю вывізіц дзіцей за горад на час «съята», жанчыны без патрэбі не пакідаюць кватэру. Затое ў цэнтральных пунктах прыёму шклятнікі на раціцу панядзелка павыстройваліся чэргі шысьцілівых людзей, палова з якіх кранальна тримала чырвона-зялёныя сцяжкі.

Гулянкі супалі з правядзеннем у Менску IX Усеславянскага зьезду, на які сабраліся делегаты з тузіна краінаў, сярод якіх былі прадстаўнікі славянстваў з Канады і Эстоніі. Дзялянкімі вяльсіннымі маршалкамі былі дзяржжакратар саюзу Беларусі і Рәсей Павал Барадзін і лідар расійскіх камуністаш Зюганав. Які першай спраўай памчал пад Заслаўе, каб

ЮЛІЯ ДРАШКЕВІЧ

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Абаронцы Божага Дому

Будслаўскі фест сабраў дванаццаць тысяч чалавек. Добрая палова іх прыйшла ў госьці да Маці Божай пешкі. Ішлі й ішлі ў Буду пілігрымы. Маладыя, спаленые сонцам, прытомленыя беларускімі дарогамі. Будслаўскі ксёндз і ягоныя калегі-суседі за віхаліся размышалячы гасцей у парафіяльных вёсках. Адны Крывічы прынялі некалькі сочні.

Кульмінацый паломніцтва стаў вечар 1 ліпеня. Групкі пілігрыму на будслаўскім шляху зылваліся, ператвараючыся ў натоўпы. Над голавамі ўспыхвалі бел-чырвона-белыя сцягі, электрызуючы атмасферу. Дзе ўздымаць нацыянальныя сцягі, як не на радзіме Паўліны Мядзельскай прэзыдэнта БНР Жук-Грышкевіча? Дзе, як ня побач з першай беларускай гімназіяй? І сцягі ўспыхвалі цягам усяго съвята, хоць ахоўнікі дзяржанага спакою пільнавалі навідавоку: на страсе гаспадарчага будынку бочач з касыцёлам.

Дзэлі нечуванага, нават у пароўненні з мінулымі гадамі, наплынуў людзей, давілося карэктаваць старадауні звычай. Раней ахвяру ў скарбонку ли цудатворнай іконе несылі, ідуучы на каленіах па каменных пілатах касьцельнай падлогі. Сёлета, каб усе ахвотныя пасылі да пачатку начное службы, пакуту адмянілі: тыту дзесіц кроку праходзілі на кленачы.

Яшчэ навіна: ад храму адагнali гандліроў. Які з трантамі й атрымалі піт'втом гэтым разам стаялі воддарль.

Съвята дае неблагі прыбытак парафіі. Трохсотгадовыя ж будынкі патрабуночы дагляду, як малыя дзеці. А чалавек, ахвяруючы на храм, працягвае спрадвечную эстафету. Бірэ на сібе частку адказнасці за съвятыню, за калектывную памяць, якаяробіць сціжму людзей адзіным народам. За Дом Божі і краіну, якія ня зь неба зваліліся, але ма-залём тваіх бацькоў і твайм уласным мазалём на зямлі стаяць.

Вашлаў Звяяруга, Мядзел

два съветы

паглядзець на «лінію Сталіна». Пра павагу ўлады да свайго народу («ен усё схавае») съведчыць падача зъезду ў дзяржаўных мэдиях як «падзеі съвестнага маштабу». У тэлежурналістай не выклікалі ўсьмешак ни «казакі» ў свайя блазенскай уніформе, што віталі дэлегатаў ля КЗ «Менск», ні харчаваные ўсіго зъезду на менскай пітшакрафбіцы №1.

Такой каший з славінства і папсы, савецкасці і спажывецтва кормяць лукашнікаўці свой электрапарат. Старым — Сталіна, моладзі — «Атлянтыку». Жары, пі ды раві пад салют. Меней думай.

Гарантуючы яму ўсё, у тым ліку і думаныне за яго, рэжым мусіць гарантаваць (і даваць!) ўсё больш. Ен бірэ на сібе туго частку праблемаў, якую людзі ў свабодным грамадстве спакойна вырашанаць самі.

Велізарная маса ахмялельных людзей выпраменяе калясальны зарад энэргіі. Плебес прагнє відовішча. Натоўп — арганізм, якім лёгка кіраваць. Але адночы плебес можа абসвісткі на толькі старога съпевака, але й старога кіраўніка. Уявіце карцінку: ён стаць сівы, а плес сывішча...

Сёньняшніе пакаленіе беларусаў, якое ўлады съвядома трываючы на інфантыйским стане,

зайдзя можа стаць некантроліваний разбуральны сілаю. І гэта рабіць спакой у нашым мізэрным усеславянскім «Рыме» прыўдіннам.

Дзеці пралетарыяту дзелянца ўражанынімі ў трамваі: «Ты Лукашэнку відзеў? Ен п'яны быў! Зь дзёўкамі зажыгаў. А ахрана якай!» Яны мадзлююць сытуацыю ў звязкіх для сібе разліяx. Раз танцаваў — значыць, п'яны. Яны захапляюцца Бацькам, як хашелі б захапляцца роднымі бацькамі. Яны яўна на першы раз выпішы. Праз год ім першы раз галасаваць.

Андрэй Скурко,
Сяргей Харэўскі

АНДРЭЙ ПАКІЕВІЧ

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Разбурани бастыёń

У праці тэмы, узнятай Сяргеем Абламейкам у ягоным эс «Каханы горад», прыйшлі воскя думкі.

«Вызваленныне Менску... было съятам ня толькі савецкага народу, але і ўсяго праграсіўнага чалавечства. Бы папіцыныя ячна агады, бытые, узведзенага гітлераскім разбойнікам для ўтрыманыя пад сваёй уладай захопленых зямель». («Краткая история», Москва, военное издательство МО СССР, 1965).

Цікава, дзе ў стаўлі бысь съценія гэтага «бастыёна». Нешта нічога пра гэта не было чуваша. Відаць, «Правда» мела на ўвaze зусім іншее — падчас вайны німецкія акупацыйныя ўлады спрыялы, разльчываючы на выкарыстаныне ў сваіх мэтах, імкненую беларусу да нацыянальнага адраджэння. Менавіта ў гэты чарговай, квойдай і відавочна непадынанчнай беларусізацыі Сталін і ўбачыў мягчынай перашкоду ў Беларусі свім плянам стварэння пасля Перамогі манілітнай «савецкай» імперыі. А таму двершыцы разбурэнні Менску падчас баявых дзеянійн, апраўдаўчыся тым, што ён падчас акупаціі быў ператвораны ў нейкі варожы «бастыён», было цудоўным шансам дасягніць супраўднай мэты. Каб на месцы руин пабудаваць для беларусаў новую, «свою» стаўлі.

В.Глеб-Яцкоўскі, Менск

Свайм розумам

Беларусь не павінна быць зноў чым-небудзе прыдаткам, не павінна выконваць чыліхіці патрабаваніяў як па магчымым узмahu дубчыка. Мы павінны стаць нечым аслабіўшым, незалежнай ад чужой палітыкі дзяржавай, наўчыцца трывамо правілы і ўсебакова ўзважана кірунок эканамічнага, палітычнага і сацыяльнага жыцця грамадзтва.

Паліна Кабакова, Жодзіна

Новая менская тапаніміка

Галоўным у любым перайменаванні мусіць заставацца прынцып нацыянальнага піетату, які мае ў аснове нацыянальную ідэю.

Хачу прапанаваць уласныя назвы слынных месцаў Менску.

Каstryчніцкі пляц:

плошчу Перамогі — па Круглую плошчу, пагатоў гэта старая назва;

прапаскту Незалежнасці трэба вярнуць імя Ф.Скарыны, бо асобе аўтара першай беларускай Бібліі, не пасце «вулічы» маштаб;

прапаскту П.Машэрава / Пераможцкі вартаўнікаву Б.Іваноўскага, В.Галубка, Ф.Ждановіча, Е.Міровіча, П.Мядзелі, С.Станоўчы;

навукоўцу М.Дойнар — Запольскага, М.Байкоў і С.Некрашэвіча (трэба назава вуліцу адной назвай за легендарным слоўнікі). В.Іваноўскага, Б.Кіта, брату Луцкевічу, В.Ластоўскага, Б.Тарашкевічу;

палацаву і грамадзкі дзеяч — а сюrod іх каго толькі ні было ў розныя часы: Я.Варонкі, Вітаўта, Гедыміна (дарэчы, ягоным іменем вартаўнікаву Б.Іваноўскага вучыўшчыца), В.Захаркі, К.Касцюшкі, П.Крачкаўскага.

Есьць жа яццё і тапанімія былых вёск, фальваркаў, хутароў... Або імены архітэктараў — не пасрэдніх стваральнікаў нашай сучаснай стаўліцы. Але аслабіўшы ўвагу хоцьца звязніцца на назвы стаўнай мэтро, бо Менск — першы беларускі горад, які мае гэтую цывілізацыйную «штучку».

Пропанаваць перайменаваць наступныя станцыі метро:

«Плошча Леніна» — на «старую новую» назуву «Плошча Незалежнасці»;

«Каstryчніцкую плошчу» — на «Цэнтральную плошчу»;

«Плошча Перамогі» — па «Круглую плошчу», «Парк Чалюскінцаў» — у «Батанічны сад», «Маскоўскую» — на «Кінастудыю «Беларусфільм»;

«Спартыўная» — у «Ракаўскую», «Пушкінскую» — у «Новы Двор», «Маладзёжную» — у «Кальварыйскую»;

Куды лепей увекавечыць наступныя імёны:

пісменнікай Ф.Аляхновіч, Н.Арсеньевай, С.Буднага, В.Быкава, К.Буйло, В.Віткі, А.Вялюгіна, С.Грачоўскага, У.Дубоўкі, У.Жылы, С.Іалуяна, А.Пісмінкова, Я.Пушны, К.Свяцкі, А.Сыса;

кампазітараў і сынегаўкаў — М.К.Агінскага, Л.Александровічай, У.Алоунікава, М.Забайды-Суміцкага, С.Манюшкі;

мастакоў. Б.Бялыніцкага-Бярулі, В.Ваньковіча, Я.Драздовіча, А.Ісаювіча, П.Сергіевіча;

актораў і рэжысёраў І.Буйніцкага, У.Галубка, Ф.Ждановіча;

глупства сцяльнае атрымавацца, дыў толькі: на беларускую стаўліцу, а нейкі сцяльныя збор рэлігій савецкага агультарнага часу! Но толькі адна з савецкіх назваў на сёньня, як і раней, адпавядзе сваіму існаму сенсу, — гэта вуліца Валадарскага, славутага ката АГПУ, дзе тады, тады і ціпнер пакутуюць беларускія патрэты!

Таму галоўным у любым перайменаванні мусіць заставацца прынцып нацыянальнага піетату, які мае ў аснове нацыянальную ідэю ды спрыяле ўстаўлянью нацыянальную сывядоміга пачатку ў мэнтальнасць народу.

Ян Белакрыўскі, Менск

Андрэй Стратан: «Найважнейшая мэта Малдовы — інтэграцыя ў Эўразію»

Эксклюзіўнае інтэрвю міністра замежных спраў і эўропейскай інтэграцыі Рэспублікі Малдова. З Андрэем Стратанам гутарыць Раман Якаўлеўскі.

— У Кішынёве адкрылася прадстаўніцтва Эўразіі. Якія першачарговыя задачы стаяць перад Рэспублікай Малдовай у сферы яе інтэграцыі ў Эўропе?

— Хацёў бы ўдакладніць, што ў Малдове пакуль няма пастаяннага спіцпрадстаўніцтва Эўропейскага савета. Але з пачатку году Рада Эўропы прызнала спіцпрадстаўніцтва ў Малдове, місія якога — актыўнае спрыяньне мірнаму разъвязванню прыднястроўскай проблеме і стабільнасці ў рэгіёне. У верасні ў Кішынёве распачненца работай Дэлегацыі Эўракамісіі, заканчваеща распрацоўку Эўрапейскай стратэгіі РМ, якая прадстаўляе яшчэ больш дэталізаваны праект па ажыццяўленні прырэгістнай мэты малдаўскай унутранай і замежнай палітыкі.

Што наконт дасягнення Малдовай найважнейшых мэтыў — інтэграцыі ў структуры Эўропейскага савета. Крайна ўзяла на абавязкальствы выкананца да канца 2007 году заходы, прадугледжаныя ў пляне дзеянняў «Малдова—Эўропа», а менавіта: мірнае ўрегуляваньне прыднястроўскага канфлікту; далейшае ўмацаванне стабільнасці і эфектыўнасці іністытутаў, якія служаць гарантыйнай дэмакратыі і вяршынства закону; дэмакратычнае правядзенне вайвараў у адпаведнасці з эўропейскімі стандартамі; забесьпячэнне свободы прэсы і выказвання думак; па-

ляпшэнне інвестыцыйнага клімату і шэраг іншых прырытэтав.

— Малдова — адзінай краінай з «новымі суседзямі» Эўропейскага савета. Наколькі гэтыя статус можа дапамагчы ёй у эўропейскай інтэграцыі?

— Членства ў СГА ўключае шэраг абласцей, якія супадаюць з правіламі і заканадаўствам адзінага рынку Эўропы: дзяржаўнае набыцці, інтелектуальная ўласнасць, прапрыстасць і правілы гандлю послугамі. Плян дзеянняў «Малдова—Эўропа» дае значную ступень эканамічнай інтэграцыі і стабільнасці ў рэгіёне.

— Даўчыненны Эўропейскі пакіданы жаданьці лепшага. Як вы ахарактарызуюце піянерні стан стасунку Малдовы з нашай краінай?

— Аснова даўчынення — цесны гандлёва-еканамічны сувязі. Беларусь займае 6-е месца сярод 128 гандлёвых партнёраў Малдовы. Летасць агульныя таварызэрвісы, кераўнічыя паслугі, насеннае і фуражная кукуруза, сланечнікі і алей.

www.remax.net

тароў, ДВП, шыны. Летасць на гарэдзкія лініі Бэлця ўпершыню выйшлі трамвайныя праціврэзісты «Белкамунмаш». Для пераснажніцтва прадпрыемстваў Малдовы началіся пастаўкі мэдлапрацоўчых станкоў, у мэдустанавках зьяўліліся беларускія мэдышынскія прылады.

Артыкулам экспарту ў Беларусь з'яўляецца пладагародніннае прадукцыя, вінна-каньячныя вырабы, насеннае і фуражная кукуруза, сланечнікі і алей.

Не забудземся на традыцыйна добрых сувязях нашых народаў. Мы падтрымліваем імкненне беларусаў Малдовы (у краіне живе 20 тыс. беларусаў) і краінамі Эўропы альбо кандыдатамі на ўступленне ў Эўропейскі савет.

— Паводле Канстытуцыі,

Малдова з'яўляецца новы дынамізм і яе роля на постсовецкай прасторы будзе ўзрастыць. Як Малдова ставіцца да інтэлігентнай ініцыятывы СНД?

— У рамках красавіцкага саміту ГУАМ у Кішынёве, прэзыдэнты Азэрбайджану, Грузіі, Малдовы і Украіны прынялі рашэнне актыўізаць дзеянні ў рамках аўяднання, акрэсціць прырэзетамі разыўвіцца дзяржавамі СНД.

— Паводле Канстытуцыі, Малдова — інтэрнальная дзяржава. Як гэта палажэнне ста-

суєца з'яўляецца ў міністэрстве ўнутраных спраў?

— На афіцыйным узроўні Малдова не рабіла заяў пра імкненне ўступіць у НАТО. Наша асноўная мэта — пашырэнне і паглыбленне супрацоўніцтва з альянсам, але пра пэрагляд статусу інштрумента гаворкі пакуль няма. НАТО дапамагае нам у разлічэнні некалькіх праектаў — зіншчынны шкодны пакіданы, што засталіся з ранейшых часоў і наносяць шкоду экалёгіі. Дзякуючы дапамозе НАТО Малдова адной з першых дзяржаваў цікімі пакіданы, што засталіся з ранейшых часоў і наносяць шкоду экалёгіі. Дзякуючы дапамозе НАТО Малдова адной з першых дзяржаваў цікімі пакіданы, што засталіся з ранейшых часоў і наносяць шкоду экалёгіі.

— Якую сёлетнюю падзею Вы лічыце найважнейшай для Малдовы?

— У апошнія гады мадаўская замежная палітыка актыўізавалася, зрабілася больш паслыходойнай і выразнай. Эўрапейская інтэграцыя, праэс з падтрымкай прыднястроўскага канфлікту, падтрыманыя актыўных сувязяў з традыцыйнымі партнёрамі і разыўвіцца дзяржавамі Эўропейскага савета, з'яўляюцца важнай падзеяй. А сярод найбольш значных дыпламатычных мерапрыемстваў хачу называць верасьнікі саміту дзяржаваў у рамках 60-й сесіі Генасамблі ААН.

Раман Якаўлеўскі, міжнародны партал «Wider Europe»

Маўчаньне жанчын

Пры ўсіх радыкальных адрозненнях між уладай і апазыцыяй іх аб'ядноўвае аднолькава абыякае стаўленне да жанчынаў. Жанчына застаецца «нябачнаю» ў беларускім грамадстве. З філёзагам Альмірай Усманавай гутарыць Андрэй Расінскі.

«НН»: Спадарыня Усманава, Вы працуеце ў Цэнтры гендерных дасыльдаванняў пры Эўрапейскім гуманітарным універсітэце, які займаецца жаночымі сацыяльнымі і гістарычнымі дасыльдаваннямі. Для паспалітага чалавека жаночыя дасыльдаваны здаюцца нечым надуманным. Хіба жанчына не абсалютна раўнапраўна прадстаўленая ў грамадстве?

Альміра Усманава: З аднаго боку, жанчына быццам бы прадстаўлена паўсюль, нават у парламэнце, але гэта не значае, што жанчына выступае як актыўны суб'ект, здольны прымаць рештны ў гісторыі, мастацтве, палітыцы. Вазьміце выявленчае мастацтва: жанчыны да нядаўняга часу разглядаліся як пасіўныя аб'ект чужога позрку, намаляваныя мужчынамі для мужчын. А пасправіцце называце жанчын-мастакоў. Калі вы іх знаўце, гэта не значыць, што жанчыны негаленаваныя, — праста ёсьць гістарычна грамадская практика стварэння «нябачнасці»... Нешта падобная і ў астатніх сферах.

«НН»: Вы кажаце пра «нябачнасць жанчын»? А як жа сувята 8 Сакавіка?

АУ: 8 Сакавіка — карнавальная падзея, калі мужчына і жанчына могуць памяніцца ролімі. Дзен, калі герайчны мужчына можа апрануць кухонны фартук без пагрозы, што яго прызнаюць нямужным. Але гэта толькі аднадзеённе «сувята неспадухмяннасці». Назаўтра ўсё вяртаецца да звычыкіх герархій. Лепей прыгадаць, што гэта дзен юлітых салідарнасцей жанчын, што на ўсё ў грамадстве добра і ідоі раўнапраўя яшчэ не здысціўлілася.

«НН»: А як змянілася жанчына ў беларускай гісторыі?

АУ: Цікавей за ўсё паглядзець на XX ст., на савецкія практикі. У 1920-х гадах можна знайсці алказ на шматлікіх пытаннях: тут і дзіўная трансформація сувята 8 Сакавіка, і адказ, чому напы грамадзянне як адмойна ставіцца да ідэі раўнапраўя, і наша ўспрыманьне пэрэгу нормаў і правілаў як натуральныя хады для свайго часу яны былі выключнымі. Сенія мы ўспрымаем разводы, джэрэтныя адпачынкі як нешта, што нам проста абавязаны былі дадыць. Але гэта быў рэвалюцыйны трансфармациі, якія адбываліся на так даўно. Увогуле, сеніяшнія жанчыны і мужчыны — гэта вынік сацыяльнага канструування полу, якое адбывалася з часам Кастрычніцкай рэвалюцыі. Ломка ролігічных нормаў, ломка традыцыйнай сям'і, выхад жанчыны ў публічную прастору, дазвол на шэршт прафесій — усе гэта

Чаму жанчыны галасуюць за Лукашэнку? Яны галасуюць на столкі за яго, колькі за ідэю сацыяльнай дзяржавы і за ўласную стабильнасць ды спакой — за ўсё, што ім дала савецкая ўлада і што яны стравілі ў 1990-я, калі праблемы сям'і ператварыліся ў справу асабістай адказнасці жанчыны. Яны галасуюць за сукупнасць прынцыпаў, якія гэтым рэжым уголос абвяшчае.

Жанчыны галасуюць за сацыяльную дзяржаву.

Альміра Усманава — супрацоўнік Цэнтру гендерных дасыльдаванняў, да наяднага часу дацэнт катэджы культуры і мастацтваўнаванства ЭГУ. Дырэктар проекту па культурных дасыльдаваннях. Нарадзілася ў Асіповічах (Магілёўшчына). Кандыдат філозофскіх навук. Стажавалася ў ЗША, Францыі, Італіі і Нямеччыне. Аўтарка і ўкладальніца кніг «Умбэрта Эка: парадоксы тлумачэння», «Гендерныя гісторыі Ўсходняй Еўропы» (разам з Аленай Галавай) «Бітэкстульнасць і кінематограф» ды інш.

жыцці, але яны ня дадзены нам ад прыроды і маюць сваю гісторыю.

«НН»: А якія сенія пануюць сістэмы?

АУ: Старыя сістэмы таксама застаюцца. Але калі паглядзець на рэкламныя вобразы, якія нам прапануюць, — пераважна ёўрапейскія, — то яны прапанітныя пост-феміністкім духам. Там няма дакладнага мэсыджу і ёсьць новыя ўяўленні ў спрэчкі з упушчаныя козырь, спрачкі планет. Калі бы удалось сформуляваць дакладную праграму для жаночага электратруту, то можна было бы змяніць палітычную ситуацыю ў іншыя бокі.

У выпадку ўлады ёсьць непрыхаваная маніпуляція жаночымі пытаннямі, дзяржавы вырашэнне жаночых проблем, у выпадку апазыцыі — непрыхаване ігнараванне.

«НН»: Статыстыка съведчыць, што жанчыны — электратар Лукашэнкі... Яны яго падтрымліваюць.

АУ: Апазыцыя нават не прыклала высілку, каб разабрацца, чаму жанчыны і пэнсіянеры галасуюць так, а не інакш, і як можна гэту сітуацыю пераламіць... Чаму жанчыны галасуюць за Лукашэнку? Яны галасуюць на столкі за яго, колькі за ідэю сацыяльнай дзяржавы і за ўласную стабильнасць і спакой. Яны галасуюць за сукупнасць прынцыпаў, якія гэтым рэжым уголос абвяшчае.

Чаму не выбраўшоць апазыцы? Яна атаясаміваеца з ідэяй рынку, ліберальнай демакратыі — гэта значыць, чакаеца ад сацыяль-

мэнце. З другога боку, апазыцыя нічога не гаворыць пра жанчын. Гэта рэчтарычна адрозненіне хавае галоўнае: выцеснілася жанчыны на пэрфэрму.

Прэзыдэнт можа колькі хоча гаворыць пра ролю жанчын у парламэнце, але гэта зусім не значыць, што палітычна актыўныя жанчыны будуть здольныя прымаць там якія-небудзь рештны. А для апазыцыі гэта вельмі сур'ёзны і ўпушчаныя козырь, спрачкі планет. Калі бы удалось сформуляваць дакладную праграму для жаночага электратруту, то можна было бы змяніць палітычную ситуацыю ў іншыя бокі.

У выпадку ўлады ёсьць непрыхаваная маніпуляція жаночымі пытаннямі, дзяржавы вырашэнне жаночых проблем, у выпадку апазыцыі — непрыхаване ігнараванне.

«НН»: Статыстыка съведчыць, што жанчыны — электратар Лукашэнкі... Яны яго падтрымліваюць.

АУ: Апазыцыя нават не прыклала высілку, каб разабрацца, чаму жанчыны і пэнсіянеры галасуюць так, а не інакш, і як можна гэту сітуацыю пераламіць... Чаму жанчыны галасуюць за Лукашэнку? Яны галасуюць на столкі за яго, колькі за ідэю сацыяльнай дзяржавы і за ўласную стабильнасць і спакой. Яны галасуюць за сукупнасць прынцыпаў, якія гэтым рэжым уголос абвяшчае.

Чаму не выбраўшоць апазыцы? Яна атаясаміваеца з ідэяй рынку, ліберальнай демакратыі — гэта значыць, чакаеца ад сацыяль-

най дзяржавы, прынамсі, напачатку. Прыход апазыцыі як ліберальнай демакратыі да ўлады азначаў бы для вялікай колькасці жанчын страту і без таго низначных прывілей і финансавых паступленняў — як факт, што так будзе, але так успрымаецца.

«НН»: У жанчын ёсьць манаполія на нараджэнніе, мужчыны кампенсуюць гэта манаполій на забойства. Ці варта жанчынам дамагаць гэты манаполі?

АУ: У СМІ жанчына сапраўды прадстаўлена чалавекам, які заўжды будзе абараніць жыццё, а мужчына паказваеца воінам, разбуранікам. Але мне здаецца, гэта спрошчаны падхід.

«НН»: Сенія гендэрны дасыльдаваны, якія высьвятляюць сацыяльныя асновы полу і роўніцтва чутнымі галасамі рэпрэсаваных жанчын, злучаючы з посткаляніяльнымі падхідамі?

АУ: Тут няма нічога дзіўнага: гендэрны дасыльдаваны злучаюцца з посткаляніяльнымі, з левымі і з «black studies» — дасыльдаванымі расізму, таму што на ўсіх гэтих выпадках ёсьць спроба дасыльдаваныя тым, што на меў да гэтага такоймагчымасці. Даць права гаварыць пра саміх сябе — гэта тое, што ўсё гэтыя дысцыпліны збліжае. Што да гендэрных і посткаляніяльных дасыльдаванняў, то за апошнія 20 год паказана, што калініяльныя рэпресіі абавязкова ўключаюцца ў сябе і гендэрну інфармацію.

«НН»: У такім выпадку гендэрны дасыльдаваны мусіць быць падзывячай капштоўнай для Беларусі як калініяльной краіны...

АУ: У мянэ няма ўпэўненасці, што Беларусь можа быць предметам посткаляніяльных дасыльдаванняў. Беларус, хутчай, постсавецкая краіна, а не посткаляніяльная. Савецкая мадэрнізацыя вельмі мнона адрознівалася ад таго, што рабіў капітальстичны Захад у Афрыцы і Індый. І гэта розныя формы ўзідзення. Але я лічу, што бяз гендэрна-га складніку гісторыю ўвогуле зразумеце: складана, тым болей гісторыю з таким праблематычным спадчыннім рознымі парадакамі — савецкага, расейскага, польскага...

«НН»: Беларуская культура рэпрэсаваная. Беларуская мова ў загоне. Жанчыны таксама рэпрэсаваны. Ці на ёсьць пысахалётія беларуса жаночай пысахалётіі?

АУ: Кожны раз, калі прыгнечана — у якога недастатковы ўлады, голасу, магчымасці для рэалізацыі — трэба адчыніць сябе чалавекам, ён заходзіць і розлізуе свае амбіцы. Стан Беларусі няпросты, але заўжды знойдзеца некта якіч слабішы. На столькі Беларусь збліжуеца жаночы, колькі жанчыны нязменна успрымаеца як прыгнечаная, падпардакаваная, слабая.

«НН»: Калі пейкай група прыходзіць да ўлады, яна перастае быць рэпрэсаванай і піша гісторыю па-свойму. І гэта гераічнае — і мужчынскае! — апавяданне. Ці не выходзіць, што жаночыя галасы — гэта заўжды гісторыі пеможжаных?

АУ: Няроўнасць непазыўнай пры любой систэме — сацыялізм, капиталізм, калініялізм, посткаляніялізм і г.д., — але спрабаваць палепшыць наяўныя парадакі нам пішто не перашкоджае. І калі жаночыя галасы ці галасы іншых дыскурсімінаваных груп будуть чуваць белым, чым гэта было ўчора, то гэта будзе набліжэннем да мэты.

XX стагодзьдзе вяртаецца

Фото: Елена Савчук

Лета. Адгуркатали «Млыны», адтупалі «Маманты». Хто робіць моду ў нашым царстве? Што актуальна ў гэтым сезоне?» Піша стыліст Святланы Длатоўскай.

У Беларусі няма ні прафесійнага, ні папулярнага часопісу, цалкам прысьвечанага модзе. Таму скрыстаємі распрацоўкамі Беларускага цэнтра моды для айчынных вытворцаў адзення «Fashion trends» (тэндэнцыі моды) — вясна—лета-2005, — каб даведацца, з кім праненуцца сібе парадаўнічаць і куды рушыць гэтым летам.

Сёння жанчына марыць пра рэту, дух *deco*, эпоху джазу. Там, дзе ўвечары звязоць глямурнымі строямі галіўдзкіх зорак часоў «вялікага нізома», а на ранішнюю гарбату выходзяць у адмысловай съветлай паветранай сукенцы з «рамантычных 30-х».

Добрая дзячынка

У тых часы якраз быў запачаткованы культ спартовага адзення, пашырліся баварскія і — як альтэрнатыва ім — лацінаамерыканскія матывы, настальня на віктарыянскай Англіі. У 1930-х нарадзіўся стыль «а-ля гарсон». Гэта маленская чорная сукенка Шанэль і яе штодзённыя трыкатажныя касцішомы, малонкі да якіх распрацоўваў мастак з дзіўным для шарагавага француза іменем Ільля Зданевіч.

Актуальнімі застаюцца павевы 1950-х — залатых часоў *haute couture*. Гэта вяртанье вытанчанай жаночнасці, зворт да адзення экстраклясы, сапраўднага мастацтва пашыў. Тут і «њью-лук» Дыёра з адточанымі сilyютамі і — яму насуперак — познняя Шанэль з

мадэлямі «па-за часам, модай для любой жанчыны». Дадам таксама Баленсігавыя вечаровыя «скульптуры» сукенкі.

На змену банальнym вобразам «мужчынападобнай» жанчыны і «звышсэксуальнай мужчынаедкі» вярнуліся «добрая дзячынка», прашто сведчаць спадніцы-клеш да каленіяў, кансерваторыяныя жакеты і элястычныя швэзды з V-падобным выразам.

Вярнуўся таксама клубны пінжал 1980-х. Сёння гэта — «сымбал новага пакалення жанчын-работнік: двухборты, з гербам на кішэні і зашпількай на трэх радах тыповых для мужчынскага адзення пазалотных гузікаў». Апроч «добрая дзячынка», актуальныя вобразы «фэй і німфаў з думкамі такімі чыстымі і праэрыстымі, што падзімне ветрык — і яны зильніць», і каляністак, захопленых сафары ды прыгодамі.

Модна ўсё,
што з Амэрыкі

Сёлета агульнасць лёзунг: «Модна ўсё, што з Амэрыкі!» Галоўнае, жанчынне трэба вызначыцца — за куйбояў яна ці за індзейцаў. Стыль «вэстэрн» носіць рамантычны налёт: каўбойская боты з карункавымі сукенкамі, а індзейскія понча — з калготкамі ў кветачкі.

Новы летні сэзон прасякнуты пачучыўся ўсю і адчувацьнем гарачага надвор'я. Мастакоў натхняюць разагрэтыя камяні, пясок і высуша-

Герой нашага часу

Гэта гарадзкі жыхар, жыцьцё якога «працякае пад злавесным штормавым небам і грознымі хмарамі ў гарадзкім краявідзе — часткова старасвецкім, часткова з будчыні». Абарона ад усіх навал прыносіла эксперыментаваць з рознымі паверхневымі пакрыццямі: тканины з эффектам аліўных плямай на водзе, выгарання, глыбокай карозіі і разбурэння.

Модны мужчына лета-2005 трохі жаноцкі, бы мастак з Манмартру, і разам з тым нагадвае тыповага жыхара мястечка Сирэдняга Захаду ЗША. Ен ратуе ад усіх напасыяў, прымасе сонечныя ванны, а потым наведае каўфарнійскую вечарынку ли басэйну, назіраноны за гульней адбіткай съяцця на мокрай кафлі.

Паміж Дэлёнам і Бруслам Лі

Наш герой пераборлівы ў колерах: у яго гардэробе щеплья нэутральныя тоны пустэльні, дымчатыя, палевыя з блакітнымі і тонкімі ружова-бэзавымі адценнямі, вішневыя, колер фуксіі. А яшчэ паласатыя каушулі і ўніформы.

Чыну немагчыма ўяўіць улётку без паласатай каушулі і ўніформы. Апошняя можа быць мяккай і неагрэсіўнай, з мінімумам «вайсковых» дэталяў, вытрыманая ў шакалядным і цукровым колерах, а таксама нагадваць спіцырыйкі з фантастычнымі наворотамі, высокатэкналогічнымі апрацоўкамі, галіярамі і ізфераціямі. У адзінственне ад бескласнай сучасніцы, наш абронца ведае, *што* дапоможа выжыць у эпоху тэрарызму і зменлівых віrusau.

Элегантны вобраз мужчыны вягаета паміж Рыгерай ды Алесам Дэлёнам 1970-х і стылем Бруса Лі: шырокія плечы, зачыннутая талия, клёшы і адпаведны аксесуары — сонечныя акуліры лётчыка, шыяна хустка і вельмі тонкі раменчыкі. Колеры мяккі, пляшчотная палевія і атмасферная шэрья да даюць настрою тонкай раскоши. Дарэчы будзе ружовы колер аголенага цела, мяккі цыбрыва-жоўты і халаднаваты нэутральны колер кіту. Можна дадаць крхкую каштоўную металу — ён, хутчай, стрымана звіе, чым жудасна паблісвае: срэбра, плаціна, а таксама колер алавянага посуду.

Што такое мода

Функцыі моды (а іх трэ — рэгіялтар сувядомасці, паказычы сацыяльнага статусу, паказычы эстэтычнай каштоўнасці) могуць быць інтэрпрэтаваныя як адлюстраванне ў адзеніні стаўленыне чалавека да сабе, да іншых, да съвету ўвогуле. Што да стасунку з самімі любімымі/любімай, то яны падаюцца праста трапляткімі і ашчаднымі. Што да адносаў з іншымі, то «я» погляд падаецца больш таленавітым, а «яго» — усё такім жа дакучлівадацьным. Апранутая ў сукенку а-ля «DECО», яна і сама на больш з дараў дэкор на ягоным жыцці. Мода ніколі не гаворыць ні пра кахранніне, ні пра гора. У адносінах са «съветам ўвогуле» відавочны акіянт на настальгіі па мінульым, якое наўрад ці стане цалкам «свойм», нават калі праштудыўваць усе падручнікі па гісторыі, у тым ліку па гісторыі моды. Звышнадача для будучыні падаецца адназначнай: выжыць.

А што ў маладых

Як паказалі апошняі фэстываль, у нас хапае пэрспектыўных мастакоў. Асобныя калекцыі, паказаныя 24 чэрвеня на абароне дыплёмных праектаў выпускнікоў катэдры мадэльянінія адзення і мастацкага тэктэльства Беларускай акадэміі мастацтваў, атрымалі прызнанне і на міжнародным узроўні. Але большую цікавасць выклікаюць тэмы і кірункі пошуку, якія лічыцца вызначылымі. Наваспечаныя мастак (як мадэльвер, так і тэктэльчык) усухуўваючы ў гукі старога Менску, пераасэнсуючы паганскія вобразы і сымбалі, спрабаўці сябе нечым значым і адметным у сусветнай сталіцы Моды, не згубіцца на карнавале ў Вэнэцыі і адначасова стаць яго арганічнай часткай. Маладыя жанчыны парадаўнічаюць свой творчы патэнцыял з уніскам у культуру такіх папярэднікаў, як паэты «сязрабранага веку», шукаю прывабных вобразаў і зручных рэчаў для сваіх будучых дзяцей, яна хоча ляцець, распусціцьшыся ў паветры, і жыць на сваім зямлі ў згодзе з яе прыродай і гісторыяй. Пакуль яшчэ хоча.

наша страва

Агрэст

Расьліна, безъ якой цяжка ўявіць сёньня беларускі гародчыкі. Учэпістае, калючае кустоўе, зъ ня дужа прывабнымі, на першы погляд, ягадамі. Агрэст, у гэтym сэнсе, вельмі беларуская расьліна. Дужа партызанская. Пасуецца **Зыміцер Дзядзенка**.

Слоўнікі пазначаюць агрэст (*Grossularia*) як «род кустовых расьлін сямейства агрэставых». Паўднёвая з паходжаньня расьліна (яе радзіма — Каўказ і Міжземнамор'е) настолькі добра абылася ў нашых шыротах, што набыла эпітэт «науточнага вінаграду». І нездара: віно з агрэсту, пра што гаворкі поідзе ніжэй, мае вельмі прыемны смак.

З больш як 50 відаў агрэсту ў нас культывуеца агрэст адхілены, або ёўрапейскі (G. *reclinata*), родапачынальнік большасці культурных гатункаў — ягады шматгадовы кустарнік вышынёй да 120 см з парасткамі, пакрытымі шышкамі. Дзікі агрэст, дарэчы, зредчас можна сустрэць на схілах, сярод хмызникоў.

Наконт назвы агрэсту ёсьць не-калькі меркаванняў. Паводле аднаго з іх, назва *agrément* дасталася нам ад видомых турманаў — французаў: *groseillier* —

tamegeaux — «парэчкі для мак-рэлі», называюць яна ягады (у французскай кухні гатуюць мак-рэл у агрэставай поліўцы). Паводле другой вэрсіі, назуву агрэсту, як назуву гарбаты, напрыклад, «падарылы» нам палякі, узяўшы яе з лаціны:польская назова *agrest* паходзіць ад лацінскага *agrestis* — дзікарослы, палявы, віскосы.

Ёсьць і трэцяя вэрсія назывы. «Агрыз» — такую назуву расьліны захавалі старадаўнія пісмовыя помнікі ўсходніх славіньяў. Магчыма, наш «агрэст» паходзіць акурат ад гэтага слова. Пагатоў, што гісторыя агрэсту ва ўсходніх славіньяў даўжайшая, чым у Захадній Эўропе. Нашыя продкі елі й вырошчвалі «паўночны вінаград» яшчэ ў XI ст. Эўрапейцы ж рассмакавалі ягады толькі ў XIII ст.: тады агрэст пачаў пашырацца ў Францы. А рассмакаваўшы, упадаў на куды больш, чым нашыя продкі: занялісь вырошчваннем і вывізеннем новых гатункаў. Так, у Брытаніі XVI ст. часоў Генрыха VIII і ягонаў дачкі Элізабет (у нас тады ўладарылі апошнія Ягайлавічы — Жыгімонт Стары ды Жыгімонт Аўгуст) быву ў «Літоўскай гаспадніне». Ганні Францішківіч (XIX ст.) згадвае, што спосаб захавання агрэсту на зіму. Захаваныя ягады выкарыстоўваюцца для пеанік: іх вараша ў вадзе да мяккасці, праціроўваюць праз сіта, атрыманым мармэллядам запраўляюць пенкі, узьбітъя

Так і атрымалася, што агрэст да

нас прыйшло другі раз — цяпер ужо ў XIX ст. з Захадній Эўропе. Захаднезўрапейскія гатункі сталі культивавацца паўсюдна. Тады мы наспатрілі ёй стаць традыцыйнымі гатункі ангельскія жоўтые (ягады зеленавата-жоўтые на пачатку высыпяніні, сіпельня маюць бурштынава-жоўтые колер), варшаўскія (сіпельня ягады маюць чырвоны колер), зелёныя бутэлочныя (цёмна-зялёныя ягады з чырвонавата-бурачнавымі кропкамі па жылках, на маюць вала скло). У «Літоўскай гаспадніне» Ганні Францішківіч (XIX ст.) згадвае, што спосаб захавання агрэсту на зіму. Захаваныя ягады выкарыстоўваюцца для пеанік: іх вараша ў вадзе да мяккасці, праціроўваюць праз сіта, атрыманым мармэллядам запраўляюць пенкі, узьбітъя

з бялкоў, дадаючы ваніль. У кнізе Вінцэнтыны Завадзкай «Кухарка літоўская», асноўная частка якой была складнай у 1870 г., згадваючы канфітуры, кісель і галярэтка з агрэсту.

Яшчэ адно «агрэставае» імя, якое нельга прамінуць, — Іван Сікора. Гэты настаўнік пасыль таго, як у 1927 г. польскія ўлады забаранілі иму працаўнікі паводле спэцыялістыні, заняўся садаводствам і атрымалі ў гэтай галіне вялікую вядомасць. Гатунак агрэсту «Сікора 200», выведзены ім, расце на сядзібе Мічуріна.

Але вернемся ад садаводства да кулінаріі. За час асвеяня агрэсту беларуская кухня пасыпела распрастрашваць колькі рэцептаў, ня горшых за французскія ці ангельскія. З агрэсту ў часнику з

сольлю можна прыгатаваць смачную прыправу для мясных страваў (захоўваць толькі ў хадзільніку). Сушаныя ягады з'яўляюцца для прыгатавання мясных і рыбных сўсай.

Апрача разнастайных полівак і салодкіх прымакаў, ужываюць агрэст і ў «дарослых» рэцептах. Вельмі добра ягады прыдаюцца для вырабу сирдовіні і цяжкіх вінай кшталту шэры, мадэры, та-каю, марсалы й г.д. Дэсэртыя віны, вырабленыя з агрэсту, паводле с�аку ў букуету падобныя да вінаграднага херасу. Пры гэтых вартаў ўлічваць, што для вырабу віна (як і для варкі кампотаў) найчасцей біруць сіпельня ягады, а вось для канфітураў і сочыва можна выкарыстоўваць і зялёніну.

Бывічай, Пратасовічай, Лебедзевічай, Шубічай і іншых беларускіх роду. На падставе шматлікіх укладных запісаў можна рэканструяваць нятолькі гісторыю помінка, але і штодзённае жыцьцё наваградзкай шляхты, якая щоды ахвяравала маёмасць на манастырь.

Справа факсыміле

На жаль, помнікі XIII—XIV ст., падобныя да Лаўрышаўскага Эвангельля, у Беларусі ніяма. Але сучасныя тэхнічныя сродкі дазваляюць наблізіць гэтыя культурныя здабыткі беларускага чытана. Напрыклад, зрабіць факсымільнае выданье Эвангельля ёсьць некалькі запісаў. У адным з іх указаўца: «Се аз князь Олександро Володимиравіч і ўсю кнігію московскую і своими детям да семі десятніну Святой Багородіцы от Лаврошевы манаstry і з Турца от векі». Два іншыя фундаментальныя запісы належалі князю Дэмітрыю Альгердавічу і місісівому шляхцічу Волчку Ескавічу.

Час стварэння кнігі праясні

Зыміцер Дзядзенка (нар. у 1972) — журналіст, літаратар.

Далучыцеся да выданьня Лаўрышаўскага Эвангельля

Нашыя паўднёвых суседзіў разумеюць беларуснае духоўнае значэнні Эвангельля. Украінскія прэзыдэнты даюць кляіту на Перасопніцкім Эвангельлю XVI ст. — адным з найбольш старых напісаных старажытнай украінскай мовай. Беларускія краінікі могуць толькі заіздоўшыць суседзіў. Ад найстарэйшайшага пагрэміннага Тураўскага Эвангельля XI ст. захавалася 10 аркушаў, якія перахоўваюцца ў бібліятэцы Акадэміі науک Украіны. У Вільні захадзіцца і Мосьціцкое Эвангельле XIII — пач. XIV ст., і Жыровіцкае Эвангельле (Эвангельле Санегі). У Расейскай нацыянальнай бібліятэцы ў Пе-

чярбургзе захоўваюцца попакіяў Эвангельль. У бібліятэцы Акадэміі науک Украіны — Аршанскае Эвангельле XII—XIII ст. Лаўрышаўскіе Эвангельле, багата ілюмінаваны рукапіс XIV ст., захоўваецца ў бібліятэцы Чартарыйскіх у Кракаве.

Беларускі апракос

Лаўрышаўскае Эвангельле, дарэчы, як і Аршанскае, з'яўляюцца поўнымі апракосам — яно складаецца з эвангельскіх тэкстаў на ўсі дні літургічнага году, акрамя будных днён вялікага посту. Адорнёўшы з іх апракосы, даўшы ў апракосах кароткіх (энакамітас Астрамірава Эвангельле) эвангельскія тэксты прызначаюцца толькі на суботы і недзялі, а таксама на будны дні асобных п'ярдыяду літургічнага году.

Ужо першыя дотык да фаліяну, які захоўваецца як найвялікі скарб у спэцыяльным футарале, загорнуты ў мяккую тканину, выклікае ў даследчыка хваляваньне. Вокладку — драўляную дошку, абцягнутуя малинавым аксамітам, зрабілі ў 1397 ст. на першай — фігуранай меднай пластицкай з выявай сэль, Дэмітрыя Салунскага, азробленай смаргадамі і руінамі, на апошній — пластицкай з укрыжаваным Хрыстом. Арыгіналь-

ная аправа манускрыпту, відаць, была абцягнута ціснёной скруй. Мода на раменчыкі, якімі ціпра завязываюцца дошкі, прыйшла пазней.

Мова Наваградчыны

Першапачаткова тэкст пісаўся на пэрмінных лістах. Яны складаюцца ў асобных сінкты — кожны сінкты звычайна распашынен на новы пасып — падшываліся ў книгу. Вокладка так монца злучыла сінкты, што цяжка вынаўчыць іх колькасць.

Эвангельле напісана ў дэльце калёнікі пераважаючай карычневым атрамантам уставам — вельмі выразным почыркам. Але вялікая колькасць скарачаныя, лігатуры, аудсунты працяблімі словамі і знайкаў прыпынкуюць распазнаванне тэксту няпрастой спраўай.

Падобныя абзацы пачынаюцца вельмі прыгожымі ініяламі залёнаага альбо чырвонага колеру. Розныя фарбамі былі выкананы і мініятуры — сыв. Міхала Архэнда, эвангелісту Яна, Маціе, Лука. Вясімінаццаць мініятура засталіца непадарбованымі, гэта альбо дасканалая гравюра, альбо ледзь пазнакамічны эскіз прыром.

Паводле мовы Лаўрышаўле — царкоўнае Эвангельле — царкоўнае імены Гайсівіч, Харытановіч, Гля-

ловіч, Пратасовіч, Лебедзевіч, Шубічай і іншых беларускіх роду. На падставе шматлікіх укладных запісаў можна рэканструяваць нятолькі гісторыю помінка, але і штодзённае жыцьцё наваградзкай шляхты, якая щоды ахвяравала маёмасць на манастырь.

Зьяўляемся да беларускіх мэдзінатаў: выкарбітайшы шанцік пакінцү сваёй імёй гісторыі беларускай культуры, далучыцеся да выданьня бесьсім'яртнага помінка стараіжыннага духоўнасці — Лаўрышаўскага Эвангельля! Магчымы дабраўдзеяй просім з'яўлявацца з радакцыйштотыдніка «Наша Ніва».

Альбіна Семянчук-Шмыгіна

Агрэставая галярэтка

(«Кухарка Літоўская»
Вінцэнтыны Завадзкай,
1938)

Складнікі: 2 шклянкі агрэставага соку, 4 шклянкі дробнага цукру, 1 куцкі цытрынавай цадры.

Агрэст трэба сабраць яшчэ зялёным, да Купальня, пакуль ён мае найбльш соку, заліць невялікай колькасцю вады, каб яна толькі закрыла ягады. Загатаўваць, пакуль ягады ня пусціяць сок. Узвар зьліць у чысты мяшачак (не зафарбаваны нікім чырвонымі ягадамі), каб волына сцікну. Калі набяргацца вадкасць, узім'я ўдвары большы аўтаматунаўчыя пачукаў пачыніцца. Каштаваць часта, ставячи спрыні на лёд. Для больш прыемнага паху зьверху паклацніці тоненікую цытрынавую цадру. Перад астуджэннем галярэткі дастаць цадру. Гатавы прадукт наліць у моцна нагрэтыя слоікі.

Каханьне і Мальви

АЛЕНА ПУШЧЫНА

Маёй маці Зосі Самоўіч
прысьвячячаецца.

Связта з нагоды сканчэння гімназіі займала думкі — дасны міроям і нірвава адначасова. Гэты дзень быў асаблівым — менавіта сέньня ўвечары ім дадуць атэстаты, якія пачывердзяюць права на дарослае жыццё, а для яе гэта дубутаканная маць-масыць зъехаць вучыцца съпевам у кансерваторыю. Яна заўсёды съпявала — і ў касыёле, і ў хане. Съпивала і цяпер падчас працы ў гародзе:

Заходзе сонекай,
За лес каліновы,
Дробны дождькі пада,
Дробны дождькі пада
На садок вішнёвы.

І раптам пачула, як да яе дадуць чылікій бартон. Яна азірулася і ўбачыла хлоцца ў вайсковай форме, высокага зь пышнотнымі шэртымі вачымі і съветльными власамі. Ен ласкава пасміхнуўся і гучна запляскаў. Саромеочысь, яна схавалася за плот з мальваў і адтуль ледзь чутна прамармігала: «Дзякую!». А ўсё таму, што ў маладым чалавеку яна пазнала брата свайго каліжанкі Барбары — Віктара Целяжынскага. Вясёлы і элегантны Віктак толькі што варнуўся з Вільні і ўжо прымусіў хутчэй біцца сорцы мясцовых дзіўчак. Нягледзячы на маладосьць. Марыля не мела ілюзіі наконт Віктара, стоячы ў свайго паркалёвай сукенцы перад гэтым прыгажуном. Яе вочы былі блактнішыя за неба, а власы колерам нагадвалі лен, але яна ведала, што яна толькі дачка бедных удав, а ён... Ды тытом думаць, лепши не паслава настрою, і яна з радасцю зъбегла да дому, як толькі малодыцы брат пакліку ае.

Якім жа было яе зъдзіўленыне, калі пасыя ганаровага ўрочынья атэстатаў пад гук паліянзу Барбара падышла да яе, каб пазнаёміць з братам — Віктарам Целяжынским, які прыехаў і ўспікваций у вайсковую часць, што знаходзілася ў майстру на беразе Дзвіны, па якой праходзіла мяжа з Латвіяй. Віктар беражіў із Марылі за талію, і яны далучыліся да пар, якія, быццам, восенескія лісце, кручыліся ў танцы. Аркестар іграў і павольныя танцы, і тых, што прымушалі рухацца хутчэй і хутчэй.

Адна младёдая зъянняла другую ў музычным вянку, робячы на фоне аксамітнай ночы бісконца прыгожым непаўторным для гэтых маладых людзей момант. Усе пры-

сутныя, у тым ліку і Марыля зі Вітакам, адчуvali гэта. Музыка чаравала, стварала для іх казачную хвіліну хараства і каханьня. А потым узышло сонца, заўрнула першымі прынамі ў твары. Дубы, што стагодзізьмі стаялі ў гэтым парку калі гімназіі, усыщана паглядалі, як наядходзіў новы дзень 1939 года.

А потым быў сустрочы, шпациры, лісты, шмат лістоў — бо кожнаму ведама, як тое, чаго на скажані падчас сустрочы, саромеочыся погляду закаханых вачей, сама пішаць на паперы, адкрывачы самыя патаемныя думкі, мари і пляны на будучыно. Вось і цяпер, трymаючи ў руках лісты, яна чытала і перачытала іх.

«Каханая! Я знаходжуся так далёка ад цябе, хвіліны як дні, дні я стагодзізь. Усе думкі толькі побач з табою. Ні можаць сабе нават уяўіць, як моцна я сумую, бо німа тут трагічнага погляду, усымешкі... Мне не хапае цябе як паветра, без якога немагчымы жыць. Я сіні цябе ўчора, сέньня і буду сініць заўтра. Сумую. Кахаю. Вітак».

«Марыля! Ніяма і хвіліны, каб я на марыў пра напа спатканыне. Уесь час я перажываю, думам і баюся за цябе. Разумееш, цяпер, калі вайна ўварвалася ў наша жыцці і мы так далёка адно ад аднаго, адчуваєш, які ненадзейны гэты съвет. Праз два дні я адпраўляюся на фронт, я буду думаць пра цябе, пра маіх родных і мані замлю, якая так пяцяжка пакуту. Невядома, як дойдёт ми на ўбаччыні яшчэ. Mae сябры па зборы таксама ўжо даўно падрыхтаваліся сустрэцца тварам да твара са сімерцю і забойствам. Гэта будзе наша пакута — пакута дзеля вызваленя нашай зямлі. Кахаю цябе. Вітак».

«Мая аздзінай! Сέньня была апошня імша перад адбыццем на фронт. І дойдёт стаяў перад Маткай Боскай і мапіць ў інтэнцыі нашай перамогі і хуткага спаткання з табой. Уесь час прыгадваю нашу першую сустречу, николі на не ўзбудзя. Я вельмі, вельмі, вельмі...»

«Марыля! Пэралік мая! Сέньня быў наш першы бой. Танкі паўзлы на нас, быццам жуданская пачвай. Але мы падарвалі два з іх. Я амаль агулух да гракуты, але не згасла маё жаданье перамогі. Хлопцы пасыя казалі, што яны будзут бараніцца да канца. І мы будзем, хоць за шлабай на кані... А цяпер, калі ў мяне ёсьць вольная хвіліна, вырапішь напісаць табе некалькі слоў. Мае думкі зноў з табою і пра цябе. Як мне хочацца хутчэй па-

лаваць твае пальчики, зазірнуць у вочы, зноў пачуць водар тваіх власаў і пачуць слова «каханыя». У марах і думках я заўсёды з табою».

Марыля чытала і перачытала гэтыя лісты бісконца. Іх ужо была цяла шуфляда. Як раптам яны перасталі прыходзіць. Адзінай нітка, якак звязвала два іх Сусьветы, зникла.

Не было жадання выходзіць на вуліцу, не было жадання піць, сесы, углядзіць твары знаемых і незнаемых, колькасць якіх павялічвалася з кожным днем. Вайна ўжо распасцерла свае чорныя крылы над гэтым мястечкам, і ўсё часцей можна было пачуць чужынскую гаворку.

З мesta вірнулася нездаволеная стомленая маці. Знаёмыя солтысь расказаў ей па сакрэце, што ўжо сфармаваны сыпіцы маладых людзей, якія павінны зъехаць на працу ў Германію. Гэты раз быў пітый. Маці не магла даваць болып падарунку, каб не павесьці якіх дзяцей. Яна зтрымала паветра ў грудзях, а потым сказала тое, што пісала даўно ўжо намагалася, але не хапала моці:

— Марыля, рыхтуйся да замужжжа.

— Але я нікога не кахаю.

— Ведаю, нікога, акрамя Віктара Целяжынскага. Але ад яго тры месцы — ніяма аніводнай весткі. Можа, не жыве ён ужо. Дык што, да старасці ў дзёдзюкіх сядзеніц? Пра сябе думай, пра брата свага Рамана. Мяніе пашкодзі! Я ноччу спачь не могу — думамо: вось раз, зараз пагружаюць у дзвёры і забарызуваю на працу, дык у лігер. Што, думаеш, лёгка? І я плач, я не ў дамавіну цібю кладу. Вось Міхал ужо зараз можа ажаніцца з табою — яго мані не так і казала. І ян ужо трох разы сватоў засылаў. А збач які, зобач — на іх, на паліцы, адзін на гаспадарцы, а яна не маленка — зямлі пяцянацца гектараў, жывёлы колькі. За сям'і — нікога, адна толькі маці. Яну ўжо даўно гаспадарня патрбована.

А што на сямянацца гадоў старэйшы — дык што, людзі і з большай розніцай жывуць. На фронт таксама на восьмую — забраніравана на чыгунцы.

Марыля чула слоў маці, быццам на сyne. Уесь жыццё — такое маленкае — пранеслася перад вачымі — пітасыліве дзіцяцінства, пакуль на памёр бацька, сявія, наядзе, звязвания з вучобай у кансерваторыі, і яшчэ чамусыць прыгадвалася засохлая мальва, што стала за акном...

Яна думала, што страціла прытомнасць, і спадзявалася — магтэ гэта толькі сон? Але адразу зразумела, што памылілася. Але, удава ўжо адправіла брата Марылю да Яна перадаць згоду наўвесты на замужжжа. А раніцай кёндз з амбону сказаў пра заручыны. Вясельце было назначана на другога лютага, пакуль яшчэ не наядыў пост.

Для маленкага места гэта было вілікай падзеяй — браліся шпабам добра знаёмыя людзі. Ян быў відомым чалавекам, адкуваным, размаўляў на некалькіх мовах. Няўеста была прыгажуні з добрымі характеристарамі. У працы не было ёй роўных — на гародзе пі за швей-

апавяданьне

больш усміхалася, а Янава маці падавалася маўклівай з вострым халодным позіркам шыркіх вачей. Яны блаславілі маладых хлебам-сольлю і прымусілі ўсіх сядзіць у хату пад вышынным ручніком па кажусе пад сыпіцай традыцыйных вясленых песен. Перад іх вачыма з'явіўся багаты па вясеніх часах стол — смачна прыгатаваная і па-мастаку аздобленая зяленівам рыба. Тут быў і вілкі жэрх у алеі, фаршыраваныя пітупакі, якія зыдзіўлена пазіралі на прысунутых вочкамі-гузікамі, агутынтыні ліні ў тэсце і складзеныя колпамі заплюнітыя вутры.

Усе гэтыя сістравы адбіваліся ў халодным бліску поўных бутэлек, якія хаваліся ў склепе з давеных часоў, а цпярэ нарэшце ўбачылі сівет. А вясельная карава з выяўлай маладых запрашалі да танцоў. Ды і я было на танцы, калі музыка напоўніла ўсю прастору. Потым з маладой зынілі влёні і падаравалі хустку з пеўнімі, надейлі стомленіем засыплюючыя хутскія вяселле разышплюсі чо куды.

— Марыля, — гучна пачаў самы старайшы са съявтароў. — У цябе ёсьць тры хвіліны, каб падумаш — ці правільна ты зрабіла: твой нарачоны напімат старайшы за цябе, а ты — маладая, прыгожая, ты добра падумала?

— Так, я ўжо дала слова маці і магу даць слова Богу.

Іmpа даўжылася калі дзяўною гадзін. Ян з Марылі стаяў ля аўтара, але яна, нігледзячы на вялікую колькасць людзей, адчуваала сібе, быццам на пустчыне. Падавалася, што раптойна патрапіла на чужое вяселле, а яе шліп павінен быў адбіцца толькі з Віктарам, ні з кім больш. А гэты чорнавало-сы мужчына з карымі вачымі, якія пісці паглядаюць на яе, быў чужкім.

Быццам праців туман яна пачула яго голас: «Я, Ян, бірё ў жонкі цябе...» — і свой адказ: «Я бірё Яна сваім маком, пакуль сімеры не разлучыць нас...» — і з жахам падумала пра тое, што толькі што сказала. Вяянчыне скончылася, калі на поўнум моц змагаўшы марш Мэндзельсона, і прысунуты на табурэту панцяпітнік звынішыўся віншаваць маладых.

Яны выйшлі на сходкі, дзе з усіх бакоў іх началі абкідаць зернем — сымбалем пітасылі і згоды. Ян, схапіўшы Марылю за рукі, пададзіў яе ўзакон. Кон, адчуваючы волю, панесліся рысюю і, калі на іх піліх сустрэліся толькі што збрэзаная брамка для падтрымкінай атэлі. На дэзерты пагукала Янава маці, і ён вышаў. Марыля ўмомант скінула сукенку і схавалася пад коўдурой. Ян заходзіў некалькі разоў, выносіў хлеб з пакою. Цікава, для каго? Толькі потым яна даведалася, што гэто было для нейкіх людзей, што хаваліся ў лесе.

Яна намагалася зразумець, пра што размайляюць за дзіўнірамі, але патрохі да яе падбіраўся сон, і, якін чи нешта, зіпраціўляўся, яна нічога не магла зрабіць. Раптам яна адчула пацалунак, нехта абдымыў яе і пішчэ.

Калі наядыла раніца, Марыля прачнудзялася ад віслей музыкі — гэта музыканты прыйшлі пра весці маладых на новую хату, дзе панеслі быў прайсікі другі дзень вяселля. Якім жа было яе зъдзіўленыне, калі яна села ў вазок і раптам яе быццам нешта зіпраціўляўся. Чысьцы погляд... Такі знаёмы... Ян пазнала схуднелага з забітаванай рукою, але да болю знаёмага і хаханага Віктара Целяжынскага.

Спазніўся — зразумела яна яго погляд. Спазніўся — грукала ў грудзях. Спазніўся — крычала ўсё навокал, і съезы зъягайлі на бок саней, быццам наўмысна размаліваных малівамі; яны ўсё беглі і беглі, пераставаючыя ў маленькае кропіткі на паверхні кветак.

Так і зъехалі Ян і Марыля наусцірач сваі будучыні, пакідаючы пасыль пад кітапам яго — Віктара Целяжынскага, які толькі што варнуўся са шпіталю...

Алена Пушчына (нар. у Друі, 1951) — працуе мэнеджарам у доме гандлю «Копцева» ў Полацку. Даўгі час жыла ў Рызе, скончыла там Латвійскі дзяржаўны юніверсітэт імя П. Стучкі, потым варнулася на Радзіму. Замужам. Мае дзяцей дзвох дачак. У «НН» друкуеца ўпершыню.

Юрась Нераток

ВЕЧАРОВАЕ

Вечар дражніца ценамі
Без трагедый і драм.
Спачуваю я геніям
І зайдрошчу майстрам.

Час ня мае каштўнасці —
Гразъ ляціц з-пад падкоў.
Пазыбгаю шматлобунасці
І дайжэсных радкоў.

Працяло думкай гадкаю,
Як у цемя — лядзяны:
Хутка шлёнчнучь пячаткау,
Каб сцісаць у тыраж.

За прарочымі вершамі
Шлейфам цыгнеца дым.
Саступаю старэйшым я,
А пары — маладым.

І зь бястраснасцца рыцара,
Што змагаўся, як мог,
Ганарлівасць амбіцыю
Пакладу пад замок.

Нагуляўся, бы з цацкаю,
І на буду ханкай:
Смешна быць сталым дзядзькаю
Ды зь іонацкай душой.

Сонца з промнямі нізкімі
І спакой-цишыня
Выніковымі рыскамі
Абвядуць контур дня.

І якай ўжо розыніца —
Будзе горш, будзе лепш?
Ноч суцільна накоціца —
І закончыцца верш.

Вадзім Карцаў

Суткі бяз сонца,
Суткі бяз ветру,
Сілаў — на донцы,
Палацца нэрвы.

Плавіца воля,
Розум нямеє...
Цяжкую ролю
Выбраў сабе я.
Ролю ў спектаклі
Зь дзеяй па коле.
Цягнуцца акты,
Скончну — ніколі.

Граю ахвяру,
Потым — тырана...
— Баяўся, глядчачу,
Сыходзіць рана!

Іван Іванцоў

МАЯ БЕЛАРУСЬ

Ты як вясёлка з навальніцы па-над вёскаю,
Як ясны дзень з туману над ракой,
Знou адрадзілася на волі Боскай
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
За тысячу гадоў твой гісторіі
Дзясяткі войнай парушалі твой спакой,
Народ твой білі, вешали, рабілі зь вёсак
краматоры,
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
Пад бел-чырвон-белымі сцягамі і «Пагоняю»
Сыны твае ішлі ў сымяротны бой,
Каб вольнай была ты, а не калёніяй,
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
Але ж зноў вырадкі ў Беларусі ўладараць,
Пракляцьце здраднікам у памяці людзкой.
Усе не мінчук Суда Народу, хай на мэрцаць,
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
Я ведаю, і зараз беларусам хопіць розуму

Зноў адстаяць свабоду, незалежнасць і
спакой.
Сабой Айчыну засланіць бяз раздуму —
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
І прыйдзе час, і будзе ў Хаце нашай Святыя,
Паднімем тост мы за столом святочным
грамадой,
Каб больш у войнах не губляць бацькоў, сястру
ці брата,
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.
Будзь вольнай Беларусь, родная, любая,
Каб стаў народ багаты і шчаслівы твой,
Каб з песніяй сябраваў, з усьмешкай
белазубаю,
Вэнэр зь небыцця, як з пены той марской.

Sany Dragonfly

Цішэй...
Грае дождик на званюткай вадзе,
Грае дождик і ці гуканье, і ці шэп...
Я змарную сваю надзею,
Я змарнную сваю надзею,
Дзе я, дзе я,
Дзе?
Глядзі:
Мы сустраліся, зблытаўши сны,
Пад нагамі дрыжыць маладэй...
Мы тут волія чарапініцы,
Мы тут волія чарапініцы,
Сыніца, сыніца...
Зынік.
Хадзіем,
Я цыбе правяду да нябес,
Ты — чужы, як і я, мік людзей...
Вочы твае — чысьцоткі росы,
Вочы твае — чысьцоткі росы,
Сылёзы, сылёзы,
Лёс.
Я змарную сваю надзею.
Дзе я,
Дзе я,
Дзе я...

Ганна Матусевіч

КОСТУСЮ КАЛІНОЎСКАМУ

Дзень Страты Нашай,
Дзень Зьвеставанья,
Вялікдня Дзень,
Мы — Літа Белая, ня сцень!
Боль аберненца
Нашай Воляй,
Страта — памяць
Пра Былое...
Хто буй большы —
Здалёку на ўбачыць;
А ўлада ў таго,
Дзе ахвяры найболыш.
Мой ты Шляхиці найлюбы!
Суворы Літоўскі дыктатар!
Бога ты пакахаў,
І цыбе каках Бог.
Са Святымі спакою
Табе не жадаю,
Проста ведаю:
Гэткім, як ты, — неспакой.
А сучышыц — сучешу:
Тыя не паміраюць,
Хто за нашум й вашую
Вольнасць душу аддаюць.
Героі вяртаюцца ў Неба
На Літу Нашу зноў,
Каб яе ўратаваць
Аб прынобленес, сылізкіх,
Зласлівіх і шэрых,
Каб Сусветны Агонь
На Літе заснаваць!

Алесь Скілондзь

ПАГОНЯ

Эты герб паважаць заўсёды,
Ён праходзіў праз брамы вякоў,
Эта помнік таму чалавеку,
Што жыць ахддаваў за любоў.

Дзіўная садавіна. Фота Джо Шугнэсі (Ірландыя). Трэцяе месца на сусветным конкурсе World Press Photo 2005 у катэгорыі «Мастацтва і забавы».

За любоў да уласнай краіны,
За людзей, што на гэтай зямлі.
Іх хаваў за широкую ссыні
Ды памёр, каб яны жылі.
Гэта сымбаль магутнай веры,
Што сябре барапіла мячом.
Калі моці змагацца на мелі,
Крых чырвоны іх поўні зноў.
Крых на прости — знак Эўфрасіні,
Не забудуць імя яе.

Ды нашчадкі го згубілі,
Разам з тым, што быў на шынцы.
Не бароніца за гэта Бог,
Самі болей не маюць рады,
Бо падманіхалі зямлю,
Ды яму належыць улада.
Тут на любіц складаны слоў,
Чалавека цанлі раней,
Тым, хто побач, зычылі шчасця,
А ня проста спакою сабе.
Разам з вершнікам зынчылі веру
Ү тых, хто рыдзелем быць гатовы,
Падабаеца жыць ў спакоі,
Баязліва схілішы галовы.
Яго латы ляжыц на зямлі,
Забірай, хто захоча, дарма.
Паважаны чухымі народамі,
Цёмны свой, не хадае сцяцла.
Толькі вораг яго байца:
Ён памёр, а прывід — жывы,
Ціха збожжа ў краі каласіца,
Дзе яго падрастаюць сны.

Антон Брыль

НАВАЛЬНІЦА

Перадвесенская патрыятычнае
Ад чаго нечакана трава зеляней, чым была,
Ды паветра такое, што нават у сyne не
присыніца?
Ад таго, што ў дзівосным праменьні агню ды
сцяцла
На стару Літу на нябесах пайзе навальніца.
І паволі сывінец афарбоўвае ўесь небакрай,
Ды кричаць крумкачы ўсё грамчай над пустою
раліёю.
Мне трывохна ды радасна слухаць іх велічны
грай,
Я народжаны гэтаю чорнаю злою зямлёю.

Вось яна, што рабіла мянэ год ад году дэйчай,
На сваі падабенства расціцла мянэ ад
маленства.
Ад таго ў глыбіні майх сонных тарфяных вачэй
Бы падземны пажар палымнее гаемна
шаленстві.

Ад яе атрымаў я дзіклівасць літоўскіх лясоў,
Бы кара налібоцкіх дубу ўздірванелу скuru,
Паламаны прагнілы счарнелы чарот валасоў
Ды камень у грудзях з гарадзенскага княскага
муру.

Вось у воі вятроў разрываюца пасмы смугі,
Ды далёка на заходзе неба маланкі пякельніца,

І рака звар'яцела раве ды ірве берагі,
І з бурлівых віроў пасміхаюца твары
тапельніц.

Хмары рушацца ўніз і зямля пад нагамі плыве,
Навальніца яснецца па шэрому цяжкам небу.
Я стаю басанюх у пажоўкай пажухлай траве,
Мае ногі пускаюць карэнныне ў напладную глебу.

Мікола Бельскі

Хто памяне Курапаты,
Хай таму прысыніца краты
Той настане депутатам
Хто на вучыць Таты «матаў»!

Даражэ хлеб, сабакам
Дастаецца дуля з макам.
Кошт «загнупі» удвая...
Спасе бульбачка свая!

Плахішы краінай NATO
Хочуц зыняць з пасады Тату:
— Стайдарослы, Кібалчыш,
За так восьмеш хлеба шыш!

ПАЗНАЧЫЦЬ, АДКУЛЬ АУТАР

Ігар Севяранін

НЯ БОЛЕЙ ЧЫМ СОН

Пераклад Анатоля Трафімчыка

Неверагодны мне прысыніёў ўчора сон:
Я ехай з панинай, што чытала вершы Блока.
Кабылка ціка йшла, ступаўши ва ўнісон,
Віліся пасмачкі і вільгатнела вока.

І больш зусім нічога ў сyne тым не было,
Ды, ўсхваляваны ім, узрушаны глыбока,
Жыву цалоткі дзені з трывогай і цяплом
І думаю аб той, што памятае Блока.

Тацяна Васілінчык

З ГАННЫ АХМАТАВАЙ

Нашы сэрцы не скаваны
І каханые — не астрог.
Многа шчасця канаванага
Энойдзеш вольны на шляхах.

Я ня жалуся, ня плачу, не:
Шчаснай долі мне ня мець.
Не цалуй стамлёных вуснаў мне —
Цалаваць прыйдзе смерць.

Адышла туга нясыцерпна,
На ёй сынажнае сяйво...
Лепшы ты — чаму, ня ведаю —
Ад выбранынка майго.

Эпілятары Настасьі Слуцкай

СЯРГЕЙ БАЛАХОНАЎ

Шампунь ад Неўскага

Гісторыя даўно стала службай дзяржаўных ідэалёгій. Не адстае і рэкламны бізнес. Покуль мы спрачаемся пра бляск і марнасць містыфікацый, рэкламнікі скідаюць замок з клямкі весьнічак сваёй фантазіі. І натхнёна блытаючымі спажыўца. На адных гомельскіх «гандлёвых радох» тыт узложені і пісьменніцкай зайздрасцю прачытаў тыкетку расейскага лопухавага шампуню з сэрыі «Русскіе поле». Ананімны аўтар паведаміў, што лекавыя ўласцівасці лопухавага алею былі знаныя спакон якою, што асабісты лекар «рускага князя» Аляксандра Неўскага таксама карыстаўся гэтым зельлем. Насамрэч пра ёнага князя так мала інфармацый захавалася, што нават гады жыцця яго дакладна не вядомы.

Пацешу майстар сучаснага расейскага дэтэктыву Аляксандар Бушкоў. У сваёй «гістарычнай» кнізе «Расея, якой не было» ён досьць съмела атаясмлівае князя Аляксандра Неўскага (чамусці разам з бацькам Яраславам) і хана Батыя. Што да рэкламы, дык для беларускіх мэнеджараў плойма мягчымасцяй, якія варты выкарыстоўваць. Можна кінуць на рынак якую-кольків туталенную ваду, вырабленую па традыцыйных старабеларускіх рэцептах часоў Усяслава Чарадзея. І слоган быў бы канкрэтны: «Нават у кіеўскім порубе ён пах як трэба!» Ня лішнім было б пакарысташа вобразам збліжшага раскручанай кнігі Слуцкай Настасьі. «Наши эпілятары вос-трых як сіны меч», — мусіла бы красаваць на бігбордзе. Як на верыш вачам, то памацай сам.

Салата з Гордзіевага вузла

За царскім часам у Гомелі былі свае Амэрыка і Каўказ. У савецкім Гомелі зявілася ўласная Кітайская сціна. Горад у палоне чужых міталягем, ахвочы да запазычанняў. Нездарма ж некалі зявілася выслоўе: «Ёсьць Бадэн-Бадэн, а ёсьць Гомель-Гомель». Спрабы вярчыць (прыдумаць?) Гомелю беларускі кантэкст пакуль не займелі дзейсных вынікаў. На шалих гарадзкое съязд-домасці пераважаюць палац і парк расейскіх князёў у суполцы з любымі артэфактамі нетутэйшасці... Як ільга называў рэстаран, які месціцца на шокальным пэрверсе стандарнага, хіба толькі дотулага, шыматад'єднанага хмаранедчасіка? «Акро-паль» — вырашыў незнамы табе хазайн гэтага спажыўнага месціцкага. І дрэўнія-часці крэмль успомнены, і будынкі атрымала вобразнае *ніяздзеніе* найменыне. Над уваходам — лацінскі надпіс «Venі». На-

Сталіца, Няміга, 3 ліпеня. Батут.

мякаюць на Юлія Цэзара, які, калі верыць прадаўнія прымыўцы, «veni, vidi, vici». А ад Цэзара да Македонскага адзін крок. Гэткай калекцій тамтэйшая кухня мусіць прапаноўваць адбіўныя з мяса баявых сланоў, палеглыя у бітве ля Гаўтамэлаў... Зрэшты,

спрадукваць тое няма ніякай ахвоты — ні гастронамічнай, ні ідэалагічнай. «Якось так воно все у глибокій дірі», — цэдзіш раз зубы словаў з вершу Юр'я Аンドруховіча. Рэстарану «Майдан» у Гомелі ўжо некалькі год не існуе.

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР
НЯКЛЯЕЎ

быў правадзейным сябрам Калеўскага навуковага таварыства, спіцылістам па марской біялогіі. Усё ў ягонін жыцці было хороша і надзеяна зладжана, апрош часу, у якім разбураўся міт аб стварэнні съвету. Страх перад гэтым разбу-

рэннем змусіў яго, *вучонагабеліса*, за два гады да публікацыі дарвінскага «Паходжаньня відаў...» надрукаваць свой трактат «Пуп Зямлі, або Спраба развязаць геалічныя вузлы», у якім супяречнасці паміж біблейскай легендай і тэорый эвалюцыі ліквідоўваліся даволі хітра. «У той жа дзень, — даводзі Гасэ, — калі Гасподзь сварыў Адама, ён стварыў і ўсе выкані, усе вымерлыя формы жыцця».

Съмешна, але шчымліва.

Гасэ не ерэтык, а ведаў папа, які, калі выпіваў і мучачаўся тою ж проблемаю, што і ангельскі біёля, дазваляў сабе ерасць: першапачатковы съвет стварыў Сатана, свавольны і

амбітны анёл Гасподні. Стварыў съвест на свой катанінскі капыт: зь яшчарамі, дыназурамі і ўсей асттаній дагістарычнай брыдой. Богу ў той час не да Зямлі было. Ён нечым (поп слаба тлумачыў, чым) надта важным змайся, а пасыла бачыць. Зимля ўся ў катанінскіх вычварынах! Сатану Гасподзь адразу ў пекла ўпёк — і ўсё на Зямлі перарабіў. Брыду ўсю зьнішчыў, на вычварын ледавік насынуў... Шкілеты іх замерзлы і знаходзяць пален-антоляті, як дзві.

Ісціцна — там тады, дзе і калі ёсьць адказнасць. Гісторыя чалавечства — гісторыя дактрын, бе-заказных падрабокаў пад ісціну.

АДАМ
ГЛЁБУС

Сучаснікі

2005. Зюганau і незалежнасць

Сталіца прыбралася ў съвяточныя агні. Праект Незалежнасці зіхціць мірыйдамі рознакаліровых ляпнічак і шкельціў. Куды ні зірі, паўсяк «незалежнасць» і «незалежнасць». Нават у вітрынах бутыку «Бронкс» побач з постмадэрністкімі скульптурамі вісяць плякіты з заклікамі съвяточнага відзяўцаў. З ліпеня Дзень Незалежнасці Распублікі Беларусь. Разглодаюць вітыны, падумай: «Пратагоніст съвятоў Незалежнасці набыла ў Беларусі амэрыканскую форму». Місцовая мастак-прапагандыстка вельмі хутка з савецкіх перакінулася ў амэрыканскіх, а трэба было бы выкаристоўваць эўрапейскія стандарты, яны бы былі сыцілі, але на менш дзеянільны. У савецка-амэрыканскай працягальніце запішт чыста зынешніх эфектаў». Не пасып'е я скончыць свае разгавіт, як, адварочаючыся ад вітыны, ледзь не наляцеў на Зюганава. Галубіна расейскай камуністыкі кіравала большай палавінай съвятоў, а пяпер яе кіраўнік сыціла тэпа па не-залежным Минску ў 11 вечара, сірод віслай і абыякавай да палітыкі беларускай моладзі. Выпадковая суперечка зь Зюганавым міне пасып'е яшчэ і тым, што галоўны расейскі камуніст ростам меншы за мяне. Лісіцава тэлебачаныне (тэлебачаныне скроў лісіціва, тэлебачаныне — форма лісіціўшасці) наўчылася рабіць з розных аточкіў вялікіх людзей, а ў рэальнасці яны зусім невялікі і няяркія. Прынамсі, даволі блякніча асабу Генадзя Зюганава я ўбачыў на менскім праспэкце Незалежнасці, калі бутыку «Бронкс».

1.07.2005, 12:45

1971. Камісарава і Эрмітаж

Мастацтвавед Кіра Камісарава прапаваляла наўкувому супрацоўнікам у Эрмітажы, таму, зрабіўшы ласку, прапаваляла мне наведаць музей у выходны дзень, калі можна паглядзець музей у цішыні і спакоі. Ни турыстаў, ні наўгледальнікаў. Бязылюдныя залы, поўныя мастактва. Леанарда, Рафаэля, Рэмбрант... Раштам Камісарава заварочае ў анфільды з царскі-расейскімі барахлом. «Чамусці піктія на любіць, хадзіць да рускіх экспанатаў», — абураецца Кіра Камісарава, стоячы каля ваксовай маскі Пятрага Першага. «Я не люблю...» — «Чаму?» — «Пётр Первіці сына свайго забіў...» Мойкі мы вярнуліся ў залі з жывапісам. Кіра Юр'ёўнічынскі пакрыўдалася.

1.07.2005, 12:07

1974. Міхайлоўскі і «двоечка»

Выкладчык фізкультуры Міхайлоўскі любіў піціцца «пастаўшчы-двоечку». Так ён закіпіці наўчэнцінамі дысцыплінамі. «Двоечак» Міхайлоўскі никому не ставіў, дабрадушны быў чалавек. Навучэнцы ставіліся да Міхайлоўскага добразычліва. Яны наўват не заўважалі, што «пастаўшчы-двоечку» выкладчык абыць толькі гарэзливымі наўчэнцінамі. Міхайлоўскі быў у тым паважаным пераддэнсійным веку, калі з усіх варыянтаў нешта там некама пастаўшчы выбіраецца і ставіцца бутэлька з віном.

26.06.2005, 12:43

Уімблдан. Чаму трава такая хуткая?

Чаму Рафаэль Надаль, чэмпіён «Ралан Гарос», на мае найменшых шанцаў на Уімблдане? Чаму на траве куды лепей адчуваюць сябе гульцы з магутнай падачай — такія, як Родык, — ці тыя, што атакуюць каля самай сеткі — як Федэрер? Рэч у фізыцы.

Кажуць, што травянія корты Уімблдану — найхутчэйшая тэснісная пляцоўка. Гэта прауда, але на хуткасць перамяшчэння мяча робіць яе найхутчэйшай. Наадварот, як устанавілі навукоўцы, трава мацней за ўсё запавольвае мяч. Хуткасць Уімблдану вызначаеца вуглом адбіція мяча, а таксама вышынёй і адлегласцю, на якіх ён ляціць пасля адбіція. Усе гэтыя велічыні для травяністых кортаў зьяўляюцца самымі ніжкімі — найменшы вугал, найніжэйшае адбіціе, найкарацеўшы лёт. У тэнісісту заставае вельмі мала часу на рэакцыю, ім даводзіцца хутчэй рухацца па корце і хутчэй здабываць пункты. Але зусім на хуткасць самога мяча робіць Уімблдан найхутчэйшым і найшляхэйшым турнірам. Як такое можыма?

1. Пад якім вуглом адбіваецца мяч?

Звычайны (ніяркучы) мяч: гард («US Open») — 32,9°; грунт («Ралан Гарос») — 34,7°; трава (Уімблдан) — 28,6°.

Моцна кручані на перад мяч (так званы топ-съпін): гард («US Open») — 24,8°; грунт («Ралан Гарос») — 26,4°; трава (Уімблдан) — 16,8°.

Кручані назад мяч (андэрспін): гард («US Open») — 38,1°; грунт («Ралан Гарос») — 40,8°; трава (Уімблдан) — 26,1°***.

2. На якую вышыню ў сярэднім адбіваецца мяч?

гард — 114 см;
грунт — 111 см;
трава — 68 см***.

3. На якую адлегласць (па гарызанталі) ляціць мяч пасля

**Вікторыя Азаранка —
двухразовая
пераможца
Уімблдансага
турніру ў парным
разрадзе сарад
юніёраў. Сёлета
Вікторыя
перамагла
таксама ў пары
юніёрскага
турніру на
Australian Open і
Roland Garros.**

адбіція, першым дасягнуць
найбольшай вышыні (у
сярэднім)?

гард — 3 м;
грунт — 2,8 м;
трава — 2,3 м***.

**4. Якая будзе хуткасць мяча
пасля адбіція (перед
адбіціем — каля 48 км/г)?**

гард — 32 км/г;
грунт — 30,5 км/г;
трава — 28,9 км/г****.

Высновы для навукі

Трава запавольвае мяч больш, чым любая іншая паверхня! Чаму ж тады эта найхутчэйшая паверхня? Бе, хуткасць мяча складаецца з дзвюх хуткасцяў — вэртыкальнай і гарызантальнай. Напрыклад, на земляных корце мяч ляціць у цэлым хут-

чэй, але адбіваецца пад вялікім вуглом, ляціць вышэй і праз то даўжэй перадаўляе ту самую гарызантальную адлегласць. Такім чынам, яго гарызантальная скорасць аказываеца ніжэйшай. На траве вугал падзеньня меншы. Мяч ляціць у цэлым з мінімальнай хуткасцю, але пе-

радольвае меншы шлях — і гарызантальна хуткасць аказваеца вышэйшай. А для гульца, які стаіць, напрэклад, за чатыры мэтры ад месца адбіція мяча, найвілікшае значэнне мае тое, як хутка ён дасягне яго — інакш чакучы, як хутка ён рухаецца па гарызанталі, а не тое, як хутка ён рухаецца наагул.

Высновы для тэнісу:

— мяч адбіваецца на траве пад найменшым вуглом з прычыны сілігання;

— праз гэта адбіваеща найніжэйшай;

— дзякуючы гэтаму найхутчэй перадаўляе адлегласць паміж месцам адбіція і тэнісістам, хоць рухаецца павольней, чым на бетоне ці зямлі;

— тэнісіст мае менш часу на рэакцыю, перадача мяча адбівающа хутчэй, лепшых выніку дасягаючы тэністы, здольныя хутка здабыць пункты (пасля моцных падач і дзеянняў перад сеткай — напрыклад, Энды Родык, Роджэр Федэрер); тыя, хоць лібіць бегаць (напрыклад, Рафаэль Надаль, Гілермер Корыя), на маюць шанцаў.

Былы выкарыстанныы вынікі даследаванняў, праведзеных карпарацыяй «Cislunar Aerospase» (поўны пералік эксперыменту можна знайсці на інтэрнэт-стороніце па адрасе: <http://wings.avkids.com/tennis> у раздзеле «Тэніс. Наш даследчы праект»).

* Вугал адбіція на траве найніжэйшы.

** Эта ўфэкт сілігання.
** У выпадку моцна кручанія мяча розныя мячі болыш выразная. Такі мяч можа быць больш адбіваецца пад яшчэ меншым вуглом.

*** Мяч з зваротнымі кручинамі на корце з зялінкім і цвёрдым пакрыццем сустракае моцнае супраціўленне паверхні і адбіваецца пад вялікім кутом. На траве — зноў з прычыны сілігання — трапыя намаго не можа быць адбіваецца пад вялікім вуглом.

**** Розніца ўражавае. На траве мяч адбіваецца больш як на 40 см ніжэй!

**** На траве мяч найхутчэй пачынае падаць.

***** Трава мяккая, больш пругая, чым зямля і грунт. Таму скорасць мяча ніжэйшай.

СПОРТ СЪЦІСЛА

Хамутоўскі вяртаеца ў «Сыціяу»

Галкітэр нацыянальнай футбольнай зборнай Беларусі Васіль Хамутоўскі вярнуўся ў Бухарэст, дзе распачаў трэніроўкі ў складзе «Сыціяу». Незадоўга да заканчэння мінілагага ўспіннага перыяду беларускі легіянэр пакінуў клуб праз канфлікт з тагачасным галоўным трэнерам Вальтэрам Дзэнгам, дарэчы, у «мінілагі» жыцьці галкітэраў зборнай Італіі. Паслугамі Хамутоўскага адразу зацікаўлілася кіескас «Дынама», але кірасінцу не задаволіла цана, якую запытала «Сыціяу», — \$1 000 000.

Тым часам у бухарэскага клубу з'яўліся трэнэр, клюб узналіці экс-гулец днепрапятроўскага «Дніпра» і быўшы трэнэр грэцкага «Алімпіякосу» Алег Пратасаў. Прагледзеўшы некалькі касці з гульнёй Хамутоўскага, ён папрасіў вярнуць Васілю ў Бухарэст, называўшы крок Дзэнгті памылковым.

Пра коней на пераправе

1 ліпеня ў менскім «Дынама» другі раз за паўтара месіца з'яўліўся галоўны трэнэр. Аляксандар Башмакоў, які змаймаваў гэту пасаду толькі паўтара месіца, адпраўлены ў адстаўку — старшыні праўлення

клубу бізнесмен Юры Чыж аказаўся на зададзеленым вынікам, паказаным клобам.

Ціпер трэніраваць «Дынама» будзе ўкраінскі спэцыяліст Аляксандар Рабакон, які ў мінулым сезоне наўдала трэніраваў барыспальскі «Барысфен» і кіеўскую «Абалонь» — каманды пакінулі элітны дывізіён. Між іншым, Рабакон выступаў як футбаліст у чэмпіянаце Беларусі: у 1994/1995 г. ён гуляў за магілёўскі «Тарпеда». Дапамагаць Рабакону на трэнэрскім мастку будзе вядомы ў мінулым футбаліст Юры Максімай.

На наступным тыдні «Дынама» возыме старт у Лізе чэмпіёнаў. У першым

кваліфікацыйным раўндзе менчук згуляў з кіпрскім «Анартосісам». Першы матч 12 ліпеня на сталічным стадыёне «Дынама».

Беларускі бэйсбол

3 ліпеня ў Берасці адкрыўся першы ў Беларусі бэйсбольны стадыён. Арэна размысьлялася побач з Лядовым палацам і Лёгкаатлетычным манежам. Спартовае збудаванне цалкам адпавядае ўсім міжнародным стандартам і ўжо атрымала пропанову ад старшыні тэхнічнай камісіі Эўрапейскай бэйсбольнай канфедэрацыі на правядзенні ў Берасці гульняў Кубку

еўрапейскіх чэмпіёнаў. На стадыёне ўжо адбыліся фінальныя турніры по бэйсболу, што праходзілі 1—3 ліпеня. Першы месец заняла каманда ЦСКА-УУС (Расея), другое месца — у «Берасцейскіх зуброў», трэцяе — у «Вільні» (Літва).

Наши на Уімблдане

Някепска выступілі беларускія тэнісісты на Адкрытым чэмпіянате Англіі па тэнісе. Вікторыя Азаранка разам з вугоркай Агнэш Шаваі выйграла тэнісны турнір сарад юніёрак у парным разрадзе. Летась Вікторыя перамагала на Уімблдане разам з Вольгай Гаварцовой, а сёлета разам з А.Шаваі

перамагла на «Ралан Гарос», разам з Марынай Еракавіч (Новая Зэляндыя) — на «Аўстраліян Оўпэн», дзе выйграла турнір у індывідуальным разрадзе.

Максім Мірны дайшоў да паўфіналу парнага разраду і 1/8 фіналу індывідуальнага разраду, што дало яму

магчымасць павысіць сваю пазыцыю ў рэйтынгах Асацыяцыі тэнісістў-прафесіоналаў. У «Чэмпіёнскай гонцы-2005» Мірны ўз्�vыніўся з 29-га на 24-е месца. У рэйтынгу парных гульцоў беларус перамысьляўся з чацвёртай на другую пазыцыю.

АГ, belapan.com, football.by

дзе варта быць

ІМПРЭЗА

Святочныя Купалаўцы чытальні 7 ліпеня а 17-й ліліміка Пазту. Аматары творчасці Купалаў.

ТЭАТАР

Гастролі купалаўцаў у Горадні

7 ліпеня на сцене Гарадзенска-га абласнога тэатру акторы Купалаўскага тэатру пакажуць камедыю па п'есе Яраслава Стэльмаха «Каханыне ў стылі барока».

8 ліпеня — трагічны парадокс польскага драматурга Вітольда Гамбрівіча «Івона, прынцэса Бургундзікія».

9 ліпеня — «Чорная панна Насьвіжу» А.Дудараўца.

10 ліпеня — крымінальная мэядрама «Кім» — «казка на нашых разліях». Так не бывае, але так можа быць...».

11 ліпеня — кранальная камедыя Анатолія Дзялендзіка «Смак яблыка».

На закрыцці гастроляў 12 ліпеня гарадзенцы ўбачаць трагікамедыю «Я не пакіну цябе...», створаную паводле п'есы «Інструкцыя на выжыванне для Old Ladies» Маё Саймана.

Гастролі гарадзенцаў у Менску

3 6 да 12 ліпеня Гарадзенскі абласні драматычны тэатр наведзе Менск (сцэна Купалаўскага тэатру).

7—8 ліпеня менчукам прапануецца яркі і вясёлы спектакль польскага аўтара М.Хэмара «Цудоўная Люсцінда» з музыкай, танцамі, забаўнымі куплетамі — усім наборам сцэнічнага вадзіўлю.

Гэтымі ж днёмі на **Малай сцэне** — монаспектакль заслужанаага артыста Рәсей Юр'я Трашкоева.

9 ліпеня — камедыя Вадзі Алены «Сыграй гэта яшчэ раз, Сэм».

10 ліпеня — камедыя ірляндзкага драматурга М.Макдонага «Адзінокі заход».

11—12 ліпеня — сцэнічная фантазія на падставе сюжэтаў Р.Горына «Рок-канцэрт з Рыгором Гарыным».

Опэра

13 (ср) — канцэрт салісту Беларускай Опэры.

Балет

7 (чц), 8 (чц) — «Баядэрка».

Тэатар імя Горкага

7 (чц) — «Опэра жабракоў».

8 (пт) — «Сүцишальны ўдоў».

9 (сб) — «Амфітрыён».

Купалаўскі тэатар

14 (чц) — «Чорная панна Насьвіжу».

15 (пт) — «Кім».

17 (недз) — «Каханыне ў стылі барока».

Малая сцэна

15 (пт) — «Адчыніце кантралёру».

КАНЦЭРТЫ

Белдзяржфілармонія

Вялікая зала

7 (чц) — «Песьні мінульных гадоў».

11 (пн) — «Летнія прэм'еры».

13 (ср) — дыплімант нацыянальных конкурсаў Багдан Бяроцін (баян).

14 (чц) — «Allegro amabile».

Зала каморнай музыки

7 (чц) — канцэрт фартспіянійнай музыки.

11 (пн) — «Ад Баха да Афэнбаха».

12 (аўт) — арганная музыка.

ВЫСТАВЫ

Стэнд філіяла Станюта

Да 1 верасьня ў музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры (Музычны завулак, 5) будзе працаўца выстава, прысвечаная 100-годдзю легендарнай актрысы Купалаўскага Стэнд філіяла Станюта.

Concerto Grossa

Арлена Кашкіравіч

У Мастацкім музеі з 14 ліпеня

да 25 жніўня будзе працаўца выстава твораў Арлена Кашкіравіч «Concerto Grossa»

Менск: аблічча гораду

Да 20 жніўня ў мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва (пр. Ракасоўскага, 49) працуе выставы твораў «Менск: аблічча гораду».

X-Ray

8 (пт), 22.00 — dj-bar.

9 (сб), 22.00 — dj-bar.

РЫЦАРСТВА

Ля сівых муроў Mira

9—10 ліпеня з 9.30 да 17.30 наведзікі Мірскага замку зможуць убачыць часовы Рыцарскі Стан, арганізаваны ўдзельнікамі вайскова-гістарычнага клубу «Волат» з Баранавіч. У Ім будзець дэмонстрацыя пляценыне кальчуги, пашу строю і вышыванні, выраб кашалькоў і іншых старадаўніх прадметаў са скуры. Тамсама можна будзе убачыць ваярскія бойкі «трэныраваныя» трыярами, пакідзеныя бойцамі. Па хаджаны на бойкі з рыцарамі, стральба з сэрэдніевяковай лукай, кіданыя бөрвяні і супіцай.

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЕ

Рэактар (649-08-88, 766-24-25)

15 (пн), 17.00 — міжнародны фестываль «Metall-summer international». Квіткі:

9 (пн), 17.00 (танспол), 12 000 (столікі).

Bronx (223-93-55)

7 (чц), 22.00 — dj Laurel.

8 (пт), 21.45 — жывая музыка: Тані Фарэда/dj Dust.

9 (сб), 23.00 — dj Arsenti Tchouprina, dj Dasha Pushkina.

10 (недз), 17.00 — нядзельны кінасанс.

Izom (206-66-18)

7 (чц), 22.00 — Royalty R'n'B.

8 (пт), 22.00 — dj-bar.

9 (сб), 22.00 — dj-bar.

10 (недз), 19.00 — «Sunday dance».

Madison (219-00-10)

7 (чц), 22.00 — dj Nice.

8 (пт), 22.00 — dj Nice.

9 (сб), 22.00 — dj Nice.

10 (недз), 23.00 — «Staff party».

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)

7 (чц), 23.00 — «White Tower»: dj Top, dj Grizzly, dj Bergamo, dj Alex.

8 (пт), 23.00 — жывая музыка: «Acoustic Band»/dj Mixell, dj Dee.

9 (сб), 1.00 — dj Mixell, dj Alex.

10 (недз), 23.00 — жывая музыка: «Acoustic Band»/dj Mixell.

Блінджак (219-00-10)

7 (чц), 23.00 — dj Egor.

8 (пт), 23.00 — dj Max Laitau.

9 (сб), 23.00 — dj Max Laitau, dj Egor.

10 (недз), 23.00 — dj Max Laitau, dj Egor.

X-Ray (223-93-55)

8 (пт), 22.00 — dj-bar.

9 (сб), 22.00 — dj-bar.

КІНО Ў МЕНСКУ

«Аўрора»

«Вайна сусьветаў»: 8 (пт) 14.30

(ін), 16.40, 18.50, 20.00,

21.00; 9, 10 (сб, недз) 12.20

(ін), 14.30, 16.40, 18.50,

20.00, 21.00.

«Пярэзістэнцыя ў інтэрнэце»: 8—10 (пн—недз) 16.00, 18.00.

«Берасьце» (272-87-91)

«Містэр і місіс Сыміт» (2с): 8

(пт) 13.30, 16.00, 18.30,

21.00; 9, 10 (сб, недз) 13.30

(ін), 16.00, 18.30, 21.00.

«Дружба» (240-90-13)

«Лічора»: 8, 10 (пт, недз)

16.40; 9 (сб) 18.50 (ін).

«Бой ў ценем»: 8, 10 (пт, недз)

18.50 (ін), 21.00; 9 (сб) 16.40, 21.00.

«Кастрычнік» (232-93-25)

«Вайна сусьветаў»: 8 (пт)

15.10, 17.20, 19.30, 21.40; 9,

10 (недз) 13.00 (ін), 15.10,

17.20, 19.30.

«Жмурук»*** (прам'ера): 9, 10

(сб, недз) 21.40.

«Масква» (203-14-48)

«Вайна сусьветаў»: 8 (пт)

17.00, 19.00, 21.00; 9, 10 (сб,

недз) 15.00 (ін), 19.00.

«Жмурук»*** (прам'ера): 9, 10

(сб, недз) 17.00, 21.00.

«Мір» (288-22-33)

«Містэр і місіс Сыміт» (2с): 8

(пт) 16.20, 18.40, 21.00; 9, 10

(сб, недз) 16.20 (ін), 18.40,

21.00.

«12 сібірой Оўшэнія»: 8—10

(пн—недз) 18.00, 20.00.

«Перамога» (203-77-66)

«Містэр і місіс Сыміт» (2с): 8

(пт) 13.40, 16.10, 18.40; 9, 10

(сб, недз) 13.40 (ін), 16.10,

18.40.

«Горад грахой»****: 8—10

(пн—недз) 21.10.

«Плянер» (227-64-87)

«Жах Амітывілю»****: 8—10

(пн—недз) 17.00, 21.00.

«Брыдкіт Джонз: межы разумнага»: 8—10 (пн—недз) 19.00.

«Цэнтральны» (200-34-16)

«Правілы здымання: Хітчай метад»: 8—10 (пн—недз) 13.30, 18.30.

«Адзін у цэнтры»: 8 (пт) 15.50,

21.00; 9, 10 (ін) 11.00 (ін), 15.50, 21.00.

(2с) — кінафільм падоўжанай працы пласцінкі

(ін) — лігтготны сэанс (зньіжка

дзе варта быць

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

«Азумі 2: съмерца ці ка-ханыне»

Самурайскі баявік, Японія, 2005, рэж. Шузуке Канэка

У ролікі: Ая Ута, Чыакі Ку-рыяма, Юма Ішыгакі

Толькі прыгожая ваярка Азумі здольная спыніць галубоногага ворага Такуагавы на суперак цэлай арміі нанятых ніндзя.

«Матылек»

Мэлядрама, Ганконг, 2004, рэж. Ян Ян Мак

У ролікі: Джозі Хо, Стэфані Чэ

Спрацтва замужніх настайніц Флавіі з прыгожай Ілі

выклікае забытых ўспаміны. Герайні разыгрываюць паміж пачуцьцямі і авабязкамі.

Менск, Кісялевічы, 12, 643-21-08

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

На сцене Купалаўскага тэатру

10 (недз) — «Жылі сабе дэльве лісічкі».

КІНО ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

«Аўрора»

«Пітэр Эн у Нідзелянды»: 8

(пн) 10.30; 9, 10 (сб, недз) 15.00.

«Пляніта скарбай»: 8, 9 (пн, сб)

12.00; 10 (недз) 11.00.

«Маленькая ўцекачы»: 8 (пн) 15.00; 9 (сб) 11.00; 10 (недз)

13.00.

«Масква»

«Гарфілд»: 10 (недз) 13.00.

«Мір»

«Падводная братва»: 8 (пн) 10.30; 9, 10 (сб, недз) 15.00.

«Дэзі» шпіенай-3D: гульня скончаніца»: 8—10 (пн—недз)

14.00.

«Піянэр»

«Ліла і Стыч»: 8—10 (пн—недз)

10.20.

«Легенды пра рыцара»: 8—10

(пн—недз) 12.20.

«Я — Цэзар»: 8—10 (пн—недз)

14.20.

«Цэнтральны»

«Супарсмейка»: 8 (пн) 11.00.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Другое прышэсьце марсіянаў

«Вайна сусьветаў» (War of the Worlds)

ЗША, 2005, каляровы, 116 хв.

Рэнтабэльная памяць

Беларускае царства мёртвых — гэта нешта накшталт рынку турыстычных апэратаў. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Гэтай зімой «Навінкі» спрабавалі зняць ролік.

Прыдумалі фантасмагарычны сцэнар: працягваючы практику аднаўленчы гісторычнага ляндшафту, улады не прыпыніліся на «Лініі Сталіна». Каб аднавіць вобраз Менску часоў Усяслава Чарадзея, насыпалі вал па вуліце Гарадзкі Вал. І калі на «Лініі Сталіна» турыст можа пасцяляць з кулямёта «Максім» па імправізаваных фашистах, на вале за адпаведныя гроши аматары гісторычнай экзотыкі могуць выліць на імправізаваных татар

кіпень з гарбатніка. Шкада, што праз наша разыгруйбайства стужка так і ня ўбачыць съвету.

Сэанс у тым, што амаль да ўчора ўсе былі ўпэўнены, што «Лінія Сталіна» — вязычны атракцыён. Як вынік, словаў презыдэнта «Комплекс павінен быць са-маакунным», якіх прагучалі падчас адкрыція, былі абсалютна зразумелымі. Незразумела, прайду, хто напрэцца пад Заслаўе і яшчэ выкладзе лав, каб паглядзець гармату ЗІС-3 выпуску 1942 году. Яе можна зазырыць і ў музэі ВАВ. Прывчым на дурна.

Прыкала іншое — калі наш лідэр устакаў кветкі да мэмарыяльнай дошкі герояў — абаронцам беларускай «лініі Мажыно».

Оба-на! Ступень праяўлення памяці да

герояў абароны ЛС залежыць ад рэнтабельнасці. Ня будзе адрестаўраваныя дот прыносіць лавандос — мэмарыял, трэба разумець, зачыняць. Натуральна, съязкы-начака да мэмарыяльнай шыльды абсалютна не зарасце. Аднак хеўры саброў БРСМ, якіх хутка прыгоніць сюды, ня будзе.

Яшчэ цікавей паглядзець на ініцыятыву з пункту гледжання тэорыі танаталёгіі — наўку аб разуменіі смерці. Пазбавіўшыся хваста, чалавек выпрацаў не-калькі мадэліяў стаўлення да памерлых: анімістычную (мёртвыя — раінрапраўныя суб'екты жыцця), разлітую (рабі, як Хрыстос — і пазбегнеш смерці), скульптурызаваную (татальнай актуалізацыя асобы), інкарэралізм (эстэтыка смерці). Канцепт памяці «Лініі Сталіна» — апошні

піск.

Ушанаваньне мёртвых адбываецца ў форме эксплюатацыі іхніх імянаў на рынаку. Смерць у такім разе можа разглядацца як пераход з фізычнага статусу ў статус тавары. Чым больш шанувеш продкаў, тым больш на іх рубіш капусты. Застаецца прыняць адпаведны ўказ або формах культуры мёртвых.

Радзіўніца і Дзяды могуць набыць фармат вілжаных базараў турыстычных паслуг. Прыходзіш на магілкі і рэзкіміш свайго, скажам, дзеда: «Шаноўныя, наведайце магілі прадзеда. Усяго за тысячу рублёў вы убачыце героя японска-расейскай вайны. Калектыўным наведвалінкам боюнусь...» Або: «Прагляд магілы майі прабабкі, якая бачыла прыгон!» Вось эта сапраўдныя памяць! Гэта вам не гарэлку на магілках глушыць.

ПАДЗЯКА

Дзякую Кастусю Акулу з Таронта за падтримку.

Ліцензія №02310100189 ад 24 траўня 2001 году
АЛЬТУС ПЛЮС

Наведайце разам з намі
Самыя прыгожыя замкі Украіны
Камянец-Падольскі і Хоцін

22—25 ліпеня

Программа туру
Адпраўленіне з Менску а 18-й.
1-шы дзень
Прыбыцьцё ў Камянец-Падольскі;
Разміяжэнне ў гатэлі туркіясы;
Пасэдка ў «Крышталёвые пячоры»;
Экскурсія ў Хоцінскую крэпасць;
2-гі дзень
Аглядная пешаходная экскурсія па стараражытным Камянеці;
Экскурсія ў Катэдральным касцёле;
Экскурсія ў Старую краўцасць;
Прыбыцьцё ў Менск зранку
Кошт туру 45 у.е. + 22 000 рублёў.
У кошт уваходзяць транспартныя паслугі, пра-
жыванне ў гатэлі туркіясы, экскурсійнае аблу-
гованне.
Уваходы на квіткі апложаюцца дадаткова.
Адрес: Менск, вул. Каstryчніцкая, 5-320
T.: 222-46-51

Вокны, дэзверы. ПВХ. Т.: 342-91-94

Прыватную абвестку ў «НН» (яна больш за 15 слоў) можна даслаць поштай (ад/537, 22050, Менск), праз e-mail на адрес pnn@romedia.by або размісьціць на форуме сайту www.nn.by. Да скрыстаіцца!

Наша Ніва

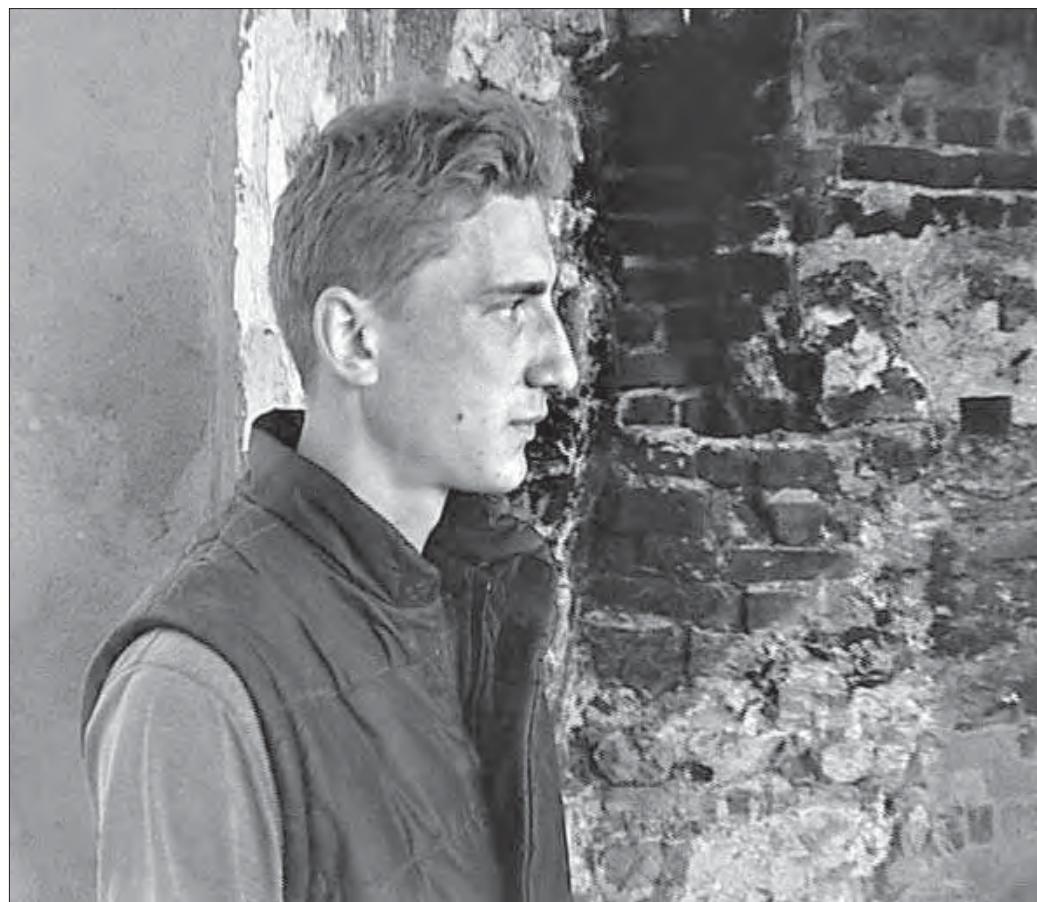
н е з л е ж н а я г а з е т а

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
гaloўныя рэдактары «Нашай Ніве»:
З. Вольски (1906), А. Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,
У. Замяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Башканская
галоўныя рэдактары Андрэй Дынко
фотарэдактар Арцём Лява
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
масташкі рэдактар Сяргей Харэцкі
выдавец і заснавальнік Фонд выдавання газеты
«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСА:
220050, Менск, а/c 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.
E-mail: nn@romedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Стасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам А2, 6 друк. арк. Друканы РУП «Выдавецтва «Беларусь Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Радзіканс не наісе адказны за змест рэзультатов аўтографіі. Кошт свабоды. Пасэдчаныя за змест рэзультатов аўтографіі выданы №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенне Міністэрствам інформацыі Распілбіл Беларусь. Юрдычныя адрасы: Менск, вул. Калектарная, 20а, 2а; Р/р 3015212000012 у Міністэрства «Белівестбанка», Менск, код 764. Наклад 3287. Газета выдацца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк 20.00.06.07.2005. Замова № 3870. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

САПЕГА ВЯРНУЎСЯ ў горад-герой Быхаў. Старонка 7.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ТАМАДА

Шукаем беларускамоўнага тамаду (пажадана з баянам і цакардонаем) для яесяльня. Т.: 680-71-52

ВІТАНЬНІ

Z Dniom Narodzinai, vielmi ſapounauja panu Malinouskaja! Ulad

КАНТАКТЫ

Куплю ўнагароды БНР, БСР, БКА, манеты ВКЛ, Рэчы Паспалітай, фотаваенных (беларускія нацыянальныя фармаваны часоў 2-е сусветнае вайны). E-mail: zmagar@yahoo.com. T.: 8-029-722-46-04

Цікаві інфармацыя, дакументы, фота, звязаныя з Булагам, Балахонікам, «Зяленым дубам», «Чорным катом», беларускім партызанскім, народным.

E-mail: zmagar@yahoo.com. T.: 8-029-722-46-04

Шукao ёнтарграфічны і гісторычныя матэрыялы, прысвечаныя беларускім Смаленшчыне. Лістуйце на e-mail: faberr@mail15.com

КНІГІ

Кнігаўбмен: 753-91-96
Прадам кнігі: «Беларускае народнае адзенне» М. Раманюка, «Беларускі кнігазбор»: Гётэ, «Філаматы і філараты», Баршчніцкі, «Тэутонскі орден», Ян Чачот, «Армія Краёва на Беларусі», «Да гісторыі беларускай эміграцыі ў Нямеччыне 1939—1951 г.» да іншое, багаты выбор. Т.: 753-70-05

Прадам кнігі: «Споведзь», «Ад родных ні» Л. Геніюш, «Добрыя весны У. Сыракомлі, факс., Прага, 1942; кнігі па архітэктуры, гісторыі, археалёгіі, этнографіі, багаты выбор. Т.: 753-70-05

Новыя дадзеныя на ўсё густы даўэрты, відза, аўдыё, CD, футбалкі, значкі, налепкі на Румыніава, 13 (ТБМ). Падзелак — пятніца (13.00—19.00). Т.: 707-40-01, 234-93-71

ПРАЦА

Жасна ваканюю пісмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Звязтаца загадзя пасля 17.00. Т.: 235-18-72. Юрі

Запрашаем у Грунвальд

10 ліпеня (нядзеля)

Менск — Іўе — Ліпіншкі — Суботнікі — Геранёны — Беняконі — Жамысловы — Тракеі — Гайцонішкі — Менск

15—18 ліпеня

Грунвальд — Мальбэрк — Гданьск.

21—24 ліпеня

Басовішча.

T.: 232-54-58; 622-57-20 (Зыміцер)
264-12-38; 776-24-35 (Павал)

